

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისა და თეთრობის აღკვეთილის ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტი

*საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის მდგრადი
განვითარებისათვის გენერალური გეგმების პროექტები*

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისა და თეთრობის აღკვეთილის ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტი

დამკვეთი: დაცული ტერიტორიების სააგენტო

ფინანსური მხარდაჭერა: შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო (SIDA)

შემსრულებელი: შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“

პროექტი: საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის
გენერალური გეგმების პროექტები

თბილისი, 2023

1 წინასაპროექტო კვლევა.....	5
1.1 შესავალი.....	5
1.2 ფიზიკური გარემოს სავლე კვლევა-დათვალიერება	5
1.3 დაცულ ტერიტორიასთან დაკავშირებით არსებული დოკუმენტაციის მოძიება/ გაცნობა და ანალიზი	6
2 გენერალური გეგმის შემუშავება.....	6
2.1 გენერალური გეგმის შემუშავება და აღწერილობითი ნაწილი	6
2.2 განმარტებითი ბარათი	6
2.2.1 გენერალური გეგმის შემუშავების საჭიროების ანალიზი.....	6
2.2.2 მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო	8
2.2.3 გენერალური გეგმის შემუშავების პროცესი	8
2.2.4 გენერალური გეგმის პროექტის მოქმედების არეალი	9
2.2.5 გენერალური გეგმის მიზნები და ამოცანები	10
2.2.6 საპროექტო არეალის განვითარების ხედვა.....	10
2.2.7 გენერალური გეგმის მოქმედების პერიოდი.....	12
2.2.8 გენერალურ გეგმაში ცვლილებების შეტანისა და განახლების პროცესი	12
2.2.9 გენერალური გეგმის შესრულების მონიტორინგი	13
3 დაცულ ტერიტორიაზე არსებული ზოგადი მდგომარეობის მიმოხილვა და ანალიზი	14
3.1 ზოგადი სიტუაციური ანალიზი.....	14
3.1.1 ადგილმდებარეობა და ფართობი	14
3.1.2 არსებული ზონირება.....	15
3.1.3 დაცული ტერიტორიების შექმნის ძირითადი მიზანი და მისი ისტორიული განვითარება	16
3.1.4 ლანდშაფტები	17
3.1.5 ბიომრავალფეროვნება.....	17
3.1.5.1 ფლორა და მცენარეული საფარი	17
3.1.5.2 ფაუნა.....	18
3.1.5.3 ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიები	19
3.1.6 კლიმატური პირობები	19
3.1.7 ჰიდროლოგიური პირობები	20
3.1.8 ზოგადი გეომორფოლოგიურ-გეოლოგიური აღწერა	20
3.1.9 ზოგადი სეისმოლოგიური მდგომარეობის აღწერა	20
3.1.10 მიწათსარგებლობის არსებული პრაქტიკა	21
3.1.11 არსებული ტურისტული და ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა.....	21
3.1.12 არსებული კომუნიკაციების ქსელი.....	25
3.1.13 მომიჯნავედ არსებული დასახლებები	25
3.2 ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის აღწერა	26
3.2.1 ტურიზმის განვითარების არსებული მიმართულებები	26
3.2.2 ისტორიულ-კულტურული ობიექტები, ძირითადი დაინტერესებული მხარეები, განვითარების პერსპექტივები	27
3.2.3 ტურისტული და რეკრეაციული ობიექტები, განვითარების პერსპექტივები, არსებული მოსარგებლეები და სხვა დაინტერესებული მხარეები	28
3.2.4 ტრადიციული საქმიანობებით და ბუნებრივი რესურსებით მდგრადი სარგებლობის პოტენციალი, განვითარების პერსპექტივები, დაინტერესებული მხარეები.....	29
3.2.5 ეკოსისტემური სერვისები, დაინტერესებული მხარეები და განვითარების პერსპექტივები	30
3.2.6 ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის განვითარების პერსპექტივები	31
3.3 დაინტერესებულ მხარეებთან დისკუსიის შედეგები.....	31
4 სარეკომენდაციო ნაწილი - პერსპექტიული (საპროექტო) ეკოტურისტული ლოკაციები	34

4.1	საპროექტო არეალის სტრატეგიული განვითარების კონცეფცია.....	34
4.2	შეთავაზებული ეკოტურისტული ლოკაციები.....	34
4.2.1	ალტერნატივა 1 – „ბუდდაშენის ეკოტურისტული ლოკაცია“.....	38
4.2.1.1	ადგილმდებარეობის აღწერა.....	38
4.2.1.2	დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი.....	39
4.2.1.3	ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება.....	40
4.2.1.4	შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები.....	43
4.2.1.5	გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება.....	43
4.2.2	ალტერნატივა 2 – „მადათაფას ეკოტურისტული ლოკაცია“.....	44
4.2.2.1	ადგილმდებარეობის აღწერა.....	44
4.2.2.2	დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი.....	46
4.2.2.3	ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება.....	46
4.2.2.4	შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები.....	52
4.2.2.5	გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება.....	52
4.2.3	ალტერნატივა 3 – „სადამოს ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“.....	53
4.2.3.1	ადგილმდებარეობის აღწერა.....	53
4.2.3.2	დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი.....	55
4.2.3.3	ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება.....	55
4.2.3.4	შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები.....	61
4.2.3.5	გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება.....	61
4.2.4	ალტერნატივა 4 – „ფარავნის ეკოტურისტული ლოკაცია“.....	61
4.2.4.1	ადგილმდებარეობის აღწერა.....	61
4.2.4.2	დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი.....	63
4.2.4.3	საპროექტო არეალის რეკომენდირებული ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირება.....	63
4.2.4.4	შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები.....	67
4.2.4.5	გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება.....	67
4.2.5	ალტერნატივა 5 – „ხანჩალის ეკოტურისტული ლოკაცია“.....	68
4.2.5.1	ადგილმდებარეობის აღწერა.....	68
4.2.5.2	დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი.....	69
4.2.5.3	ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება.....	70
4.2.5.4	შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები.....	71
4.2.5.5	გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება.....	72
4.2.6	ალტერნატივა 6 – „კარწახის ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“.....	72
4.2.6.1	ადგილმდებარეობის აღწერა.....	72
4.2.6.2	დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი.....	74
4.2.6.3	ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება.....	74
4.2.6.4	შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები.....	80
4.2.6.5	გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება.....	80
4.2.7	ალტერნატივა 7 – „თეთრობის ეკოტურისტული ლოკაცია“.....	81
4.2.7.1	ადგილმდებარეობის აღწერა.....	81
4.2.7.2	დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი.....	83
4.2.7.3	ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება.....	83
4.2.7.4	შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები.....	88
4.2.7.5	გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება.....	88
4.3	ტურისტული გამტარუნარიანობის შეფასება.....	89
4.4	კონსერვაციის პრინციპების დაცვა და უსაფრთხოება.....	101
5	დასკვნები და რეკომენდაციები.....	102
6	გამოყენებული ლიტერატურა.....	103
7	დანართები.....	104

1 წინასაპროექტო კვლევა

1.1 შესავალი

საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე განვითარებულია ეკოტურიზმი, როგორც სოციალური და ეკოლოგიური პასუხისმგებლობის მქონე მოგზაურობის ფორმა, რომელიც გვთავაზობს ბუნებისა და კულტურის ინტერპრეტაციასა და გამოცდილების მიღებას და გარემოზე დაბალი ზემოქმედებით ხასიათდება. ეკოტურიზმი ხელს უწყობს მოგზაურთა მიერ ბუნების აღქმასა და შემეცნებას და ამასთან ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ საკუთარი ბუნებრივი და კულტურული ღირებულებების დაფასებას. ემსახურება ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებას.

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარების გენერალური გეგმის პროექტს. გენერალური გეგმის პროექტი შემუშავებულია საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ, 2022 წელს დაწყებული საგრანტო პროგრამის საფუძველზე, რომელიც ხორციელდება შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (SIDA) დაფინანსებით.

გენერალური გეგმის პროექტი განსაზღვრავს მიზნებს, რომელთა მიღწევას ცდილობს დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია და სხვა სახელმწიფო უწყებები ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარების ხელშეწყობისთვის. წინამდებარე დოკუმენტი, ასევე, ასახავს შესაძლო მიდგომებს ამ მიზნების მისაღწევად. საერთაშორისოდ დანერგილი პრაქტიკის შესაბამისად გენერალური გეგმის პროექტის მოქმედების პერიოდი მოიცავს უახლოეს 10 წელს. დოკუმენტი განსაზღვრავს გრძელვადიან ზოგად ხედვას, ხოლო მასში მოცემული მიდგომების და რეკომენდაციების იმპლემენტაცია რეკომენდებულია ეფუძნებოდეს დეტალურ მართვის გეგმებს, რომელიც უფრო მოკლევადიან პერიოდზე იქნება გათვლილი.

1.2 ფიზიკური გარემოს საველე კვლევა-დათვალიერება

ფიზიკური გარემოს საველე კვლევა-დათვალიერების დაგეგმარების პირველ ეტაპზე განისაზღვრა საველე სამუშაოებში ჩართულ ექსპერტთა ჯგუფი. დისკუსიის შედეგად იდენტიფიცირებული იქნა საველე სამუშაოების ძირითადი მიზნები, დაიგეგმა ველზე მუშაობის გეგმა-გრაფიკი და გადაადგილების მარშრუტები და ა.შ. საველე კვლევა-დათვალიერების პროცესში ჩართულ ექსპერტთა ჯგუფი შედგებოდა ლანდშაფტის არქიტექტორის, სივრცითი დაგეგმარების სპეციალისტის, GIS-ის სპეციალისტისა და ეკოლოგისგან.

პერსპექტიული ლოკაციების კვლევამ მოიცვა არსებული ბუნებრივი პირობების (ბიომრავალფეროვნების კომპონენტები, რელიეფი, გეოლოგიური აგებულება, გეოდინამიკური პროცესები და ა.შ.) შეფასება, არსებული საგზაო და საინჟინრო კომუნიკაციების ანალიზი, ფოტოგრაფირება. მოხდა ინფორმაციის შეგროვება მიმდებარედ მაცხოვრებლების და რეინჯერების ინტერვიუების გზით. არსებული მდგომარეობის ანალიზის საფუძველზე განხორციელდა პერსპექტიული ლოკაციების ექსპერტული შეფასება, შემდგომში ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების შესაძლებლობის მხრივ.

დეტალური მეთოდოლოგია და შეფასების ანალიზი აღწერილია დოკუმენტის შემდგომ პარაგრაფებში.

1.3 დაცულ ტერიტორიასთან დაკავშირებით არსებული დოკუმენტაციის მოძიება/ გაცნობა და ანალიზი

დოკუმენტის პირველი ეტაპი ითვალისწინებდა არსებული ინფორმაციის მოძიებას და ანალიზს. პირველ ეტაპზე მოხდა არსებული დოკუმენტაციის შეგროვება დაცული ტერიტორიების სააგენტოდან და სხვა ორგანიზაციებიდან, რომლებიც მუშაობენ ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების განვითარების მიმართულებით. წინამდებარე დოკუმენტის მომზადების პროცესში გაანალიზებული იქნა საჯარო ინფორმაცია, მათ შორის ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისა და თეთრობის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა, 2021; საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგია, 2020-2030; ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, 2019 და სხვა.

გარდა ამისა, მოხდა დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციიდან უახლესი ინფორმაციის გამოთხოვნა წინასწარ მომზადებული კითხვარის საშუალებით. მათ შორის ადმინისტრაციის მხრიდან მოწოდებული იქნა ტურისტული ნაკადების სტატისტიკური მონაცემები, ინფორმაცია ადგილობრივი და უცხოელი ვიზიტორების, მათ ინტერესის ძირითადი სფეროს შესახებ. ასევე მოწოდებული იქნა ინფორმაცია ადმინისტრაციის ბალანსზე არსებული ტექნიკური აღჭურვილობის შესახებ და ა.შ. გაიმართა საინფორმაციო შეხვედრები სხვა დაინტერესებულ პირებთან.

მოპოვებული ინფორმაციის ანალიზი განხორციელდა ექსპერტული ჯგუფის მიერ და აისახა დოკუმენტში.

2 გენერალური გეგმის შემუშავება

2.1 გენერალური გეგმის შემუშავება და აღწერილობითი ნაწილი

გენერალური გეგმის პროექტის შემუშავება განხორციელდა ტექნიკური დავალების შესაბამისად, წინასაპროექტო კვლევის შედეგებზე და მოძიებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით. გენერალური გეგმის პროექტი შედგება აღწერილობითი (ტექსტური) და გრაფიკული ნაწილებისგან.

გენერალური გეგმის აღწერილობითი ნაწილი მოიცავს სამიზნე დაცულ ტერიტორიებზე ჩატარებული კვლევების შედეგებს და ლიტერატურული/საფონდო მასალებიდან მოპოვებული ინფორმაციის ანალიზს. ასევე წარმოდგენილია სავსე კვლევისას შერჩეული პერსპექტიული ეკოტურისტული ლოკაციების აღწერა და მათი განვითარების კონცეფციის მიმოხილვა. გენერალური გეგმის გრაფიკული ნაწილი მომზადებულია წინასაპროექტო კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით და დაინტერესებულ მხარეებთან გამართული კონსულტაციების საფუძველზე და მოიცავს აღწერილობითი ნაწილის დარუკებას.

2.2 განმარტებითი ბარათი

2.2.1 გენერალური გეგმის შემუშავების საჭიროების ანალიზი

ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმების პროექტების მომზადებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა გააჩნია, იმ დაცული ტერიტორიებისათვის, სადაც დაშვებულია რეკრეაციული აქტივობები და ვიზიტორთა მიერ აქტიურად ხდება აღნიშნული ტერიტორიებით სარგებლობა. ასევე მაღალი ტურისტული პოტენციალის მქონე იმ დაცული ტერიტორიებისათვისაც, სადაც ჯერ-ჯერობით არ არის განვითარებული ეკოტურიზმი, თუმცა კანონის შესაბამისად წარმოადგენს დაშვებულ აქტივობას.

ეკოტურიზმის განვითარებამ, მათ შორის ახალი ეკოტურისტული და საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურის მშენებლობამ შესაძლოა გაზარდოს დაცულ ტერიტორიების ქაოტური განვითარების რისკები, ამით დაიკარგოს დაცული ტერიტორიების ეკოლოგიური და საინვესტიციო ღირებულება და საფრთხის წინაშე დადგეს დაცული ტერიტორიების შექმნის მიზნების მიღწევა. შესაძლოა ამ რეალობით დაცული ტერიტორიები გახდეს ნაკლებად მიმზიდველი ვიზიტორებისთვის და შესაბამისად სხვადასხვა სახის ეკოტურისტული სერვისების განვითარებისთვის.

აუცილებელი პირობაა, რომ დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის განვითარება და მართვა განხორციელდეს ეროვნული და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად, მდგრადი განვითარების პრინციპების და არსებული საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით, ისე რომ ხელი არ შეეშალოს დაცული ტერიტორიების შექმნის მიზნების მიღწევას. ასეთი მიდგომით უზრუნველყოფილი იქნება აქ არსებული ბუნებრივი კომპონენტების, ბუნებრივი პროცესებისა და გენეტიკური რესურსების შენარჩუნება და დაცვა, რაც თავის მხრივ შეინარჩუნებს და გაზარდის ვიზიტორების დაცული ტერიტორიებით დაინტერესებას.

ამავე დროს ვიზიტორების დაცული ტერიტორიებით დაინტერესების ზრდამ არ უნდა გამოიწვიოს ის უარყოფითი შედეგები, რომელიც ზოგადად მასობრივი ტურიზმის თანმდევაა. ამიტომ ეკოტურიზმის განვითარების პროცესში საინტერესო სერვისების დივერსიფიცირებას, შესაბამის რეგულიაციებსა და კონტროლს სათანადო ყურადღება სჭირდება.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები და თეთრობის აღკვეთილი წარმოადგენენ უმნიშვნელოვანეს ობიექტებს, როგორც ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის თვალსაზრისით, ასევე საკმაოდ დიდ ინტერესს იწვევს ტურისტულ-რეკრეაციული ღირებულებები, როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო ვიზიტორებში.

ბოლო წლებში, მსგავსად საქართველოს სხვა დაცული ტერიტორიებისა, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებსა და თეთრობის აღკვეთილის ფარგლებში გატარდა სხვადასხვა ღონისძიება ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარების ხელშეწყობის მიზნით. მათ შორის განხორციელდა და მიმდინარეობს სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული პროექტი, ნაბიჯები გადაიდგა დაცული ტერიტორიის ეფექტურად მართვის მიმართულებით. მათ შორის შემუშავებული და საქართველოს მთავრობის მიერ 2021 წელს დამტკიცებულია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისა და თეთრობის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა, 9 წლიანი მოქმედების პერიოდით. ასევე უნდა აღინიშნოს 2019 წელს შემუშავებული ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა.

მიუხედავად ამისა, გამოწვევად რჩება რიგი საკითხები - სრულად არ არის გამოყენებული დაცული ტერიტორიების ისტორიულ-კულტურული და ლანდშაფტური პოტენციალი. დაცულ ტერიტორიებზე არსებობს არაერთი, ვიზუალურ-ლანდშაფტური თვალსაზრისით გამორჩეული ადგილები, რომელთა ცნობადობა არ არის მაღალი, თუმცა გააჩნია ეკოტურიზმის არერთი მიმართულებით განვითარების საკმაოდ კარგი პოტენციალი. საჭიროა ასეთი ადგილების პერსპექტივების წარმოჩენა და დაცული ტერიტორიების საზღვრებში უკვე არსებულ სხვა ეკოტურისტულ ლოკაციებთან ჰარმონიული კავშირის ხელშეწყობა. მეორე მხრივ დაცული ტერიტორიების საზღვრებში ეკოტურისტული პროდუქტების სივრცითი დივერსიფიცირება უზრუნველყოფს უკვე ცნობადი და ტურისტულად დატვირთული ლოკაციების ბუნებრივ თუ სოციალურ კომპონენტებზე ნეგატიური წნეხის შემცირებას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, აუცილებელია ეკოტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებით მდგრადი ხედვის ჩამოყალიბება. ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარების კონცეფციის შემუშავების და შემდგომში მისი დეტალიზაციით შესაძლებელი იქნება საკმაოდ მაღალი სოციალურ-ეკონომიკური სარგებლის მიღება. მნიშვნელოვანია, ეკოტურიზმის განვითარება მოხდეს არსებული ეკოსისტემური სერვისების პოტენციალის ეფექტური გამოყენებით, თუმცა მათი შენარჩუნებისა და გაძლიერების გზით.

2.2.2 მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო

გენერალური გეგმის პროექტის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული სამართლებრივი დოკუმენტები მოცემულია ცხრილში 2.2.2.1.

ცხრილი 2.2.2.1. დოკუმენტის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული სამართლებრივი დოკუმენტები

მიღების/ დამტკიცების წელი	კანონის/ნორმატიული დოკუმენტის დასახელება	სარეგისტრაციო კოდი
1996	საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ.“	360.050.000.05.001.000.127
2011	საქართველოს კანონი „ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“	360050000.05.001.016266
2007	საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სტატუსის შესახებ.“	360.050.000.05.001.003.060
1996	საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ.“	360.000.000.05.001.000.184
2018	საქართველოს კანონი „საქართველოს სივრცის დაგეგმარების, არქიტექტურული და სამშენებლო საქმიანობის კოდექსი.“	330090000.05.001.019104
2007	საქართველოს კანონი „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ.“	450.030.000.05.001.002.815
2014	საქართველოს კანონი „ნარჩენების მართვის კოდექსი.“	360160000.05.001.017608
2017	საქართველოს კანონი „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი.“	360160000.05.001.018492
2014	საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილება „გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტი.“	300160070.10.003.017608
2016	საქართველოს მთავრობის №475 დადგენილება. ტექნიკური რეგლამენტი - „საფეხმავლო ბილიკების გეგმარებისა და მონიშვნის შესახებ“ დამტკიცების თაობაზე.“	300160070.10.003.019541
2019	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის №2-4 ბრძანებით დამტკიცებული საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემის განვითარების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა.	360050000.22.023.016564

დოკუმენტის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული საერთაშორისო კონვენციები, რომელზეც მიერთებულია საქართველო:

- ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის კონვენცია (ბერნის კონვენცია, 1979 წ.);
- კონვენცია ბიომრავალფეროვნების შესახებ, რიო დე ჟანეირო, 1992 წ;
- კონვენცია საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი, განსაკუთრებით წყლის ფრინველთა საბინადროდ ვარგისი, ტერიტორიების შესახებ (რამსარის კონვენცია, 1971);
- კონვენცია ევროპის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ;
- კონვენცია ევროპის არქეოლოგიური მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ.

2.2.3 გენერალური გეგმის შემუშავების პროცესი

დოკუმენტის შემუშავების პროცესი მოიცავდა ორ ძირითად ეტაპს: საოფისე სამუშაოებს, რაც ითვალისწინებდა არსებული მასალების მოძიებასა და დამუშავებას და სამიზნე ტერიტორიებზე საველე კვლევებს, მათ შორის დაინტერესებულ მხარეებთან (დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია, ტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული ორგანიზაციები და ადგილობრივი მოსახლეობა და სხვა) შეხვედრებსა და დისკუსიებს.

მომიებული იქნა ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებსა და თეთრობის აღკვეთილთან დაკავშირებით შემუშავებული დოკუმენტაცია (მათ შორის არსებული მენეჯმენტის გეგმა, ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგია და სხვა), გაანალიზებული იქნა მათში წარმოდგენილი ძირითადი ასპექტები და პრიორიტეტები, რაც შემდგომში, დაცული ტერიტორიების საზღვრებში სამიზნე ტერიტორიების შერჩევის და შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავების ერთ-ერთი საფუძველი გახდა.

გარდა ამისა, მომიებული და გაანალიზებული იქნა შესაბამისი საფონდო მასალა, მათ შორის სამეცნიერო ნაშრომები, რომელიც შეეხება დაცული ტერიტორიის საზღვრებში ბუნებრივი კომპონენტების (ლანდშაფტური მახასიათებლები და ბიომრავალფეროვნება, გეოლოგიური და ჰიდროლოგიური პირობები და ა.შ.) არსებულ მდგომარეობას. ასევე მოხდა არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ზოგადი ანალიზი, სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის და სხვა ორგანიზაციების საჯარო წყაროებზე დაყრდნობით.

გარკვეული ინფორმაციის მოპოვება შესაძლებელი გახდა ადგილზე მომუშავე პერსონალისგან (რეინჯერები და სხვა). გათვალისწინებული იქნა მათი წარსული გამოცდილება და მოსაზრებები პოტენციურ სამიზნე ტერიტორიებთან, ადგილობრივი მოსახლეობის მთავარ გამოწვევებთან და სხვა საკითხებთან დაკავშირებით.

საოფისე სამუშაოების საფუძველზე შემუშავდა საველე კვლევების მეთოდოლოგია. წინასწარ მოინიშნა შესაბამისი ადგილები და მარშრუტები. მომზადდა შესაბამისი (საველე კვლევის პროცესში გამოსაყენებელი) კარტოგრაფიული მასალები (ელექტრონული და ბეჭდური სახით). საველე სამუშაოები შესრულდა სხვადასხვა მიმართულების სპეციალისტის მიერ.

სამიზნე ტერიტორიების კვლევა-დათვალიერების პროცესში განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა შემდეგი კომპონენტების შესწავლაზე:

- ადგილმდებარეობა, სამიზნე ტერიტორიების ხელსაყრელი განლაგება არსებული და პოტენციური ტურისტული მარშრუტების მიმართ;
- განაშენიანება, არსებული შენობა-ნაგებობები და საინჟინრო კომუნიკაციები, მათი ფუნქციური დატვირთვა. არსებული შენობა-ნაგებობების დიზაინი და ა.შ.;
- რელიეფური და გეოლოგიური პირობები, მათ შორის მიმდინარე გეოდინამიკური და ჰიდროლოგიური პროცესები და მათთან დაკავშირებული საფრთხეები;
- ბიომრავალფეროვნების (ლანდშაფტები, მცენარეული საფარი, ცხოველები და მათი პოტენციური საბინადრო ადგილები, ნიადაგი) არსებული მდგომარეობა და ხარისხობრივი შეფასება. არსებული და სამომავლოდ მოსალოდნელი ზემოქმედება, მათი მგრძნობელობა და ა.შ.;
- ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები;
- სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები, მათ შორის: მიწათსარგებლობის არსებული პრაქტიკა; მიმდებარედ არსებული დასახლებული ზონის მოსახლეობის კავშირი და დამოკიდებულება სამიზნე ტერიტორიებზე და ა.შ.

2.2.4 გენერალური გეგმის პროექტის მოქმედების არეალი

ტექნიკური დავალებიდან გამომდინარე გენერალური გეგმის მოქმედების არეალი მოიცავს მხოლოდ ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების (ვიზიტორთა, ადმინისტრაციული, ტრადიციული გამოყენების და ბუნების მართვადი დაცვის ზონები). და თეთრობის აღკვეთილის საზღვრებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, პროექტის მოქმედების არეალი ფარავს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების პრაქტიკულად მთლიან არეალს (გარდა ჯავახეთის ეროვნული პარკის საზღვრებში გამოყოფილი მკაცრი დაცვის ზონებისა), თუმცა ორიენტირებულია კვლევის შედეგად შერჩეულ პერსპექტიულ ეკოტურისტულ ლოკაციებზე, ეკოტურისტულ მარშრუტებზე და მათ ფარგლებში არსებულ ან დაგეგმილ სხვადასხვა ეკოტურისტულ სერვისებზე.

2.2.5 გენერალური გეგმის მიზნები და ამოცანები

გენერალური გეგმის მიზნებს წარმოადგენს:

- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების და თეთრობის აღკვეთილის პოპულარიზაცია და ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა;
- ადგილობრივი და უცხოელი ვიზიტორების დაინტერესების შენარჩუნება. ამავე დროს იმ ლოკაციებით დაინტერესების გაზრდა, რომელიც ნაკლებად ცნობადია დღეისათვის. ასეთი მიდგომით ტურისტული ნაკადების დივერსიფიცირების ხელშეწყობა და ამჟამად მეტ-ნაკლებად განვითარებულ ლოკაციებზე ანთროპოგენური წნეხის შემცირება ან ასეთი წნეხის სამომავლო ზრდის პრევენცია;
- ეკოტურიზმის განვითარების ისეთი მიდგომების შეთავაზება, რომელიც შესაბამისობაში იქნება დაცული ტერიტორიების შექმნის მიზნებთან. ეკოტურიზმის სწორი დაგეგმვა და განვითარება, რაც ძირითადად ეფუძნება ბუნებრივი გარემოს შემეცნებას, მისი მაქსიმალური შენარჩუნების და ნეგატიური ზემოქმედების მინიმიზაციის პირობის დაცვით;
- ადგილობრივი თემების, მცირე მეწარმეების და სხვა დაინტერესებული მხარეების შესაძლებლობის ზრდის ხელშეწყობა, რათა მათ ისარგებლონ ეკოტურიზმის პოტენციალით, გააუმჯობესონ მომსახურების ხარისხი და გაზარდონ თავიანთი შემოსავლები;
- მსხვილი და საშუალო ბიზნესის დაინტერესება ინვესტირებისთვის, განსაკუთრებით იმ ლოკაციებზე, რომელიც ნაკლებად ცნობადია დღეისათვის). ამავე დროს დაცული ტერიტორიების საზღვრებში კერძო ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ქაოტური განვითარების პრევენცია;
- დაცული ტერიტორიების მართვის მექანიზმების გაუმჯობესების ხელშეწყობა;
- ქვეყნის და რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა.

ძირითადი ამოცანებია:

- ეკოტურიზმის განვითარების პროცესში ეროვნული კანონმდებლობის და საერთაშორისო კონვენციების მოთხოვნების გათვალისწინება;
- დაინტერესებული მხარეების იდენტიფიცირება, მათთვის შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდება და დოკუმენტის შემუშავების პროცესში მათი ჩართულობის უზრუნველყოფა;
- ეკოტურისტული სერვისების იდენტიფიცირება (საერთაშორისო პრაქტიკის გაანალიზება და პერსპექტივების დასახვა);
- დეტალური გენერალური გეგმების შემუშავებისთვის სამიზნე აუდიტორიის, პერსპექტიული საინვესტიციო ადგილმდებარეობის იდენტიფიცირება, შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავება;
- დაცული ტერიტორიის საზღვრებში სივრცითი დაგეგმარების კონცეფციის შემუშავება (ეკოტურისტული სერვისები, მარშრუტები, ბილიკები, ღირსშესანიშნაობები და ა.შ.).

2.2.6 საპროექტო არეალის განვითარების ხედვა

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიების, მათ შორის შერჩეული პერსპექტიული ეკოტურისტული ლოკაციების განვითარების ხედვა ეფუძნება მდგრადი ტურიზმის განვითარების პრინციპებს და ითვალისწინებს საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგიას, საერთაშორისო და რეგიონულ სტანდარტებს. მაქსიმალური აქცენტი გაკეთებულია ე.წ. „მწვანე ტურიზმის“ - ეკოტურიზმის განვითარებაზე, რომელიც წარმოადგენს დაბალი ზემოქმედების მქონე, სტანდარდული, მასობრივი ტურიზმის ალტერნატივას.

საერთაშორისო პრაქტიკის მიხედვით დაცული ტერიტორიების საზღვრებში ეკოტურიზმის განვითარებისას პრიორიტეტი ენიჭება არსებული ბუნებრივი გარემოს და ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების დაცვას, შენარჩუნებას და მუდმივი გაუმჯობესებისკენ სწრაფვას. საჭიროა ეკოტურიზმის განვითარების ყველა ეტაპი უზრუნველყოფდეს დაინტერესებულ პირთა მაქსიმალურ ჩართულობას, რის საფუძველზე გათვალისწინებული უნდა იყოს ადგილობრივი ტრადიციები, ცხოვრების წესი და კულტურული ღირებულებები.

საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისად და საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგიის მიხედვით ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ეკოტურიზმის განვითარების ხედვა ეფუძნება შემდეგს:

- მდიდარი ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობის გათვალისწინებით ეკოტურისტული სერვისების დანერგვა და არსებულის განვითარება, მათ შორის:
 - სხვადასხვა სიგრძის ბილიკების მოწყობა რელიეფის თავისებურებების გათვალისწინებით, სადაც უზრუნველყოფილია ეკოლოგიურად მგრძნობიარე გზით (ფეხით, ველოსიპედით ან ცხენით) გადაადგილება;
 - ეკოტურიზმის მახასიათებლებთან შეუსაბამო პროდუქტების ჩანაცვლებას ეკოტურისტული პროდუქტებით;
 - სპეციფიკური და კრეატიული პროდუქტების შეთავაზება, რომლებიც მოიცავს ინტერპრეტაციას, გადასახედ წერტილებს, გიდის თანხლებით გასეირნებებს, ველური ბუნების დათვალიერების შესაძლებლობებს, სპეციალურ ღონისძიებებს და ა.შ;
- არსებული და პერსპექტიული ეკოსისტემური სერვისების პოტენციალის გაზრდა. უნდა მოხდეს ისეთი რეკრეაციული და საგანმანათლებლო აქტივობების და ახალი ტურისტული პროდუქტების გამოვლენა, რომლებიც ეფუძნება ადგილობრივ ბუნებრივ-კულტურულ ფასეულობებს, კონსერვაციის მიზნებს და ამავე დროს წარმოადგენს შემოსავლის დამატებით წყაროს, მათ შორის:
 - დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციისთვის (იგულისხმება პირდაპირი შემოსავლის გამომუშავება დაცული ტერიტორიების კონსერვაციული მიზნების მისაღწევად და ეფექტური მართვისთვის);
 - ადგილობრივი მოსახლეობისთვის (იგულისხმება ადგილობრივი თემების პირდაპირი და არაპირდაპირი შემოსავლის ზრდის ხელშეწყობა, რაც დაცული ტერიტორიის მაღალღირებულ ბუნებრივი კომპონენტების კონსერვაციის დამატებით სტიმულს წარმოადგენს);
- ბუნებრივი გარემოს და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება;
- დაინტერესებულ მხარეთა ინფორმირება და მათი ჩართულობის უზრუნველყოფა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში;
- ადამიანური რესურსების განვითარების უზრუნველყოფა;
- ეფექტური მარკეტინგი და ინფორმაციის მიწოდება ეკოტურისტული პროდუქტების მომხმარებლებისთვის (მათ შორის ვიზიტორები, ადგილობრივი და საერთაშორისო ტურ-ოპერატორები). ამისთვის ბეჭდური და ციფრული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა;
- მონიტორინგის უზრუნველყოფა, რაც გულისხმობს: უკუკავშირს ეკოტურისტული პროდუქტების მომხმარებლებთან გაწეული მომსახურებით კმაყოფილების დონის დადგენის მიზნით; ადგილობრივ გარემოზე და თემებზე ზემოქმედების დონის განსაზღვრას; მონიტორინგის შედეგების გამოყენებას გამოსწორების და შემდგომი სარეკომენდაციო ღონისძიებების შემუშავებისთვის.

საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგიის ზემოთჩამოთვლილი ძირითადი პრინციპები ინტეგრირებულია საქართველოს დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების ინდივიდუალურ სტრატეგიებში, მათ შორის ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების

ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმაში. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ინდივიდუალურ გეგმაში გათვალისწინებული იყო საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგიის ძირითად პრინციპები, თუმცა აქცენტი გაკეთებული იყო კონკრეტულ საკითხებზე, მათ შორის: ლანდშაფტური გარემოს სპეციფიკასთან შესაბამის ეკოტურისტული სერვისების შეთავაზებაზე და ა.შ. ამ გეგმის მიხედვით იდენტიფიცირებული იყო შემდეგი სტრატეგიული მიზნები:

- „ტურიზმის მართვის“ სისტემის ჩამოყალიბება და არსებული ადამიანური რესურსის გაზრდა ან/და ეფექტურად გამოყენება;
- ვიზიტორთა რაოდენობის ზრდისა და ადგილზე შემოსავლების გენერირების მიზნით პროდუქტების განვითარება და დივერსიფიცირება;
- ადგილობრივი თემის ჩართულობის გაზრდა, ეთნიკური მრავალფეროვნების წარმოჩენა, შემოსავლის გაზრდის მიზნით შესაძლებლობების შექმნა კომუნიკაციის გაძლიერება ცნობიერების ამაღლების და მდგრადი ტურიზმის განვითარების მიზნით;
- დაცული ტერიტორიების იმიჯის გაზრდა საერთაშორისო ბაზარზე და პოზიციონირება როგორც ფრინველებზე დაკვირვებისთვის საუკეთესო ადგილი;
- საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორიების (ბუღდაშენის ტბა, მადათაფას ტბა) შესახებ ცნობიერების ამაღლება და მათი მნიშვნელობის, მათ შორის ეკოსისტემური მომსახურებების პოპულარიზაცია;
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების პოზიციონირების ხელშეწყობა, როგორც რეგიონის ორგანული ნაწილი.
- წინამდებარე დოკუმენტის მომზადების პროცესში გაანალიზებული იქნა აღნიშნული გეგმის ძირითადი პრიორიტეტები ახალი ეკოტურისტული პროდუქტების და სერვისების შექმნის პროცესში. შესაბამისად აქცენტი გაკეთებულია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შემდეგ თავისებურებებზე: განსხვავებული და მრავალფეროვანი ჯავახეთი - საფეხმავლო, ასევე სამანქანო ტურების განვითარების პერსპექტივა ბუღდაშენისა და მადათაფას ტბების მიმართულებით. ვიზიტორთა ინტერესის საგანია ასევე ადგილობრივი სოფლები, ჯავახური ოდა, სამხარეულო და ა.შ;
- მეგალითური წარსული - ფარავნის ტბა, ყორღანები და შაორის ციხე, სადამოს, აბულის ტბები და აბულის ციხე და სხვა;
- ორნითოფაუნის მრავალფეროვნება - ამ მხრივ აღსანიშნავია საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორიები ბუღდაშენის ტბა, მადათაფას ტბა, ასევე კარწახის ტბა, თეთრობის აღკვეთილი და სხვა;
- ვულკანური, რბილი ფორმების (პლატოები, კონუსები და სხვა) მრავალფეროვნება და ამ ფორმებს მისადაგებული ვულკანური წარმოშობის ტბები მკვეთრად გამოარჩევენ ჯავახეთის ლანდშაფტს საქართველოს სხვა მხარეების ლანდშაფტებისაგან და განსაზღვრავენ მათ უნიკალობას კავკასიის ეკორეგიონის ფარგლებში.

2.2.7 გენერალური გეგმის მოქმედების პერიოდი

გენერალური გეგმის პროექტის მოქმედების პერიოდი მოიცავს უახლოეს 10 წელს და არის სარეკომენდაციო ხასიათის.

2.2.8 გენერალურ გეგმაში ცვლილებების შეტანისა და განახლების პროცესი

დოკუმენტში ცვლილებების შეტანა და განახლება უნდა მოხდეს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ საჭიროებისამებრ. გენერალური გეგმის პროექტი მომზადებულია ზოგადი კვლევების საფუძველზე და წარმოადგენს „ცოცხალ“ დოკუმენტს. ცვლილებების შეტანა უნდა მოხდეს ხელახლა განხორციელებული დეტალური კვლევების საფუძველზე.

შერჩეული ლოკაციების საზღვრების კორექტირებას ან მის ფარგლებში შემოთავაზებული ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ცვლილებების გადაწყვეტილებას რეკომენდირებულია წინ უძღოდეს დაინტერესებულ მხარეებთან დამატებითი დისკუსიები და საჯარო განხილვები.

2.2.9 გენერალური გეგმის შესრულების მონიტორინგი

წინამდებარე გენერალური გეგმის პროექტის მონიტორინგი მიზნად უნდა ისახავდეს დოკუმენტში ასახული ტურისტული და ინფრასტრუქტურული განვითარების ზოგადი ხედვების და პრინციპების გათვალისწინებას/ასახვას დაცული ტერიტორიებისთვის მომზადებულ დეტალურ დოკუმენტებში/პროექტებში (მაგ. მენეჯმენტის გეგმა, საინვესტიციო პროექტები, სხვადასხვა კანონქვემდებარე და ნორმატიული აქტები და სხვ.). გენერალური გეგმის პროექტის პრინციპების გათვალისწინებას მონიტორინგს გაუწევს სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“ და ტერიტორიული ადმინისტრაცია.

3 დაცულ ტერიტორიაზე არსებული ზოგადი მდგომარეობის მიმოხილვა და ანალიზი

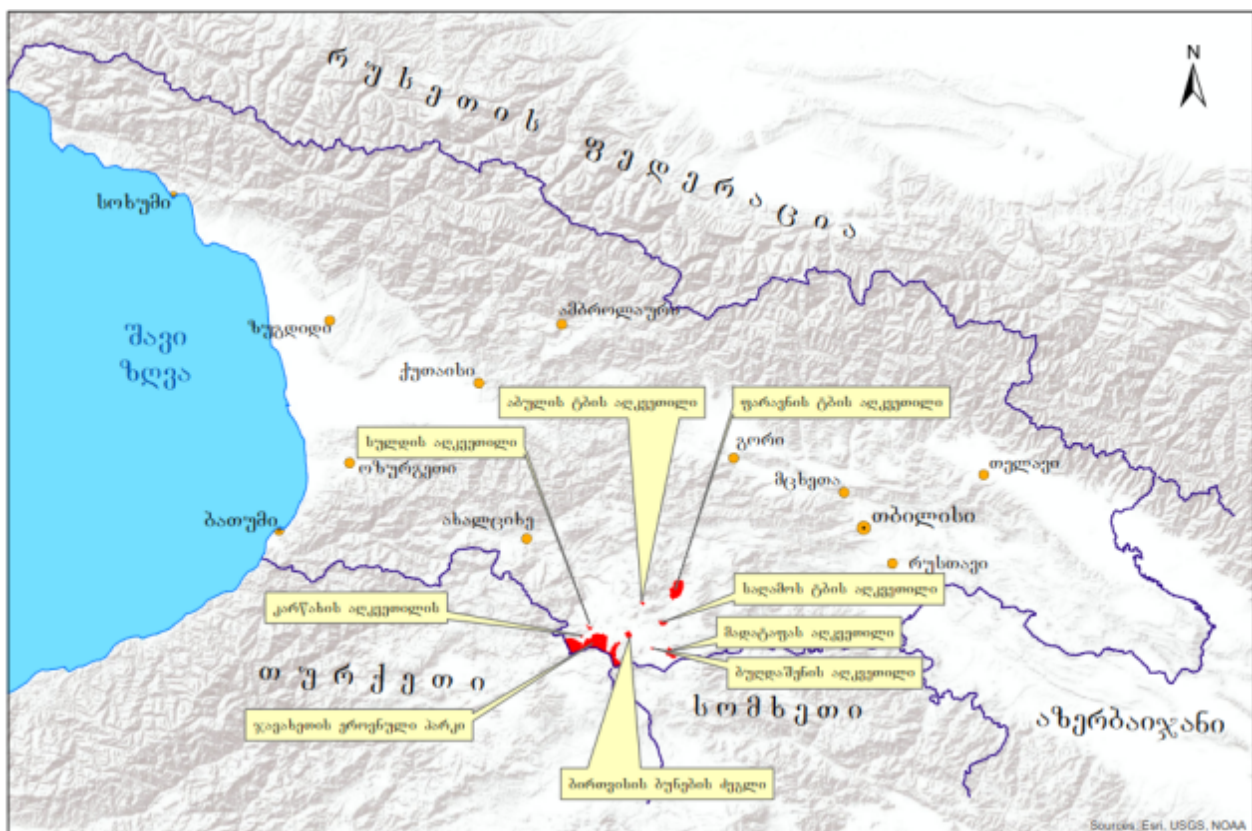
3.1 ზოგადი სიტუაციური ანალიზი

3.1.1 ადგილმდებარეობა და ფართობი

ფიზიკურ-გეოგრაფიული თვალსაზრისით ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები მდებარეობს სამხრეთ საქართველოში, მცირე კავკასიონის აღმოსავლეთ ნაწილში, ჯავახეთის მთიანეთში. ადმინისტრაციულად ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები ახალქალაქის და ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტების საზღვრებშია მოქცეული. განსახლველი დაცული ტერიტორიების ჯამური ფართობია 24 169,42 ჰა.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისა და თეთრობის აღკვეთილის მდებარეობა ნაჩვენებია ნახაზზე 3.1.1.1.

ნახაზი 3.1.1.1. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისა და თეთრობის აღკვეთილის ადგილმდებარეობა

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები მოიცავს შემდეგ კატეგორიებს:

- ჯავახეთის ეროვნული პარკი (შეესაბამება ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) დაცული ტერიტორიების II კატეგორიას). ფართობი - 13 498,02 ჰექტარი. ეროვნული პარკი საქართველო-სომხეთის და საქართველო-თურქეთის სასაზღვრო ზოლის სიახლოვეს, ვულკანურ ზეგანზე მდებარეობს;
- ხანჩალის ტბის აღკვეთილი (შეესაბამება ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) დაცული ტერიტორიების IV კატეგორიას). ფართობი - 727,3 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, ქ. ნინოწმინდასთან.
- მადათაფას ტბის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია). ფართობი - 1 398 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის აღმოსავლეთით, საქართველო-სომხეთის სახელმწიფო საზღვრის სიახლოვეს, ვულკანური წარმოშობის მადათაფას მთის ძირში;
- ბუღდაშენის ტბის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია). ფართობი - 119,3 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის აღმოსავლეთით, სოფ. გორელოვკას სიახლოვეს;

- სულდის ჭაობის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია). ფართობი - 309,3 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის ჩრდილოეთით, სოფ. სულდას სიახლოვეს;
- კარწახის ტბის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია). ფართობი - 157,5 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის ჩრდილოეთით, სოფლებს კარწახსა და ფილიპოვკას შორის;
- ფარავნის ტბის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია). ფართობი - 4031 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, სამსარის და ჯავახეთის ქედებს შორის მოქცეული ფარავნის დეპრესიის ჩრდილოეთ ნაწილში. აღკვეთილი შემოსაზღვრულია დასახლებული პუნქტებით: ფარავანი, ფოკა, ასფარა, ახალი ხულგუმო და სხვა.
- სალამოს ტბის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია). ფართობი - 629 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, ჯავახეთის ვულკანური მთიანეთის სამხრეთ ნაწილში, მდინარე ფარავნის აუზში. ახლომდებარე დასახლებული პუნქტიდან აღსანიშნავია სოფ. სალამო;
- აბულის ტბის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია). ფართობი - 211 ჰექტარი. მდებარეობს ეროვნული პარკის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, სამსარის ქედის დასავლეთ ფერდობზე. ახლომდებარე დასახლებული პუნქტი - სოფ. აბული.

თეთრობის აღკვეთილი (IUCN-ის IV კატეგორია), რომელსაც ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია მართავს, მდებარეობს თრიალეთის ქედის სამხრეთ კალთებზე. ადმინისტრაციულად მიეკუთვნება ახალქალაქის მუნიციპალიტეტს. თეთრობის აღკვეთილის ფართობია 3089 ჰა.

3.1.2 არსებული ზონირება

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიების ფუნქციონალური ზონირება განსაზღვრულია 2021 წელს დამტკიცებული მენეჯმენტის გეგმის საფუძველზე. ზონირების მიზანია დაცული ტერიტორიების საზღვრებში არსებული ბუნებრივი რესურსების დაცვის, ამ რესურსების გამოყენების, აგრეთვე, საქართველოს კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობის განვითარების საკითხების სამართლებრივი მოწესრიგება. გამოყოფილია შემდეგი ფუნქციონალური ზონები:

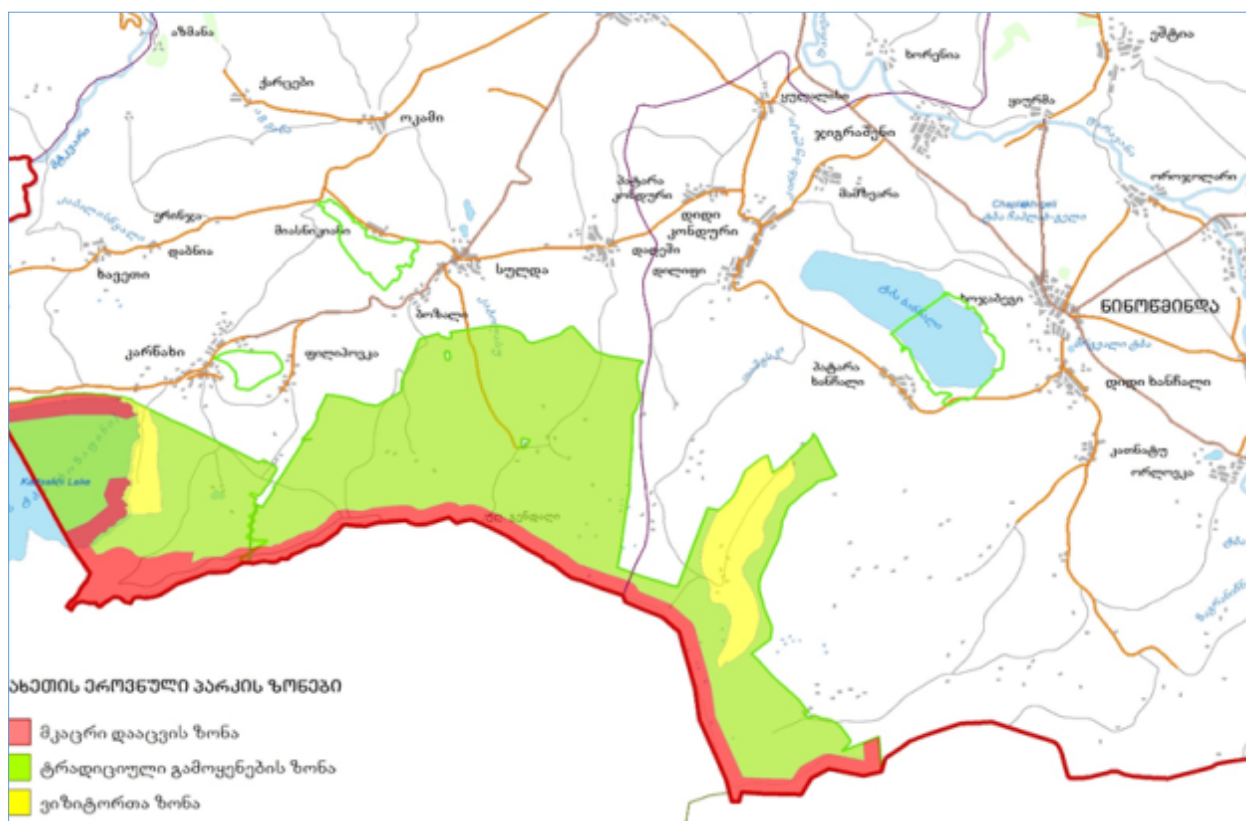
ბუნების მკაცრი დაცვის ზონა - ზონა შექმნილია იმ ხელუხლებელი ბუნებისა და ჰაბიტატის შესანარჩუნებლად, რომლებიც ძალიან ახლოს არიან თავიანთ ბუნებრივ მდგომარეობასთან, ასევე არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევებისა და ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობების ჩასატარებლად. პარკის ეს ზონა ტერიტორიულად თითქმის მთლიანად ემთხვევა სასაზღვრო ზონას. ეროვნული პარკის ბუნების მკაცრი დაცვის ზონის ფართობია 2335 ჰა.

ვიზიტორთა ზონა - ზონა მოწყობილია ბუნების დაცვის, რეკრეაციისა და საგანმანათლებლო საქმიანობისათვის. ეს ზონა ეროვნული პარკის ეკოსისტემის ყველაზე მეტად დამახასიათებელ ნიმუშებს. ეროვნული პარკის ვიზიტორთა ზონის ფართობია 1136 ჰა.

ტრადიციული გამოყენების ზონა - ზონა მოწყობილია ბუნების დაცვისა და განახლებადი ბუნებრივი რესურსების ტრადიციულ გამოყენებასთან დაკავშირებული სამეურნეო საქმიანობისათვის. ეს ზონა მოიცავს ეროვნული პარკის იმ ნაწილებს, რომლებიც ტრადიციულად გამოიყენება დაცული ტერიტორიების მიმდებარე ტერიტორიებზე მცხოვრები მოსახლეობის მიერ, განახლებადი ბუნებრივი რესურსების მოსაპოვებლად. ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონის ფართობია 10027,02 ჰა.

დაცული ტერიტორიების ზონირება მოცემულია ნახაზზე 3.1.2.1.

ნახაზი 3.1.2.1. ჯავახეთის ეროვნული პარკის ზონირება

3.1.3 დაცული ტერიტორიების შექმნის ძირითადი მიზანი და მისი ისტორიული განვითარება

ჯავახეთის ეროვნული პარკი შექმნილია ეროვნული და საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე ეკოსისტემების დაცვისა და რეგიონში მდგრადი ტურისტულ-რეკრეაციული საქმიანობის განვითარების ხელშესაწყობად. ჯავახეთის ჭაობების და ტბების აღკვეთილები შექმნილია როგორც ტერიტორიები, რამსარის კონვენციის საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე ჭარბტენიანი უბნების მდგრადი სტატუსის მართვის მიზნით. მათი დანიშნულებაა გლობალურად მოწყვლადი და ეროვნული მნიშვნელობის მქონე სახეობების პოპულაციების დაცვა და მათი ჰაბიტატების დეგრადაციის პრევენცია. თეთრობის აღკვეთილის შექმნის მიზანი კი აქ არსებული გეომორფოლოგიური თავისებურებების და უძველესი (რელიქტური და ენდემური) ფლორის დაგუფვების დაცვა და შენარჩუნება.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ისტორია იწყება 2009 წლიდან, როდესაც გერმანიის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის (KfW) მხარდაჭერით ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდმა (WWF) დაიწყო პროექტი ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ჩამოყალიბების მიზნით. აღნიშნული პროექტის საფუძველზე 2011 წლის მარტში შეიქმნა ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები. დაცული ტერიტორიების შექმნის საფუძველია საქართველოს კანონი „ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“.

თავდაპირველად ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში შედიოდა ჯავახეთის ეროვნული პარკი, ხანჩალის, ბუღდაშენისა და მადათაფას ტბის აღკვეთილები. შემდგომში ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებს დაემატა თეთრობის აღკვეთილიც, რომელიც დაარსებულია გაცილებით ადრე, 1995 წელს ჯავახეთის ზეგანზე არსებული ტყის მასივებისა და ლოკალური ენდემების დაცვის მიზნით.

„ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონში ძირითადი ცვლილებები შევიდა 2013 და 2019 წლებში. პირველ შემთხვევაში ცვლილებები გულისხმობდა ეროვნული პარკის და აღკვეთილების საზღვრების კორექტორებას. ასევე მოხდა

ჯავახეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიის (დამხმარე ზონის) მდებარეობის განსაზღვრა. 2019 წელს შეტანილი ცვლილებების მიხედვით კი ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებს დაემატა ფარავნის ტბის, სადამოს ტბის და აბულის ტბის აღკვეთილები. ეს ცვლილება 2021 წელს შევიდა ძალაში. აღნიშნულ კანონში 2020 წელს შეტანილი კიდევ ერთი ცვლილება უმნიშვნელო იყო და ეხებოდა დაცული ტერიტორიების მართვის საკითხებს.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა (2014-2019) თავდაპირველად დამტკიცდა 2014 წლის ნოემბერში. 2021 წლის ივლისის თვეში დამტკიცდა ახალი - ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისა და თეთრობის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა.

3.1.4 ლანდშაფტები

ვულკანური, რბილი ფორმების (პლატოები, კონუსები და სხვა) მრავალფეროვნება და ამ ფორმებს მისადაგებული ვულკანური წარმოშობის ტბები მკვეთრად გამოარჩევენ ჯავახეთის ლანდშაფტს საქართველოს სხვა მხარეების ლანდშაფტებისაგან და განსაზღვრავენ მათ უნიკალობას კავკასიის ეკორეგიონის ფარგლებში. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებულ ტერიტორიებზე და მის მომიჯნავედ წარმოდგენილია შემდეგი ტიპის ლანდშაფტები¹:

- მთის ქვაბულის დენუდაციურ-ეროზიულ-აკუმულაციური ლანდშაფტი სტეპის, ფრიგანის, შიბლიაკის და იშვიათად მთის ნახევრად უდაბნოს მცენარეულობით (ლანდშაფტი 112);
- მაღალი ვულკანური პლატოს ლანდშაფტი სტეპისა და მდელო-სტეპის მცენარეულობით (ლანდშაფტი 119);
- მაღალი მთის ვულკანური ლანდშაფტი სუბალპური მდელოებისა და მდელო-სტეპის (ლანდშაფტი 139);
- მაღალი მთის ვულკანური ლანდშაფტი ალპური მდელოებით (ლანდშაფტი 148). საკმაოდ ხშირია მაღალმთის ვულკანური წარმოშობის ტბები და წყალჭარბი ტერიტორიები.

აღსანიშნავია, რომ ჯავახეთის ეროვნული პარკის და თეთრობის აღკვეთილის ფარგლებში საკმაოდ ხშირია ფიჭვნარის ტყეები ვულკანურ ზეგნებსა და მთის ფერდობებზე მთამდელოსა და მთის შავმიწა ნიადაგებით.

3.1.5 ბიომრავალფეროვნება

3.1.5.1 ფლორა და მცენარეული საფარი

ჯავახეთის ვულკანურ მთიანეთში კარგად არის გამოხატული მთის სტეპი, რომლის შექმნაში მონაწილეობას იღებს ველის წივანა (*Festuca valesiaca*), ვაციწვერას სახეობები (*Stipa tirsia*, *S. capillata*) და სხვა. აქ ვხვდებით მარცვლოვან-ნაირბალახოვანი ფიტოცენოზების შესაბამის სახეობებს.

ჯავახეთის მთიანეთში გვხვდება სუბალპური ტყის ნაშთები. მეტად გამოხატულია კარწახის ტბის აღმოსავლეთით. ტყეს ქმნის არყი (*Betula litwinowii*) და ვერხვი (*Populus tremula*). სუბალპური ტყეების ზედა საზღვარზე არის ფიჭვის (*Pinus kochiana*) პოპულაცია. ბუნებრივი წარმოშობის სუბალპური ტყის განახლება საკმაოდ აქტიურად მიმდინარეობს. ხელოვნური ფიჭვნარი საკმაოდ დიდ ფართობს იკავებს, განსაკუთრებით კარგად გამოხატულია ფარავნის ტბის მიმდებარედ, ხელოვნურ ფიჭვნარში ერევა ტირიფი (*Salix alba L.*), ცირცელი (*Sorbus*

¹ წყარო: მონოგრაფია „საქართველოს ლანდშაფტების სივრცე-დროითი ანალიზი“ (დალი ნიკოლაიშვილი; ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ. - [თბ.], 2009 წელი

caucasigena), პანტა (*Pyrus caucasica*), მაჟალო (*Malus orientalis*), არყი (*Betula spp.*) და მაღალმთის ნეკერჩხალი (*Acer trautvetteri*).

წყალჭაობის (ჭარბტენიანი) მცენარეულობა ფართო გავრცელებით სარგებლობს. სახეობებიდან აღსანიშნავია ისლი (*Carex wiluica*). ჭარბტენიანი მცენარეულობა აზონალურია და იგი ფართო გავრცელებით ხასიათდება.

ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილი ენდემური და რელიქტურ მცენარეთა სახეობები და საქართველოს წითელ ნუსხაში ან/და IUCN წითელი ნუსხაში შეტანილი საფრთხის წინაშე მყოფ მცენარეთა სახეობებზე მონაცემები საჭიროებს განახლებას. არსებული მონაცემებით აქ გავრცელებულია 83 კავკასიის ენდემური სახეობა და 8 საქართველოს ენდემური სახეობა. ენდემური მცენარეების სახეობებიდან აღსანიშნავია: ყირიმის ასფოდელი (*Asphodeline Taurica*), მინდვრის ყვითელი ზამბახი (*Iridodictyum winogradowii*), ცრუდამოსავლური ყაყაჩო (*Papaver pseudo-orientale*), თეთრობის კრაზანა (*Papaver pseudo-orientale*) და სხვა.

3.1.5.2 ფაუნა

ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე და მათ მიმდებარედ ძუძუმწოვართა თითქმის 71 სახეობის ცხოველი ბინადრობს, მათ შორის 10 სახეობა შეტანილია საქართველოს და IUCN წითელ ნუსხაში. 11 სახეობა არის კავკასიის ენდემური სახეობა. ისეთი მსხვილი ძუძუმწოვრები, როგორიცაა მურა დათვი (*Ursus arctos*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*) და დიდი ზომის ჩქლიქოსნები ამ ადგილებში იშვიათად შემოდის. ძირითადად გავრცელებულია საშალო და მცირე ზომის ძუძუმწოვრები, როგორიცაა: წავი (*Lutra lutra*), ევროპული კურდღელი (*Lepus europaeus*), მაჩვი (*Meles meles*), მელა (*Vulpes vulpes*) და სხვა.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები განსაკუთრებით გამოსარჩევია ფრინველთა სახეობებით. აღრიცხულია 260 სახეობაზე მეტი, რომელთაგან 76-80 სახეობა მოზუდარია, ხოლო სხვები მიგრანტები. ფრინველთა უმრავლესობა დაკავშირებულია ზეგანზე განლაგებულ ტბებთან და წყლიან ადგილებთან. შვიდი სახეობა გლობალურად მოწყვლადია, მათ შორის ხუჭუჭა ვარხვი (*Pelecanus crispus*). აქ ბუდობენ რუხი წერო (*Grus grus*), რუხი ყანჩა (*Ardea cinerea*), თეთრი ყარყატი (ლაკლაკი) (*Ciconia ciconia*), შავი ყარყატი (*Ciconia Nigra*), ვარდისფერი ვარხვი (*Pelecanus onocrotalus*), წითელი იხვი (*Tadorna ferruginea*) და სხვა.

ჯავახეთის ზეგანზე გვხვდება ამფიბიების და ქვეწარმავლების 14 სახეობა. დარევესკის გველგესლა (*Vipera darevskii*) კავკასიის ენდემურია სახეობაა. მცირეაზიური ბაყაყი (*Rana macrocnemis*) შეტანილია IUCN-ის წითელ ნუსხაში. ტბების მიდამოებში გავრცელებულია ხვლიკების სხვადასხვა სახეობა: ვალენტინის ხვლიკი (*Darevskia valentini*) და სომხური ხვლიკი (*Darevskia armeniaca*) და სხვა.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ტბების იქთიოფაუნის სახეობრივმა შემადგენლობამ მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადა 1950-იანი წლებიდან. ტბების უმრავლესობაში ადგილობრივი სახეობები მხოლოდ 5-10%-ს შეადგენს. მათ შორის აღსანიშნავია: მდინარის კალმახის (*Salmo fario*) ტბის ფორმა, კავკასიური ქაშაპი (*Leuciscus cephalus orientalis*), მტკვრის წვერა (*Barbus lacerta cyri*), კარჩხანა (*Carassius gibelio*), კობრი (*Cyprinus carpio*) და სხვა. რაოდენობრივად დიდია ინტროდიცირებული და ინვაზიური სახეობები, როგორიცაა: კარჩხანა (*Carassius gibelio*) და სხვა. ზოგიერთ ზედაპირული წყლის ობიექტში (მაგ. აბულის ტბა) თევზი აღარ ბინადრობს.

აქ არსებულ ტბებში გამოვლენილია მაკროუხერხემლოების 17 ოჯახის 2000-მდე ინდივიდი, რომელთაგან დომინირებს შემდეგი 3 ოჯახი: *Gammaridae*, *Chironomidae*, *Naididae*. საყურადღებოა ვიწრომარწუხა კიბორჩხალა (*Pontastacus leptodactylus*), რომელიც ინვაზიური და საკმაოდ დომინანტურია აქაურ ტბებში.

3.1.5.3 ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიები

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის დაქვემდებარებაში არსებულ დაცული ტერიტორიების ნაწილს, კერძოდ მადათაფას, ბულდაშენის და ხანჩალის აღკვეთილებს ზურმუხტის ქსელის 3 ტერიტორია ფარავს, ესენია: „მადათაფა“ (GE0000004), „ბულდაშენი“ (GE0000005) და „ხანჩალი“ (GE0000017). მათი საერთო ფართობია 2 244,7 ჰა.

ზურმუხტის ქსელის ტერიტორია „მადათაფა“:

სარეგისტრაციო კოდი: GE0000004;

ფართობი: 1398,1 ჰა;

ბიოგეოგრაფიული რეგიონი: ალპური (100%);

ბოლო განახლების თარიღი: 01.2019;

აღნიშნული უბანი მოიცავს ბერნის კონვენციით დაცულ 3 ჰაბიტატსა და 40 სახეობას.

ზურმუხტის ქსელის ტერიტორია „ბულდაშენი“:

სარეგისტრაციო კოდი: GE0000005;

ფართობი: 119,3 ჰა;

ბიოგეოგრაფიული რეგიონი: ალპური (100%);

ბოლო განახლების თარიღი: 11.2018;

აღნიშნული უბანი მოიცავს ბერნის კონვენციით დაცულ 2 ჰაბიტატსა და 40 სახეობას.

ზურმუხტის ქსელის ტერიტორია „ხანჩალი“:

სარეგისტრაციო კოდი: GE0000017;

ფართობი: 727,3 ჰა;

ბიოგეოგრაფიული რეგიონი: ალპური (100%);

ბოლო განახლების თარიღი: 01.2019;

აღნიშნული უბანი მოიცავს ბერნის კონვენციით დაცულ 4 ჰაბიტატსა და 44 სახეობას.

სულ, ზურმუხტის ქსელის განსახილველი ტერიტორიების ფარგლებში წარმოდგენილია რეზოლუცია #4-ის ჰაბიტატების 4 ტიპი („სტანდარტული მონაცემთა ფორმის“ მიხედვით). მათგან არცერთი არ არის ტყის ტიპის ჰაბიტატი. წარმოდგენილია ორი მდინარისპირა (D4.1. და D4.2.) და ორი მდელოს (E3.4., და E3.5.) ჰაბიტატი.

„სტანდარტული მონაცემთა ფორმის“ მიხედვით ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიების ფარგლებში გავრცელებულია რეზოლუცია #6-ის შემდეგი მნიშვნელოვანი სახეობები: მგელი (*Canis lupus*), წავი (*Lutra lutra*). დამურების სახეობები: *Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Myotis blythii*. განსაკუთრებით მრავალფეროვანია ორნითოფაუნა, მათ შორის იხვისებრი და ყანჩისებრი სახეობები: *Anas platyrhynchos*, *Anas querquedula*, *Anas strepera*, *Aythya ferina*, *Himantopus himantopus*, *Philomachus pugnax*, *Plegadis falcinellus*, *Porzana porzana*. არანაკლებ მრავალფეროვანია მტაცებელი ფრინველები: *Circus pygargus*, *Circus macrourus*, *Circus cyaneus*, *Aquila clanga*, *Aquila heliaca*, *Asio flammeus*, *Falco vespertinus* და სხვა. ბერნის კონვენციით დაცული ქვეწარმავლები, ამფიბიები და იქთიოფაუნის წარმომადგენლები აქ იშვიათია.

3.1.6 კლიმატური პირობები

ჯავახეთის ზეგანი ხასიათდება მკაცრი, უმეტესად კონტინენტური ჰავით. ამ მხრივ განსაკუთრებით გამოსარჩევანია ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტის მხარე. ახალქალაქის მუნიციპალიტეტის მხარე შედარებით დაბალ ნიშნულზე მდებარეობს და აქ ზამთარი შედარებით რბილია. ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობის დონე მერყეობს 500-700 მმ შორის. ნალექების მაქსიმალური რაოდენობა მოდის ივნისში, ხოლო მინიმალური – დეკემბერში.

3.1.7 ჰიდროლოგიური პირობები

ჯავახეთის ზეგანზე წარმოდგენილია 6 დიდი ზომის და 60-ზე მეტი პატარა ბუნებრივი ტბა, ზედაპირის საერთო ფართობით 96 კმ². ტბები წარმოიშვა ვულკანური მოქმედებების შედეგად. ტბები, ჩვეულებრივ, მეჩხერია – 3 მ მაქსიმალური სიღრმით. ტბების უმრავლესობა გამდინარეა და მტკნარი, მხოლოდ კარწახის ტბაშია მომლაშო წყალი.

გარდა ტბებისა, განსახილველ არეალში ბევრია დაჭაობებული და ჭარბტენიანი ადგილები. საქართველოში კოლხეთის დაბლობის შემდეგ ჯავახეთის მთიანეთს ჭარბტენიანი ადგილების ფართობის მხრივ მეორე ადგილი უკავია. განსახილველ არეალში ბევრია დროებითი წყლის ნაკადები, რომლებიც ძირითადად ყალიბდებიან გაზაფხულზე თოვლის დნობის შედეგად. ასევე აღსანიშნავია წყაროები, რომლებიც გამოედინებიან ტბების სანაპიროებზე. ჯავახეთის ეროვნული პარკის და თეთრობის ალკვეთილის საზღვრებში დიდი ზომის მდინარეები წარმოდგენილი არ არის. ეს ადგილები დასერილია მომცრო ზომის ხევებით, რომლებიც ძირითადად თოვლის დნობის და ძლიერი წვიმების პერიოდებში ივსება წყლით.

3.1.8 ზოგადი გეომორფოლოგიურ-გეოლოგიური აღწერა

განსახილველი არეალის რელიეფი ხასიათდება მაღალი პლატო, ვაკე და ბორცვიანი ზედაპირებით. ზოგან ეროზიულ-დენუდაციური, ელუვიურ-აკუმულაციური ბტყელი და დამრეცი რელიეფია წარმოდგენილი, ალაგ-ალაგ ტერასირებული. ჯავახეთის ეროვნული პარკის და თეთრობის ალკვეთილის ტერიტორიებისთვის დამახასიათებელია შედარებით დამრეცი, იშვიათად ცაცაბოკალთებიანი ფერდობები. გეომორფოლოგიურ პირობებზე მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ტექტონიკური მოქმედება, ტემპერატურის მერყეობა და ქარითა და წყლით გამოწვეული ეროზია.

გეოლოგიურად ჯავახეთის მთიანეთი შედგება მიოცენის, ზედა პლიოცენის და პლეისტოცენის პერიოდების ვულკანური მასალისგან (ანდეზიტი, დაციტი და სხვ.). უძველეს შრეებს წარმოადგენს ზედა პალეოზოური პერიოდის გრანიტები და დიორიტები. თანამედროვე ალუვიალურ-პროლუვიალური, ტბის პროლუვიალური და ტბის ალუვიალური ნალექები გაბნეულია ფართო ტერიტორიებზე.

თანამედროვე გეომორფოლოგიურ პროცესებს შორის პირველ რიგში აღსანიშნავია: მეწყერი, გამოფიტვა, ეროზია და კლდეზვავები და ქვათაცვენები. ჯავახეთის მთიანეთში გვხვდება ისეთი ადგილები, სადაც გამოფიტვის პირველადი პროდუქტები სრულიად სახეშეცვლილია და გადასულია ელუვიური წარმოშობის თიხოვან ნიადაგურ საფარში. ქედები მოქცეულნი არიან ინტენსიური მექანიკურ-ყინვითი გამოფიტვის და ჭარბი გრავიტაციის ზეგავლენის ქვეშ. ხშირად მექანიკურ-ყინვითი გამოფიტვის პროდუქტების გადატანის ადგილზე რჩება პატარა-პატარა უარყოფითი ფორმები.

3.1.9 ზოგადი სეისმოლოგიური მდგომარეობის აღწერა

ე. გამყრელიძის (2000) გეოტექტონიკური დარაიონების სქემის მიხედვით ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები მოქცეულია მცირე კავკასიონის ნაოჭა სისტემის ჯავახეთის ქვეზონაში. MSK64 სკალის შესაბამისად ამ ზონის სეისმურობა 8-დან 9 ბალს შეადგენს. დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე დასახლებულ პუნქტებში სეისმურობის უგანზომილებო კოეფიციენტი - A ძირითადად 0.20-0,30-ს შორის არის.

3.1.10 მიწათსარგებლობის არსებული პრაქტიკა

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებს შიგნით არსებული მიწები სახელმწიფო საკუთრებაა. მათ მართვას ახორციელებს აქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტო ადგილობრივ ადმინისტრაციასთან ერთად. ჯავახეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიების მართვა ხორციელდება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ.

ჯავახეთის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში ხდება განახლებადი ბუნებრივი რესურსებით ლიმიტირებული სარგებლობა. ტრადიციულ სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობად ძირითადად ითვლება მესაქონლეობა, მათ შორის მომთაბარე მეცხვარეობა. ეს ტერიტორიები გამოიყენება სათიბ-სამოვრად. აღსანიშნავია, რომ ამ რესურსებით ძირითადად სარგებლობენ საქართველოს სხვა რეგიონებიდან (კახეთი, ქართლი და სხვა) შემოსული მეცხვარეები. ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ სამოვრები ნაკლებად გამოიყენება. ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე მთავარ გამოწვევად რჩება უსისტემო მოვება. ეროვნული პარკის ტერიტორიის ტრადიციული გამოყენების ზონა ასევე გამოიყენება მეფუტკრეობის მიზნით.

ჯავახეთის ეროვნული პარკის მიმდებარე სოფლების (კარწახი, სულდა, ბოზალი, დადეში, მასანიკიანი) მოსახლეობის საჭიროებებიდან გამომდინარე სამოვრები გაცემულია იჯარით 5-10 წლის ვადით. მოვების ნორმებია: 1 ჰექტარზე - 4 წვრილფეხა პირუტყვი (ცხვარი, თხა), 10 ჰექტარზე - 8 მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი. ჯამში იჯარით გაცემულია 3700 ჰა-ზე მეტი ფართობი.

რაც შეეხება თეთრობის აღკვეთილს - მიმდებარე მაცხოვრებლების მიერ ხდება არამერქნული ტყის რესურსებით (სოკო და სხვა) სარგებლობა, ძირითადად პირადი მოხმარების მიზნით. თუმცა ადგილობრივი მოსახლეობის დამოკიდებულება აღნიშნულ რესურსებზე არ არის მაღალი.

ტბის აღკვეთილების ფარგლებშიც ტრადიციულად უნდა ჩაითვალოს წყალსატევების თევზის რესურსების გამოყენებაც. დღეისათვის მათ უმრავლესობაზე თევზის ფერმერია მოწყობილი, წყალსატევებში გაშვებულია თევზის არაადგილობრივი სამრეწველო სახეობები (ტბის კალმახი და სხვ). გამოწვევას წარმოადგენს წყალსატევების თევზის რესურსების არამდგრადი გამოყენების საკითხი და საჭიროებს რეგულირებას.

3.1.11 არსებული ტურისტული და ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი მდებარეობს ქ. ახალქალაქში. ადმინისტრაციული შენობა კეთილმოწყობილია და წარმოდგენილია სხვადასხვა სივრცეები, მათ შორის საექსპოზიციო და საკონფერენციო დარბაზები, სამუშაო სივრცე ადგილობრივი თანამშრომლებისთვის. საექსპოზიციო დარბაზში ვიზიტორებს საშუალება აქვთ მიიღონ ინფორმაცია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ისტორიის, მისი ძირითადი ღირებულებების და კავშირში მყოფი ღირსშესანიშნაობების შესახებ.

დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ასევე განკარგავს სხვა ტურისტულ ინფრასტრუქტურას, რომლის დიდი ნაწილი საერთაშორისო ორგანიზაციების ფინანსური მხარდაჭერით მოეწყო. მათ შორის აღსანიშნავია: ფრინველებზე დაკვირვების კომპლექსი, კარწახის ტბაზე, სულდის ჭაობის, ბუღდაშენის და მადათაფის ტბის აღკვეთილებზე. აქვეა მოწყობილი საპიკნიკე და ცეცხლის დასანთები ადგილები. ტურისტული თავშესაფრებია კარწახის ტბასთან. რამდენიმე ლოკაციის მიმდებარედ მოწყობილია საპირფარეშოები. ინფრასტრუქტურიდან ასევე აღსანიშნავია 3 ავტოფარეხი.

დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციას გააჩნია შესაბამისი აღჭურვილობა, მათ შორის 6 ერთეული ავტომანქანა. თუმცა მოწოდებული ინფორმაციით დაცვის და ტურისტული საველე ინფრასტრუქტურა არასრულფასოვანია და საჭიროებს განახლებას.

დაცულ ტერიტორიებზე, ძირითადად ტბების და ჭაობის აღკვეთილების ფარგლებში წარმოდგენილია მცირე სიგრძის ტურისტული ბილიკები. ამ ბილიკებზე შესაძლებელია საფეხმავლო, საცხენოსნო და ველო ტურების მოწყობა, რომელთა ხანგრძლივობა რამდენიმე საათიანი ან მაქსიმუმ 1 დღიანი შეიძლება იყოს. ეს ბილიკებია (წყარო: სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებ-გვერდი: <https://apa.gov.ge/ge/eco-tourism/Trails/djavaxetis-daculiteritoriebi>):

1. კარწახის ტბის ტურისტული ბილიკი

3 კმ სიგრძის მარტივი საფეხმავლო და ველო ბილიკი რამდენიმე საათიანია. ბილიკი იწყება ჯავახეთის ეროვნული პარკის შესასვლელთან კარწახის მხრიდან (კარწახის ტბასთან) და მიემართება თურქეთის საზღვრისკენ, კარწახის ტბის სანაპიროს გასწვრივ. მთავარი ღირშესანიშნაობებია: კარწახის ტბის ულამაზესი ხედები, ფრინველებზე დაკვირვების და სპორტული თევზაობის შესაძლებლობა. გამოყოფილია საპიკნიკე ადგილები.

2. სულდის ჭაობის ტურისტული ბილიკი

5 კმ სიგრძის მარტივი საფეხმავლო და ველო ბილიკი რამდენიმე საათიანია. ბილიკი იწყება იწყება სულდის ჭაობის აღკვეთილთან, გაივლის სოფ. მიასნიკიანს და მიემართება ჭაობის ნაპირებთან, საიდანაც იმავე გზით უკან ბრუნდება. მთავარი ღირშესანიშნაობებია: ლამაზი ხედები და ფრინველებზე დაკვირვების შესაძლებლობა; ადგილობრივი სამზარეულო და ადგილობრივების წეს-ჩვეულებების გაცნობა.

3. ვეფხვის კანიონის ტურისტული ბილიკი

როტული საფეხმავლო და საცხენოსნო ბილიკი 15 კმ სიგრძისაა. შესაძლებელია 5-6 საათიანი ტურის შეთავაზება. მარშრუტი იწყება სოფ. პატარა ხანჩალიდან, აუყვება ვეფხვის კანიონის აღმოსავლეთ ქედს და სრულდება პანორამულ გადასახედთან. მთავარი ღირშესანიშნაობებია: ულამაზესი პანორამული ხედები. შესაძლებელია საკემპინგე ადგილებით სარგებლობა.

4. ხანჩალის ტბის ტურისტული ბილიკი

მარტივი საფეხმავლო და ველო ბილიკი 3 კმ სიგრძისაა და შესაძლებელია 2-3 საათიანი ტურის შეთავაზება. მარშრუტი იწყება სოფ. პატარა ხანჩალიდან და მიუყვება ტბის ჩრდილო-დასავლეთ სანაპიროს. იგი სრულდება ხანჩალის ტბის დამბის მარცხენა მხარეს. ბილიკის დასასრულს შესაძლებელია ფრინველებზე დაკვირვება. ასევე შესაძლებელია მარშრუტის გაგრძელება ვეფხვის კანიონზე.

5. ბულდაშენის ტბის ტურისტული ბილიკი

ბილიკის სიგრძე 4 კმ-ია. შესაძლებელია საფეხმავლო და ველო ტურების შეთავაზება. მარშრუტი იწყება სოფ. გორელოვკას ცენტრიდან და მიუყვება ბულდაშენის ტბის ნაპირებს, ფრინველებზე დაკვირვების კომპლექსს. მთავარი ღირშესანიშნაობები: ტბის ხედები, ფრინველებზე დაკვირვების და სპორტულ-სამოყვარულო თევზჭერის შესაძლებლობა. შესაძლებელია საპიკნიკე ადგილებით სარგებლობა.

6. მადათაფას ტბის და მთის ტურისტული ბილიკი

საშუალო სირთულის ბილიკზე შესაძლებელია 1-2 დღიანი საფეხმავლო, საცხენოსნო და ველო ტურების შეთავაზება. მადათაფას წრიული ბილიკის სიგრძე 22 კმ-ია, ხოლო მადათაფას მთის მიმართულებით ბილიკის სიგრძე - 18 კმ სიგრძეზე. მარშრუტი იწყება სოფ. სამებადან და მიუყვება ტბის აღმოსავლეთ სანაპიროს. ტბის ჩრდილოეთით შესაძლებელია მარშრუტის გაგრძელება ორი ვარიანტით - ტბის სანაპირო ზოლში წრიულად ან მადათაფას მთის

მიმართულებით, სადაც ბილიკი ადის ვულკანური წარმოშობის პლატოზე. მთის მწვერვალზე შეინიშნება წრიული მეგალითური ნაგებობის კვალი, რაც ამ ადგილს მისტიკურ ელფერს სძენს. სხვა ღირშესანიშნაობებია: ტბის და მთის ულამაზესი პანორამული ხედები, ფრინველებზე დაკვირვების და სპორტულ-სამოყვარულო თევზჭერის შესაძლებლობა.

7. თეთრობის აღკვეთილის ტურისტული ბილიკები

თეთრობის აღკვეთილის ფარგლებში ძირითად ტურისტულ ბილიკად განიხილება სოფ. აზავრეთა-შავი მთის და სოფ. გოკიო-შავი მთის ტურისტული ბილიკები. ბილიკების საერთო სიგრძე დაახლოებით 50 კმ-ია.

აზავრეთა-შავი მთის ბილიკი: სოფ. აზავრეთაიდან მარშრუტი მიემართება შავი მთის მიმართულებით და იყოფა ორ ალტერნატივად. ერთი მიემართება ჩრდილო-აღმოსავლეთით, ხოლო მეორე - ჩრდილო დასავლეთით, ორივე მარშრუტი საბოლოოდ უერთდება ერთმანეთს შავი მთის ძირში, საიდანაც ბილიკი უკვე ერთიანდება და აღწევს შავი მთის წვერს - ზ.დ 2820 მ. სიმაღლეზე.

გოკიო-მეორე საკოტეჯე ადგილი²: მარშრუტი იწყება სოფ. გოკიოიდან 2.7 კმ- ში მდებარე ფიჭვების ტყეში და დასაწყისშივე იყოფა ორი მიმართულება, რომლებიც საბოლოოდ ერთმანეთს უერთდება. ერთი მიმართულება საწყისი წერტილიდან ჩრდილო-აღმოსავლეთით, ხოლო მეორე ჩრდილო - დასავლეთი მიემართება. მთავარი ღირშესანიშნაობებია ლამაზი ხედები, ფიჭვნარი ტყე. გვხდება წყაროები და საპიკნიკე ადგილები. მიმზიდველი შეიძლება გახდეს რამდენიმე დღიანი ლაშქრობის მოყვარული ვიზიტორებისთვის.

იგეგმება აღნიშნული ტურისტული ბილიკების კეთილმოწყობა, რაც გულისხმობს: ბილიკების ვაკისების მოწესრიგებას და გრუნტის რეაბილიტაციას, ვარჯის ფორმირებას და მონიშვნას, ასევე ისეთი რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის განთავსებას, როგორიცაა: ტურისტული თავშესაფრები (სამი თავშესაფარი (კოტეჯი): №№1, 2 და 3), საკემპინგე ადგილები, საცეცხლურები, საპირფარეშოები, ცხენების მისაბმელები და ველოპარკინგი და ა.შ.

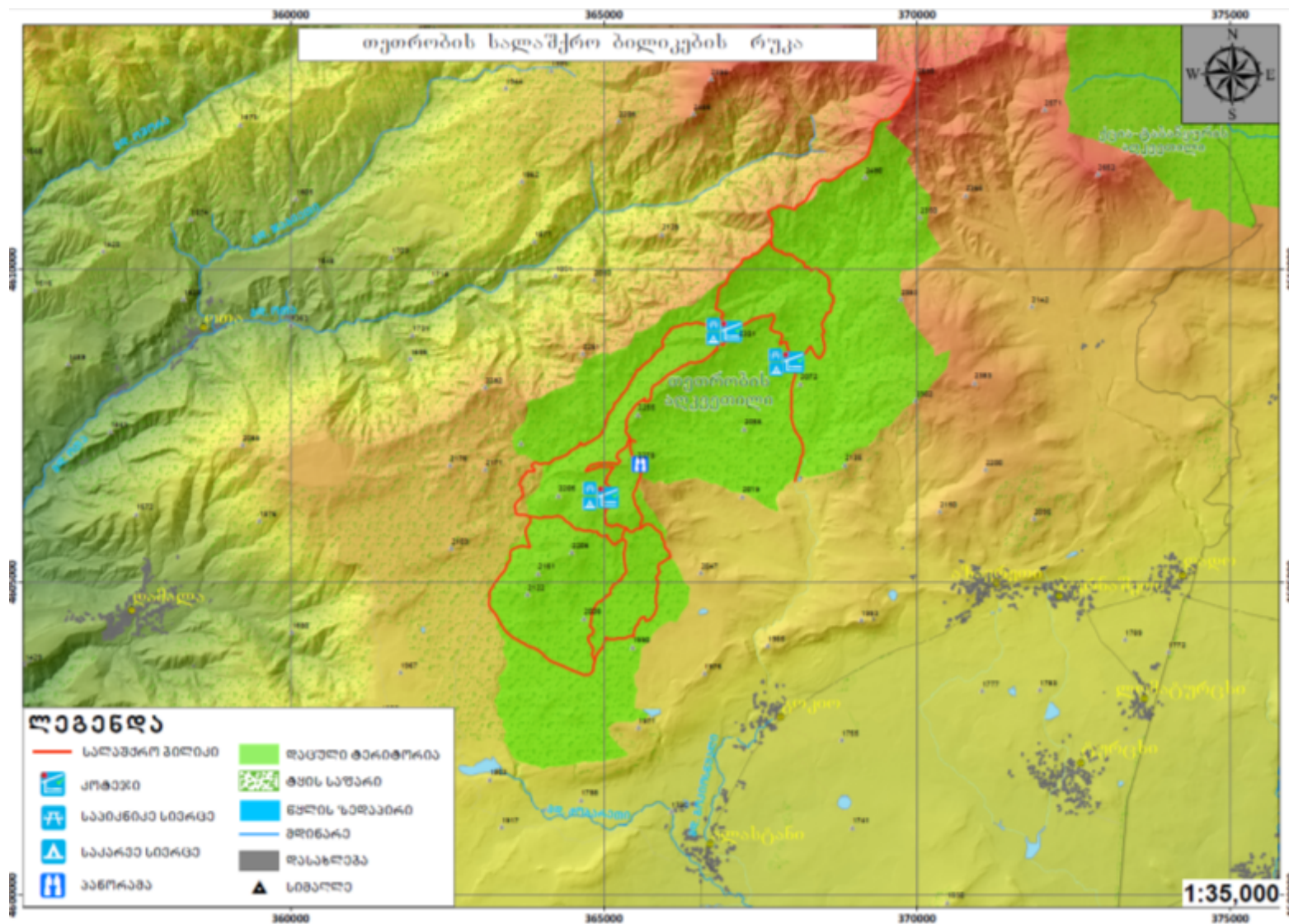
თეთრობის აღკვეთილის ტურისტული ბილიკების განლაგების სქემა მოცემულია ნახაზზე 3.1.11.1.

გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი საფეხმავლო და საცხენოსნო ტურისტული ბილიკებისა, ვიზიტორებისთვის შესაძლებელია უფრო გრძელი, მეტწილად სამანქანო ტურების შეთავაზება, რეგიონში არსებული მნიშვნელოვანი ღირშესანიშნაობების (მათ შორის ისტორიულ-კულტურული ძეგლების) მიმართულებით. მათ შორის უნდა აღინიშნოს:

- „ტაბაწყურის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 100 კმ;
- „საროს მარშრუტი“, სიგრძით 40 კმ;
- „ახალქალაქი-კუმურდო-ვარძიის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 22 კმ;
- „აზულის ციხის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 70 კმ;
- „შაორის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 13,5 კმ.

² ა(ა)იპ "სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარების ასოციაცია"-ს პროექტით განსაზღვრული საკოტეჯე ადგილი

ნახაზი 3.1.11.1. თეთრობის აღკვეთილის ტურისტული ბილიკების სქემა

წყარო: ა(ა)იპ "სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარების ასოციაცია"

3.1.12 არსებული კომუნიკაციების ქსელი

ჯავახეთის მთლიანეთში მთავარი სატრანსპორტო არტერიაა საერთაშორისო მნიშვნელობის საავტომობილო გზა ახალციხე - ნინოწმინდა - სომხეთის საზღვარი (ს11). აღნიშნულ გზასთან დაკავშირებულია რეგიონში გამავალი რამდენიმე შიდასახელმწიფოებრივი გზა. ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების ქსელი საკმაოდ განვითარებულია და მათი საშუალებით შესაძლებელია ჯავახეთის ეროვნული პარკისა და აღკვეთილების საზღვრებთან გადაადგილება. საგზაო კომუნიკაციების მხრივ შედარებით ნაკლებად განვითარებულია თეთრობის აღკვეთილის მიმდებარე არეალი.

წყალმომარაგების და წყალარინების ქსელის განვითარების ხარისხი არასახარბიერლოა. შედარებით მსხვილი დასახლებული პუნქტების (ქ. ნინოწმინდა) მოსახლეობა სარგებლობს შედარებით განვითარებული წყალმომარაგების სისტემებით. სოფლების უმეტესობას გააჩნია ინდივიდუალური წყალმომარაგების წყაროები (ძირითადად მიწისქვეშა), ხოლო სამეურნეო-ფეკალური წყლების განტვირთვა ხდება საასენიზაციო ორმოებში.

სოფლების უმეტესობა ელექტროფიცირებულია. ბოლო წლებში რეგიონში, მათ შორის განსახილველ მუნიციპალიტეტებში მნიშვნელოვნად გააქტიურდა გაზიფიცირების პროცესი. უახლოეს რამდენიმე წელიწადში იგეგმება სოფლების დიდი ნაწილის მომარაგება ბუნებრივი აირით.

სხვა საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურული ობიექტებიდან უნდა აღინიშნოს ელექტროგადამცემი ხაზები, მობილური კავშირგაბმულობის ანტენები. ნარჩენების მართვას ახორციელებს მუნიციპალური სამსახურები. ამ მხრივ უკეთესი მდგომარეობაა შედარებით დიდ დასახლებულ პუნქტებში.

3.1.13 მომიჯნავედ არსებული დასახლებები

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ წარმოდგენილია ახალქალაქისა და ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტების სოფლები. ცხრილში 3.1.13.1. წარმოდგენილია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების და თეთრობის აღკვეთილის მოსაზღვრე ძირითადი სოფლების ჩამონათვალი და ადგილობრივი მოსახლეობის რაოდენობა ოფიციალური სტატისტიკის მიხედვით.

ცხრილში 3.1.13.1. დასახლებული პუნქტები და მუდმივი მოსახლეობის რიცხოვნება

სოფელი	მოსახლეობის რაოდენობა	
	2002 წლის საყოველთაო აღწერის მიხედვით	2014 წლის საყოველთაო აღწერის მიხედვით
ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი:		
აზავრეთი	1491	1161
ალასტანი	1133	641
სულდა	915	726
კარწახი	891	776
ბურნაშეთი	803	488
ლადო	652	480
გოკიო	549	418
ბოზალი	178	174
მიასნიკიანი	139	100
ფილიპოვკა	101	52
ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი:		
ქ. ნინოწმინდა	6287	5144

ფოკა	2007	1176
გორელოვკა	-	1165
ხანჩალი	706	554
აბული	627	535
როდიონოვკა (ფარავანი)	308	277
ეფრემოვკა	179	-
ვლადიმეროვკა	174	137
ახალი ხულგუმო	169	-
ტამბოვკა	118	-
ასფარა	107	0
სამება	82	66

როგორც სტატისტიკური მონაცემებიდან ჩანს მოსახლეობის კლების ტენდენცია თვალშისაცემია. ამის მთავარი მიზეზია სამუშაო ადგილების სიმცირე და მოსახლეობის მიგრაცია. მოსახლეობა ძირითადად თვითდასაქმებულია (სოფლის მეურნეობა). ზაფხულში მოსახლეობის რაოდენობა იზრდება, ვინაიდან სხვა მუნიციპალიტეტებიდან ჩამოსული მოსახლეობა იყენებს ჯავახეთის მთებს ტრადიციულ საზაფხულო საძოვრებად.

3.2 ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის აღწერა

3.2.1 ტურიზმის განვითარების არსებული მიმართულებები

დღეისათვის ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები არ წარმოადგენს ადგილობრივი და უცხოელი ვიზიტორების პრიორიტეტულ ადგილს. ამის მთავარი მიზეზია ტურისტული ინფრასტრუქტურისა და სერვისების განვითარების ნაკლები დონე საქართველოს სხვა დაცულ ტერიტორიებთან შედარებით.

ჯავახეთში ვიზიტორთა ინტერესის მთავარი სფერო არის რელიეფურ-გეოლოგიური პირობების თავისებურება, ბუნებრივი ტბების და ჭაობიანი ადგილების სიმრავლე. რაც მთავარია ჯავახეთის მთიანეთი წარმოადგენს არამარტო ეროვნული, არამედ საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე ადგილს, როგორც გადამფრენი ფრინველების ჰაბიტატი. ეს უკანასკნელი მაღალ ინტერესს იწვევს ორნითოლოგებსა და ფრინველებზე დაკვირვების მოყვარულ (ე.წ. Birdwatcher-ები) ვიზიტორებში. ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებს ეკოტურიზმის ამ მიმართულებით შემდგომი განვითარების უდიდესი პოტენციალი გააჩნია.

დიდი პოტენციალის მიუხედავად დღეის მდგომარეობით, დაბალი ცნობადობის და ინფრასტრუქტურის ნაკლებობის გამო, ნაკლებად განვითარებულია ზამთრის ტურიზმი, მაგ: თხილამურებზე სიარული, ასევე საცხენოსნო სათაგადასავლო და ველოტურიზმი.

ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულება ასევე შეიძლება იყოს სამეცნიერო და ეკო-საგანმანათლებლო ტურიზმი. ამ შემთხვევაშიც გადამფრენი ფრინველების უმნიშვნელოვანესი სამიგრაციო გზის არსებობა ორნითოფაუნის სამეცნიერო-საგანმანათლებლო პერსპექტივებს განსაზღვრავს. სხვა გამოკვეთილი პოტენციალის მქონე ეკო-საგანმანათლებლო მიმართულებებია: გეომორფოლოგიური და გეოლოგიური პირობების თავისებურებების, საძოვრების დეგრადაციის და მდგრადი გამოყენების საკითხის, ასევე წყლის ეკოსისტემებისა და თევზის რესურსების კვლევა-შესწავლა.

კიდევ ერთი მიმართულება, რაც დღეის მდგომარეობითაც ვიზიტორებს იზიდავს და მომავალში გაცილებით მეტი პოტენციალი გააჩნია, ეს არის ამ არეალში ისტორიულ-კულტურული თავისებურებები და ტრადიციები. უნდა აღინიშნოს დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს გამორჩეული ისტორიული ძეგლები, როგორიცაა ვარძია, ხერთვისი, უძველესი ნამოსახლარები და სხვ. ასევე ძალზედ საინტერესოა ტრადიციული სამზარეულო და ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტები. ყოველივე ეს განაპირობებს, რომ ბოლო პერიოდში აქტიურდება კულტურული, პილიგრიმული, აგრო და გასტრონომიული ტურიზმი.

სტატისტიკურად ბოლო წლებში ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორთა საერთო რაოდენობის მნიშვნელოვანი ცვლილება არ აღინიშნება. 2017-2022 წლებში ვიზიტორთა რაოდენობა 5000-7000-ს შორის მერყეობდა. 2017-2018 წლებში უცხოელი ვიზიტორების წილი 40-45%-ს უტულდებოდა, რაც საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია და ხაზს უსვამს დაცული ტერიტორიების საერთაშორისო ეკოტურისტულ მნიშვნელობას. შემდგომ წლებში უცხოელი ვიზიტორების წილი მნიშვნელოვნად შემცირდა, რაც პანდემიას უკავშირდება. 2021-2022 წლებში ისევ აღინიშნება უცხოელი ვიზიტორების მზარდი ტენდენცია: თუ 2021 წელს უცხოელი ვიზიტორების რაოდენობა 10%-ს შეადგენდა, 2022 წლისთვის ეს მონაცემი 27%-მდეა გაზრდილი. შედარებით აქტიური ტურისტული სეზონი არის ივლისიდან აგვისტომდე პერიოდი. ყველაზე ცოტა ვიზიტორი ფიქსირდება ზამთრის თვეებში.

3.2.2 ისტორიულ-კულტურული ობიექტები, ძირითადი დაინტერესებული მხარეები, განვითარების პერსპექტივები

ჯავახეთის ეროვნული პარკის და თეთრობის აღკვეთილის საზღვრებში ისტორიულ-კულტურული ობიექტები არ არის წარმოდგენილი. თუმცა ზოგადად ჯავახეთის მთიანეთი განსაკუთრებით მდიდარია ამ თვალსაზრისით. გადმოცემით, მე-3 საუკუნეში წმინდა ნინო საქართველოში პირველად ჯავახეთის მთიანეთში შემოვიდა და აქედან დაიწყო ქრისტიანობის გავრცელება.

პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს მდინარე მტკვრის ხეობაში კლდეში გამოკვეთილი ვარძიის სამონასტრო კომპლექსი. ეს კომპლექსი შეტანილია UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის არეების/უბნების წინასწარ ნუსხაში. ყველაზე მნიშვნელოვან ისტორიულ ძეგლებს შორის არის ხერთვისი – ლეგენდარული ციხე-ქალაქი, რომელიც განლაგებულია მდინარეების ხერთვისისა და ფარავნის შესართავთან. რეგიონის ტერიტორიაზე მრავალი ადრეანტიკური ხანის ნაქალაქარი და ყორღანული სამარხი იქნა აღმოჩენილი. აქ ვხვდებით ციკლოპური ტიპის, უზარმაზარი ლოდებისგან მშრალად ნაშენ, ციხენამოსახლარებს, გალავნებს, კოშკებსა და აკლდამებს. არსებული ობიექტები ინახავენ იმ ყოფის, ადათების, რიტუალების, რელიგიური და საკრალური მნიშვნელობის ძეგლების ფრაგმენტებს, რაც წარმოდგენას ქმნის სამცხე-ჯავახეთის ტერიტორიაზე წარსულში მცხოვრები ხალხების ყოფასა და კულტურაზე.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ვიზიტორებისთვის კომპლექსური სერვისების ერთ-ერთი საინტერესო კომპონენტი შეიძლება გახდეს კულტურული და პილიგრიმული ტურიზმი. ამ მიმართულებას ხელს უწყობს საკმაოდ კარგად განვითარებული საგზაო ინფრასტრუქტურა, რაც ხელსაყრელი კავშირის შესაძლებლობას ქმნის ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებსა და რეგიონში არსებულ ძალზედ საინტერესო ისტორიულ-კულტურულ ადგილებს შორის.

კულტურული ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობისთვის რეკომენდირებულია:

- მჭიდრო თანამშრომლობა კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან და საქართველოს საპატრიარქოსთან;
- ისტორიულ-კულტურული ობიექტების სიახლოვეს ინფრასტრუქტურის (მათ შორის ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის) განვითარების ხელშეწყობა (გზები, ბილიკვებზე საინფორმაციო დაფები და ა.შ.);
- საინფორმაციო კამპანიის უზრუნველყოფა, როგორც ისტორიულ-კულტურული ძეგლების პოპულარიზაციის მიზნით. შესაბამისი საინფორმაციო ბეჭდური მასალის მომზადება და ვიზიტორთა ცენტრებში განთავსება;
- კულტურული ან რელიგიური ფესტივალების ორგანიზება. ფესტივალების ფარგლებში ვიზიტორთა ცენტრებში, სხვა არსებულ თუ პერსპექტიულ ტურისტულ ლოკაციებზე ან ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების სიახლოვეს ეკომუზეუმების მოწყობა. ასევე ადგილობრივი მოსახლეობის ადაპტირება ეკოტურიზმის სერვისებზე -

მაგალითად ფესტივალების ფარგლებში ხელნაკეთი რელიგიური და საეკლესიო ნივთებისთვის გამოფენა-გაყიდვისთვის შესაბამისი სივრცეების მოწყობა და ა.შ.

ძირითადი დაინტერესებული მხარეები:

- დაცული ტერიტორიების სააგენტო;
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია;
- ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია;
- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო;
- საქართველოს საპატრიარქო;
- ადგილობრივი ხელისუფლება;
- ადგილობრივი მოსახლეობა;
- ვიზიტორები (მათ შორის მომლოცველები, მეცნიერები და ა.შ.).

3.2.3 ტურისტული და რეკრეაციული ობიექტები, განვითარების პერსპექტივები, არსებული მოსარგებლეები და სხვა დაინტერესებული მხარეები

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები და მათი მომიჯნავე ადგილები მსხვილი ტურისტული ობიექტების (დიდი ზომის სასტუმროები, კვების ობიექტები, მუზეუმები და სხვა) სიმრავლით არ გამოირჩევა. ესეთი ინფრასტრუქტურა ძირითადად კონცენტრირებულია მოზრდილი დასახლებული პუნქტების (ნინოწმინდა, ახალქალაქი) ფარგლებში, ასევე რეგიონში ცნობილი ისტორიულ-კულტურული ობიექტების (მაგ. ვარძია) სიახლოვეს. მცირე ზომის საოჯახო სასტუმროებია სოფ. სულდაში.

ძირითადი ტურისტულ-რეკრეაციული ობიექტები განვითარებულია დაცული ტერიტორიების საზღვრებს გარეთ.. ადგილობრივი ბიზნესი, როგორცაა სასტუმროები, რესტორნები და სხვა მნიშვნელოვან სარგებელს იღებენ დაცულ ტერიტორიებთან მათი გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის და კომერციული ურთიერთობის შედეგად მიღებული გაყიდვებით.

დაცული ტერიტორიების კონსერვაციული მიზნების მიღწევისთვის საჭირო ხარჯების მზარდი ტენდენციიდან გამომდინარე მსოფლიოს არაერთი ქვეყანა მიმართავს კერძო სექტორთან აქტიური თანამშრომლობის სტრატეგიას, რაც ორმხრივი სარგებლის მომტანია. მათ შორის ხდება კერძო ტურისტულ-რეკრეაციული ობიექტების განვითარება დაცული ტერიტორიების საზღვრებში, ლიცენზიის ან შესაბამისი საიჯარო ხელშეკრულებების საფუძველზე. მსგავსი მიდგომა საშუალებას აძლევს კერძო კომპანიებს განახორციელონ კომერციული ოპერაციები დაცულ ტერიტორიაზე, ხოლო დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციამ მიიღოს პირდაპირი ფინანსური სარგებელი ბიზნესიდან.

შემოთავაზებულია, რომ ტურისტული და რეკრეაციული ობიექტების შემდგომი განვითარება მოხდეს კერძო სექტორთან აქტიური თანამშრომლობით, გარდა მკაცრი დაცვის ზონებისა. თუმცა საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკიდან გამომდინარე აუცილებელი მოთხოვნაა, რომ კავშირი კერძო ტურისტულ-რეკრეაციული ობიექტების შემოსავალსა და დაცული ტერიტორიის კონსერვაციას შორის იყოს ძალიან მჭიდრო. აღსანიშნავია, რომ სათანადო დაგეგმარების და მენეჯმენტის პირობებში მსგავსი საიჯარო ხელშეკრულებები ხელს უწყობს კერძო სექტორის მოთხოვნების დაბალანსებას დაცულ ტერიტორიებზე განვითარებისთვის და შეზღუდული რაოდენობის კონტროლირებად ბიზნეს-საქმიანობას.

კერძო სექტორთან თანამშრომლობით ტურისტული და რეკრეაციული ობიექტების განვითარება შესაძლებელია როგორც ვიზიტორებისთვის ტრადიციულ და პოპულარულ ლოკაციებზე, ასევე ისეთ ადგილებში, რომელთა ცნობადობა დაბალია, თუმცა დაცულ ტერიტორიებში არსებული და დაგეგმილი ტურისტული ინფრასტრუქტურა (მაგ. ტურისტული ბილიკების ქსელი) სასარგებლო განლაგებაში იმყოფებიან მათთან. ახალი ტურისტულ-

რეკრეაციული ობიექტების შესახებ შემოთავაზებები აღწერილია წინამდებარე დოკუმენტის სარეკომენდაციო ნაწილში (პარაგრაფი 4).

აქვე აღსანიშნავია, რომ ტურისტული და რეკრეაციული ობიექტების განვითარება აუცილებელია მოხდეს ადგილობრივ მოსახლეობასთან მჭიდრო კომუნიკაციის და მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მათი აქტიური მონაწილეობის უზრუნველყოფის პირობით. საველე ინტერვიუების პროცესში გამოიკვეთა ადგილობრივი მოსახლეობის ძირითადი პრობლემები და მათი მოლოდინები. მოსახლეობამ გამოიჩინა გარკვეული სიფრთხილე რეგიონში ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების თაობაზე. აღინიშნა, რომ არსებობს მათი მიმდინარე სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის ხელშეშლის რისკები (მათ შორის სამოვრებთან წვდომის შეფერხება). ამიტომ აუცილებელია ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის დაგეგმვა-განვითარების დროს მაქსიმალურად უზრუნველყოფილი იყოს მოსახლეობის ჩართულობა და გათვალისწინებული იყოს მათი ინტერესები.

ძირითადი დაინტერესებული მხარეები:

- დაცული ტერიტორიების სააგენტო;
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია;
- ადგილობრივი მოსახლეობა;
- ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია;
- კერძო ბიზნესი;
- ადგილობრივი ხელისუფლება;
- ვიზიტორები.

3.2.4 ტრადიციული საქმიანობებით და ბუნებრივი რესურსებით მდგრადი სარგებლობის პოტენციალი, განვითარების პერსპექტივები, დაინტერესებული მხარეები

დაცული ტერიტორიები უზრუნველყოფს ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება-დაცვას და ადგილობრივი ტრადიციებისა და ტრადიციული საქმიანობების განვითარების ხელშეწყობას. კულტურული მემკვიდრეობის ღირსშესანიშნავი ადგილები კარგადაა შენარჩუნებული, დაცული და ხელმისაწვდომია ვიზიტორებისთვის უსაფრთხო და ინფორმაციული გზით. ისინი წარმოადგენენ ვიზიტორის პროგრამის შემადგენელ ნაწილს ეკოსისტემის პროდუქტებსა და ღირსშესანიშნაობებთან ერთად. დაცულია ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების ტრადიცია.

დაცული ტერიტორიების მდგრადი მართვა უზრუნველყოფს სხვადასხვა ეკოსისტემური სერვისების შენარჩუნებას, მათ შორისაა არამერქნული ტყის პროდუქტები, სამოვრები, შეშა, სასმელი და ტექნიკური წყალი (სასმელი, საირიგაციო და ენერგეტიკული დანიშნულების წყლის რესურსები, და სხვა). რეგიონის ბუნებასა და კულტურულ ფასეულობებზე დაფუძნებული საგანმანათლებლო, ესთეტიკური და სულიერი ფასეულობები მოიზიდავენ ვიზიტორებს საქართველოს სხვა რეგიონებიდან და მის ფარგლებს გარედან, რაც მოახდენს ადგილობრივი ეკონომიკის სტიმულირებას და ეკოტურიზმის განვითარებას.

ტრადიციული საქმიანობების პოპულარიზაციისა და ამავე დროს ბუნებრივი რესურსებით მდგრადი სარგებლობის პოტენციალის ზრდისთვის მნიშვნელოვანია მჭიდრო თანამშრომლობა ადგილობრივ ხელისუფლებასთან, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, მოსახლეობასთან და სახელმწიფო უწყებებთან. შესაბამისი საინფორმაციო კამპანიის წარმოება და მოსახლეობის დატრენინგება. შესაძლებელია ზოგიერთი ტრადიციული საქმიანობის ეკოტურისტული სერვისის სახით ვიზიტორებისთვის შეთავაზება (ხელნაკეთი ნივთების გამოფენა-გაყიდვების ორგანიზება, ტურების დაგეგმვა ტყის არამერქნული რესურსების შეგროვების მიზნით და ა.შ.).

ძირითადი დაინტერესებული მხარეები:

- დაცული ტერიტორიების სააგენტო;
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია;
- არასამთავრობო ორგანიზაციები;
- ადგილობრივი ხელისუფლება;
- ადგილობრივი ბიზნესი;
- ადგილობრივი მოსახლეობა და ფერმერები;
- ვიზიტორები.

3.2.5 ეკოსისტემური სერვისები, დაინტერესებული მხარეები და განვითარების პერსპექტივები

ჯავახეთის მთიანეთს, რომლის შემადგენლობაში შედის განსახილველი დაცული ტერიტორიები, საქართველოში მეორე ადგილი უჭირავს ჭარბტენიანი ადგილების კონცენტრაციით. კავკასიის მთიანეთში კი ამ მხრივ პირველია. როგორც ჭარბტენიან ეკოსისტემას მას გადამწყვეტი მნიშვნელობა გააჩნია გლობალურ დონეზე დაცულ ფრინველთა სამიგრადიო გზაზე. შესაბამისად ეს ტერიტორიები განსაკუთრებულ როლს თამაშობს ბიომრავალფეროვნების მაღალღირებული კომპონენტების დაცვისა და აღწარმოების პროცესში საერთაშორისო მასშტაბით.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები ასევე მნიშვნელოვანი ეკოსისტემური სერვისების მიმწოდებელია ადგილობრივ დონეზე. აქ იგულისხმება ადგილობრივი (და არამართო) მოსახლეობისთვის ეკოსისტემის როგორც პირდაპირი პროდუქტების (მაგ. საკვები, სამოვრები, არამერქნული ტყის პროდუქტები, წყალი და სხვა) მიწოდება, ასევე მარეგულირებელი, კულტურული და სხვა დამხმარე სერვისების შეთავაზება.

პირდაპირი პროდუქტების სახით გამოსარჩევია შემდეგი მიმართულებები:

ჯავახეთის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონა, ასევე აღკვეთილების მიმდებარე ადგილები ზაფხულის სამოვრებად არის გამოყენებული. როგორც აღინიშნა, სათიბ-სამოვრების გამოყენება ხდება არამართო ადგილობრივი მოსახლეობის, არამედ საქართველოს სხვა რეგიონის მაცხოვრებლების მიერ. ზღვის დონიდან მაღალი მდებარეობა გარეშე ანთროპოგენური ზემოქმედების მნიშვნელოვან ბარიერს წარმოადგენს, რაც მაღალი ეკოლოგიური ღირებულების საკვები პროდუქტების მიღების საშუალებას იძლევა.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები (კერძოდ ტბების აღკვეთილები და ჭარბტენიანი ადგილები) წარმოადგენს ზედაპირული მტკნარი წყლის უდიდეს რეზერვს საქართველოსთვის. მიუხედავად იმისა, რომ ტბები დასახლებული პუნქტების პირდაპირი წყალმომარაგების წყაროდ არ გამოიყენება, მათ მაინც განსაკუთრებული და შეუცვლელი მნიშვნელობა აქვთ მიმდებარე მოსახლეობის სასმელი და ტექნიკური წყლით უზრუნველყოფის საკითხში, წარმოადგენენ რა მიწისქვეშა წყლების წყალცვლის და ბუნებრივი გასუფთავების პროცესის უმნიშვნელოვანეს რგოლს.

ჯავახეთის მრავალწლიანი ისტორია, მისი კლიმატურ-ლანდშაფტური თავისებურებები, ბიომრავალფეროვნების მაღალი ღირებულების კომპონენტები არამატერიალური (მათ შორის კულტურული, საგანმანათლებლო, შემოქმედებითი სფერო) მომსახურების მიწოდების შესაძლებლობასაც ქმნის. მათ შორის გამოკვეთილია შემდეგი სფეროების განვითარების პერსპექტივები:

- ეროვნული პარკი და აღკვეთილები შესაძლებელია გახდეს სხვადასხვა მიმართულების სამეცნიერო ნაშრომების საკვლევი ბაზა (მათ შორის ზოოლოგიური, ბოტანიკური, გეოლოგიური და სხვა მიმართულებით);
- განსახილველი დაცული ტერიტორიები, აქ არსებული ეკოსისტემების მრავალფეროვნების და ისტორიულ-კულტურული თავისებურებების შერწყმით

ეროვნულ კულტურაში კრეატიულობის (მწერლობა, ხელოვნება, არქიტექტურა) წყარო შეიძლება გახდეს. ამ თვალსაზრისით უნდა აღინიშნოს დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ არსებული ცნობილი ისტორიული და არქეოლოგიური ობიექტები (ციხე-ქალაქები და სხვა).

ეკოსისტემური სერვისების განვითარების შესაძლებლობა პირდაპირ კავშირშია ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებასთან, ვიზიტორებში და მოსახლეობაში ცნობიერების ამაღლებასთან, ბუნებრივი რესურსებით მდგრად სარგებლობასთან; ტრადიციული საქმიანობების ხელშეწყობასთან და ა.შ. თუმცა ეს ყველაფერი აუცილებელია მოხდეს კონსერვაციის პრინციპების საერთაშორისო სტანდარტებით დაცვით.

ძირითადი დაინტერესებული მხარეები:

- დაცული ტერიტორიების სააგენტო;
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია;
- განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო;
- საგანმანათლებლო დაწესებულებები;
- ადგილობრივი ხელისუფლება;
- მოსახლეობა (არამარტო ადგილობრივი);
- ვიზიტორები და სხვა.

3.2.6 ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის განვითარების პერსპექტივები

ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის არსებული მიმართულებები დაკავშირებულია ველური ბუნების (განსაკუთრებით ორნითოფაუნა), რელიეფის და ვულკანოგენური გეოლოგიური თავისებურებების, ისტორიისა და კულტურის ერთობლიობასთან, რაც იზიდავს სხვადასხვა ეროვნების, ასაკისა და ინტერესის მქონე ვიზიტორებს.

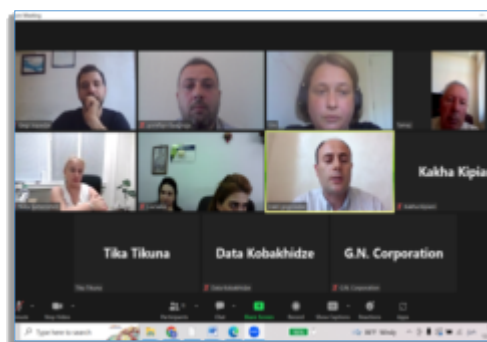
ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის გაძლიერება შესაძლებელია არსებული ეკოტურისტული ლოკაციების შენარჩუნება-განვითარების პარალელურად, ახალი ობიექტების მოწყობის გზით. რეკომენდირებულია განვითარება მოხდეს კერძო სექტორთან აქტიური თანამშრომლობით, თუმცა დაცული ტერიტორიების კონსერვაციის პრინციპების მაქსიმალური დაცვით, ადგილობრივი მოსახლეობისა და ინვესტორების ინტერესების გათვალისწინებით. ესეთი მიდგომა ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის ფულადი შემოსავლების პირდაპირ ზრდას, რაც ისევ დაცული ტერიტორიის კონსერვაციისკენ იქნება მიმართული.

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ტურისტულ-რეკრეაციული პოტენციალის განვითარების რეკომენდაციები მოცემულია პარაგრაფში 4.

3.3 დაინტერესებულ მხარეებთან დისკუსიის შედეგები

შეხვედრები გაიმართა როგორც ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის წარმომადგენლებთან, ასევე ადგილობრივ მოსახლეობასთან.

ადმინისტრაციასთან შეხვედრების დროს ადმინისტრაციას მიეწოდა წინასწარი ინფორმაცია საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტის მიზნებისა და ამოცანების, დაგეგმილი აქტივობების და სამომავლო საჯარო განხილვების შესახებ. თავის მხრივ ადმინისტრაციის წარმომადგენლების მიერ

განხორციელდა არსებულ მდგომარეობასთან დაკავშირებით ინფორმაციის მოწოდება და ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების შესახებ ხედვის გაზიარება.

მიზნობრივი შეხვედრა გაიმართა რეინჯერებთან. შეხვედრის დროს გაანალიზებული იქნა არსებული კარტოგრაფიული მასალა, წარსული გამოცდილება და იდეები. მათი დახმარებით მოხდა ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის პერსპექტიული ადგილების მონახულება და არსებული მდგომარეობის შეფასება. მათთან უშუალო კონსულტაციების გზით შემუშავდა თითოეული ეკოტურისტული ლოკაციის განვითარების კონცეფცია.

საველე ინტერვიუების პროცესში გამოიკვეთა ადგილობრივი მოსახლეობის ძირითადი პრობლემები და მათი მოლოდინები. მოსახლეობისთვის ძირითად პრობლემას წარმოადგენს კომუნიკაციის განვითარების დაბალი ხარისხი და ნარჩენების მართვა. მოსახლეობამ გამოიჩინა გარკვეული სიფრთხილე რეგიონში ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების თაობაზე. აღინიშნა, რომ არსებობს მათი მიმდინარე სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის ხელშეშლის რისკები (მათ შორის სამოვრებთან

წვდომის შეფერხება). ამიტომ აუცილებელია ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის დაგეგმვა-განვითარების დროს მაქსიმალურად უზრუნველყოფილი იყოს მოსახლეობის ჩართულობა და გათვალისწინებული იყოს მათი ინტერესები.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა, ეს არის სამუშაო ადგილების სიმცირე და შრომისუნარიანი მოსახლეობის გადინება. მოსახლეობის აზრით ეკოტურიზმის განვითარების პროცესში, როგორც სარეაბილიტაციო-სამშენებლო ეტაპზე, ასევე ოპერირების პროცესში ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს. კერძო ბიზნესთან ხელშეკრულებების გაფორმების შემთხვევაში ეს ვალდებულება მკაფიოდ უნდა გაიწეროს.

მოსახლეობას ამ ეტაპზე არ აქვთ ჩამოყალიბებული მკაფიო ხედვა მათ რა პირდაპირი სარგებელი შეიძლება მოუტანოს მსგავსი პროექტების განხორციელებამ. ამ მხრივ დისკუსიები გაიმართა ვიზიტორებისთვის სხვადასხვა სერვისების შეთავაზების (მაგ. სატრანსპორტო მომსახურება, სხვადასხვა ინვენტარის გაქირავება-გაყიდვა და ა.შ.) და ადგილობრივი ნატურალური ნაწარმის გაყიდვის შესაძლებლობასთან დაკავშირებით. მათი თქმით ამ ეტაპზე მსგავსი სერვისების ვიზიტორებისთვის შეთავაზების პერსპექტივა მინიმალურია და ამ მხრივ ფინანსური სარგებლის მიღების ნაკლები მოლოდინები არსებობს. თუმცა პერსპექტივაში ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების და ვიზიტორთა დამატებითი ნაკადების მოზიდვის შემთხვევაში შესაძლებელია ადგილობრივებს ჰქონდეთ ამ მხრივ მეტი დაინტერესება. ეს საკითხიც სამომავლოდ დეტალური დისკუსიის საგანია.

„საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმების პროექტების“ ფარგლებში შეხვედრებში მონაწილეობას იღებდნენ სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია და სხვა დაინტერესებული მხარეები. დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარების გენერალური გეგმების მომზადებას ფასილიტაციას უწევდა დაცული ტერიტორიების სააგენტო.

2023 წლის 23 ოქტომბერს, 12 საათზე, საქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტოში (მის. ქ. თბილისი, ვლადიმერ წითლანამის # 1) გაიმართა ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების

ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტის საჯარო განხილვა.

საჯარო განხილვას ესწრებოდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს წარმომადგენლები, შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (SIDA) წარმომადგენლები, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლები, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლები, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლები, ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტის ავტორი კომპანიის (შპს „ჯეონეიარ კორპორაცია“) თანამშრომლები და სხვა. შეხვედრის დროს მიმდინარეობა აუდიო ჩაწერა და ფოტოგადაღება.

შემაჯამებელი საჯარო განხილვის ოქმი იხილეთ დანართში N1.

ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარების გენერალური გეგმის შემუშავების პროცესში დაინტერესებულ მხარეებთან შეხვედრების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ცხრილში 3.3.1.

ცხრილი 3.3.1. დაინტერესებულ მხარეებთან შეხვედრების შესახებ ინფორმაცია

N	თარიღი	აქტივობა
1.	13.07.2023	2023 წლის 13 ივლისს გაიმართა პირველი ონლაინ საინფორმაციო შეხვედრა ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლებთან ზუმის საშუალებით, ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმების შემუშავების პროცესისა და სამოქმედო გეგმის განსახილველად. შეხვედრას, ასევე ესწრებოდნენ დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და გარემოს დაცვის სამინისტროს წარმომადგენლები.
2.	21.07.2023	2023 წლის 21 ივლისს საპროექტო ჯგუფი ეწვია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ქ. ახალქალაქში, სადაც გამართა დამატებითი შეხვედრა ადმინისტრაციის თანამშრომლებთან.
3.	21.07.2023	2023 წლის 21 ივლისს საპროექტო ჯგუფმა ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების თანამშრომლებთან ერთად დაათვალიერა პოტენციური ადგილები მადათაფა - ბუღდაშენის ტბების მიმართულებით.
4.	22.07.2023	2023 წლის 22 ივლისს საპროექტო ჯგუფმა, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების თანამშრომლებთან ერთად, დაათვალიერა პოტენციური ადგილები ხანჩალი-კარწახის ტბების მიმართულებით.
5.	22.07.2023	2023 წლის 22 ივლისს საპროექტო ჯგუფმა ჩაატარა მოსახლეობის გამოკითხვა, მოისმინა მათი საჭიროებები და მოლოდინები ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და სერვისების განვითარების თაობაზე.
5.	23.07.2023	2023 წლის 23 ივლისს საპროექტო ჯგუფმა, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების თანამშრომლებთან ერთად, დაათვალიერა პოტენციური ადგილები სადამო-ფარავნის ტბების მიმართულებით.
6.	24.07.2023	2023 წლის 24 ივლისს საპროექტო ჯგუფმა, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების თანამშრომლებთან ერთად, დაათვალიერა პოტენციური ადგილები თეთრობის აღკვეთილის მიმართულებით.
7.	23.10.2023	დოკუმენტის საჯარო განხილვა გაიმართა საქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტოში. შეხვედრის მიზანი იყო შემუშავებული დოკუმენტის საპრეზენტაციო მასალის წარდგენა, დამატებითი შენიშვნებისა და წინადადებების მიღებამ შემდგომში დოკუმენტში ასახვის მიზნით.

4 სარეკომენდაციო ნაწილი - პერსპექტიული (საპროექტო) ეკოტურისტული ლოკაციები

4.1 საპროექტო არეალის სტრატეგიული განვითარების კონცეფცია

წინამდებარე დოკუმენტის მომზადების ერთ-ერთ მთავარ მიზანს წარმოადგენს დაცული ტერიტორიის საზღვრებში ეკოტურისტული თვალსაზრისით საინვესტიციოდ მიმზიდველი ლოკაციების (სამიზნე ტერიტორიების) იდენტიფიცირება, მათი განვითარების კონცეფციის შემუშავება და შესაბამისი რეკომენდაციების მომზადება, ასევე საბაზისო (კომპლექსური) ტურისტულ-რეკრეაციული და ამავე დროს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეფექტურად მართვისთვის საჭირო ინფრასტრუქტურის შექმნის კონცეფციის შეთავაზება. მნიშვნელოვანია, რომ შერჩეული ლოკაციების ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა ადაპტირებული იყოს შშმ პირებზე. უზრუნველყოფილი უნდა იყოს შშმ პირების კომფორტული გადაადგილება შერჩეული ლოკაციების სხვადასხვა ზონაში და აქ გათვალისწინებულ სერვისებზე წვდომა მნიშვნელოვანი სირთულეების გარეშე.

პერსპექტიული (საპროექტო) ლოკაციების მონიშვნა განხორციელდა წინასწარ, საოფისე სამუშაოების პროცესში, დაინტერესებულ მხარეებთან (მოსახლეობა, ადგილობრივი ხელისუფლება, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლები და სხვა) კომუნიკაციის საფუძველზე. შემდგომში, სავსე სამუშაოების საფუძველზე მოხდა აღნიშნული ტერიტორიების პერსპექტიულობის შეფასება, სხვადასხვა გარემო ფაქტორების გათვალისწინებით.

4.2 შეთავაზებული ეკოტურისტული ლოკაციები

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში პერსპექტიული ლოკაციების მოძიების პროცესში გათვალისწინებული იქნა სხვადასხვა ბუნებრივი და სოციალურ-ეკონომიკური გარემო პირობები (რელიეფი და გეოლოგიური გარემო, დასახლებულ ზონებთან, არსებულ და პერსპექტიულ ღირშესანიშნაობებთან, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებთან განლაგების სპეციფიკა, ბიომრავალფეროვნების კომპონენტების მგრძნობელობა და სხვა).

ასევე ყურადღება მიექცა მომავალში ტურისტული ნაკადების დივერსიფიცირების შესაძლებლობას და ამის შედეგად სხვადასხვა კონკრეტულ ლოკაციებზე ე.წ. მასობრივი ტურიზმის შეზღუდვას და ამით მაღალღირებულ ბიოლოგიურ კომპონენტებზე ნეგატიური ზეგავლენის პრევენციას. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ერთმანეთის ანალოგიური ეკოტურისტული პერსპექტივის მქონე უბნები (აღკვეთილები) დიდ ფართობზეა განაწილებული, სადაც ტურისტული დატვირთვის ხარისხი ამჟამად არ არის მაღალი. მომავალში აღკვეთილების შეძლებისდაგვარად თანაბარი განვითარების შემთხვევაში და სწორი მენეჯმენტის პირობებში ადვილად მიღწევადი იქნება ე.წ. მას-ტურიზმის შეზღუდვა და ამით დაცული ტერიტორიების კონსერვაციის პრინციპების დაცვა.

სამიზნე ტერიტორიების შერჩევის ძირითადი კრიტერიუმების აღწერა მოცემულია ცხრილში 4.2.1. ხაზგასასმელია, რომ ცხრილში მოცემული კრიტერიუმები წარმოდგენილია ზოგადი შეფასების და სავსე რეკომენდაციებითი სამუშაოების საფუძველზე.

ცხრილი 4.2.1. სამიზნე ტერიტორიების შერჩევის კრიტერიუმები

კრიტერიუმი	კრიტერიუმის დახასიათება
სამიზნე ტერიტორიის ადგილმდებარეობა და განლაგება:	- ლოკაცია, რომელიც მოქცეულია დაცული ტერიტორიების საზღვრებში ან მდებარეობს მის მომიჯნავედ და არ მოიცავს მკაცრი დაცვის ზონას და სხვა მგრძნობიარე ადგილებს; - ლოკაცია, რომელიც განლაგებულია დაცული ტერიტორიების

	შემღებისდაგვარად ისეთ ადგილებში და საიდანაც მეტ-ნაკლებად თანაბრად არის ხელმისაწვდომი არსებული ტურისტული ღირსშესანიშნაობები; • არსებულ საგზაო ინფრასტრუქტურასთან, არსებულ და პოტენციურ ბილიკებთან ხელსაყრელი განლაგება; • მომიჯნავე სხვა რეკრეაციულ და საკურორტო ადგილებთან ხელსაყრელი განლაგება; • წყლის რესურსებზე და ელექტროენერგიაზე მეტ-ნაკლები ხელმისაწვდომობა; • დასახლებულ პუნქტებთან ხელსაყრელი განლაგება.
რელიეფი და ფართობი	• საჭირო ფართობი სივრცითი განვითარებისთვის; • მეტ-ნაკლებად ხელმისაწვდომი რელიეფი ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის, მინიმალური სირთულეები მშენებლობასთან დაკავშირებით;
ბუნებრივი გარემოს სპეციფიკა	• მეტ-ნაკლებად მდგრადი საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები. მეწყრული, ეროზიული, ღვარცოფული პროცესების გათვალისწინება; • მეტ-ნაკლებად ხელსაყრელი კლიმატურ-მეტეოროლოგიური პირობები; • პერსპექტივაში სივრცითი განვითარების შედეგად გეოლოგიურ მდგრადობაზე მინიმალური ზემოქმედება.
ეკოლოგია და გარემოსდაცვითი რისკები	• მინიმალური ჩარევა ადგილობრივ ეკოსისტემაში, მაღალი კონსერვაციული ღირებულების მქონე ჰაბიტატების და განსაკუთრებულ დაცვას დაქვემდებარებული გარეულ ცხოველთა საბინადრო ადგილების მაქსიმალური შენარჩუნება; • ტურისტული ნაკადების დივერსიფიცირების და ამით ცნობად ლოკაციებზე წნეხის შემცირების შესაძლებლობა; • აუცილებელი ბუნებრივი რესურსების სიახლოვე და ამასთან ერთად ბუნებრივი რესურსების გამოყენების მინიმალური საჭიროება; • დამატებითი ინფრასტრუქტურის (მაგ. მისასვლელი გზები და ა.შ.) განვითარების ნაკლები საჭიროება; • ხანძრების განვითარების ნაკლები რისკები, ხანძრებზე ეფექტური რეაგირების შესაძლებლობა; • ხელსაყრელი გარემოება ნარჩენების მდგრადი მართვის თვალსაზრისით; • ხელსაყრელი პირობები წყალმომარაგება-წყალარინების მხრივ და ა.შ.
ადგილობრივი თემები	• მინიმალური გავლენა კერძო საკუთრებაზე და გარეშე ინვესტიორების მინიმალური კონკურენცია ადგილობრივ თემებთან; • დასახლებულ პუნქტებთან ხელსაყრელი განლაგება და მომიჯნავედ მაცხოვრებელი ადგილობრივებისთვის ეკონომიკური სარგებლის მიღების (საკუთარი პროდუქციის რეალიზაცია, კვების და მცირე ზომის სასტუმროების განვითარება და ა.შ.) თანაბარი შესაძლებლობა; • ინფრასტრუქტურული განვითარების ისეთი შესაძლებლობა, რომელიც მაქსიმალურად შეხამებული იქნება რეგიონის ისტორიულ-კულტურულ სპეციფიკურობასთან და ტრადიციებთან.
საინვესტიციო მიზიდველობა	• მრავალფეროვანი ეკოტურისტული სერვისების განვითარების შესაძლებლობა; • ინტერესთა მინიმალური კონფლიქტი კერძო ბიზნესსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შორის; • ადამიანურ და სხვა სახის რესურსებზე ხელმისაწვდომობა; • ტურისტულად აქტიური სეზონის მაქსიმალური ხანგრძლივობა.
სხვა.	• საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგიის და ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის ძირითადი პრინციპებთან მაქსიმალური შესაბამისობა.

ცხრილში მოცემული კრიტერიუმების შესაბამისად, საოფისე და საველე სამუშაოების საფუძველზე გამოვლენილი იქნა შემდეგი ალტერნატიული ტერიტორიები პერსპექტივაში ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის:

- **ალტერნატივა 1** – „ბუღდაშენის ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“;
- **ალტერნატივა 2** – „მადათაფას ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“, სადაც შერჩეულია ორი დამოუკიდებელი, თუმცა ფუნქციონალურად ერთმანეთთან დაკავშირებული უბანი:

- 2.ა. (სამხრეთი უბანი);
- 2.ბ. (ჩრდილოეთ უბანი).
- **ალტერნატივა 3** – „საღამოს ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“, სადაც შერჩეულია ორი დამოუკიდებელი უბანი:
 - 3.ა. (აღმოსავლეთ უბანი);
 - 3.ბ. (დასავლეთ უბანი).
- **ალტერნატივა 4** – „ფარავნის ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“;
- **ალტერნატივა 5** – „ხანჩალის ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“;
- **ალტერნატივა 6** – „კარწახის ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“, სადაც შერჩეულია ორი დამოუკიდებელი უბანი:
 - 6.ა. (ჩრდილოეთ უბანი);
 - 6.ბ. (სამხრეთ უბანი).
- **ალტერნატივა 7** - თეთრობის ეკოტურისტული ლოკაცია“, სადაც შერჩეულია ორი დამოუკიდებელი უბანი:
 - 7.ა. (ჩრდილოეთ უბანი);
 - 7.ბ. (სამხრეთ უბანი).

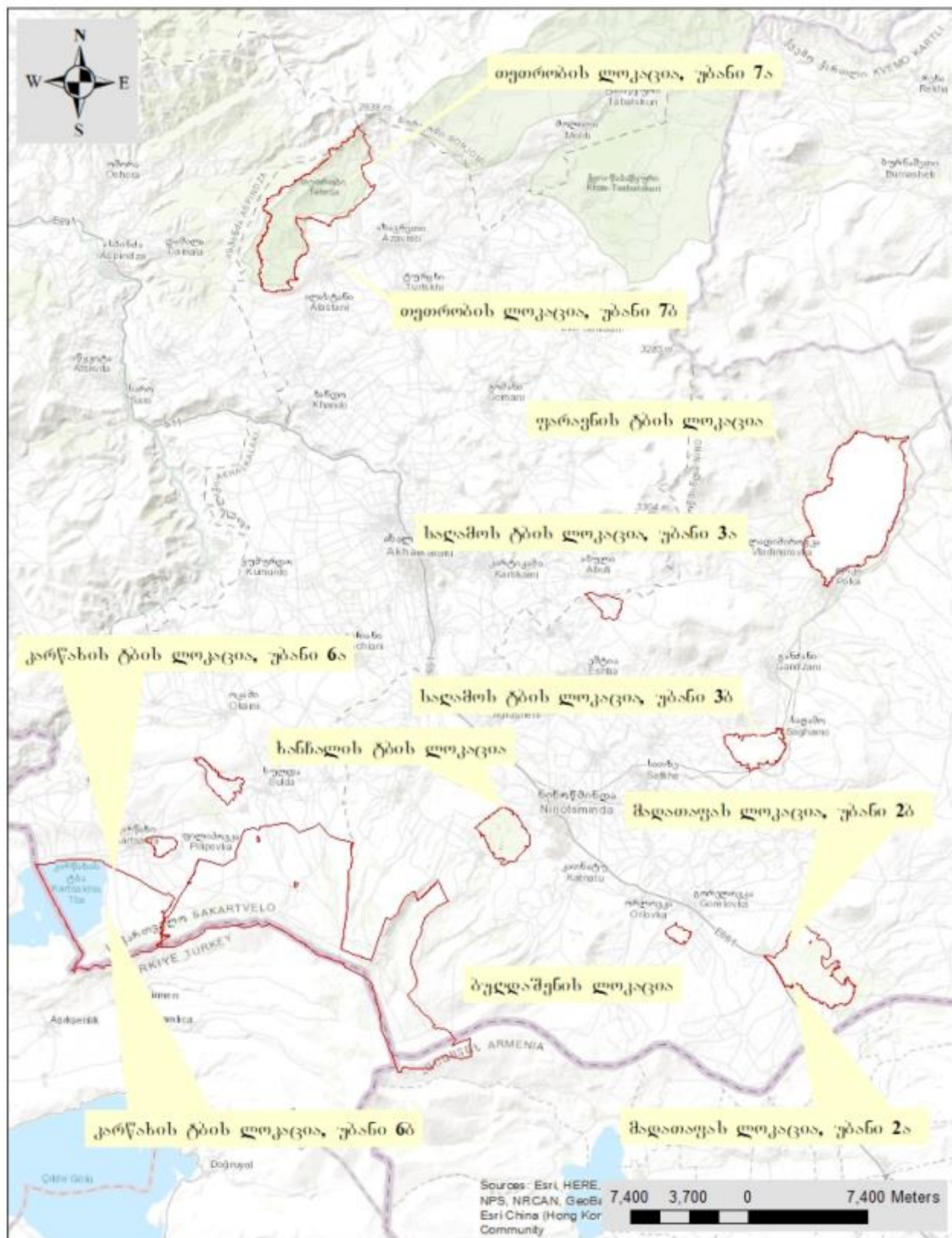
შემოთავაზებული ეკოტურისტული ლოკაციების ადგილმდებარეობები ნაჩვენებია ნახაზზე 4.2.1.

ალტერნატიული ეკოტურისტული ლოკაციების შერჩევისას და მათი განვითარების კონცეფციის შემუშავებისას გათვალისწინებული იქნა როგორც ადგილობრივი ადმინისტრაციის, ასევე მიმდებარე დასახლებული პუნქტების მოსახლეობის მოსაზრებები, რომლებიც გამოიკვეთა დაინტერესებულ მხარეებთან დისკუსიის პროცესში.

შერჩეულ ლოკაციებზე კონცეფტუალურად გამოიყო ოთხი ზონა, მათ შორის:

- ადმინისტრაციული ზონა, რომელიც ძირითადად განკუთვნილია დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის საჭიროებებისათვის და ვიზიტორთა ინფორმირებისთვის. ამ ზონაში შესაძლებელია საოფისე და საინფორმაციო-საგანმანათლებლო სივრცეების განვითარება, ასევე სხვადასხვა სერვისების დანერგვა, მათ შორის საველე აღჭურვილობის გაქირავება და ა.შ.
- სამშენებლო ზონა, რომელიც გამოყოფილია ძირითადად ღამის გასათევი და კვების ობიექტების ინფრასტრუქტურის შექმნისთვის;
- რეკრეაციული ზონა, სადაც მნიშვნელოვანი სამშენებლო სამუშაოების ჩატარება შეზღუდული უნდა იყოს და შემოიფარგლოს მხოლოდ მარტივი კონსტრუქციის ნაგებობებით. აქცენტი ძირითადად უნდა გაკეთდეს რეკრეაციული და მოსასვენებელი სივრცეების განვითარებაზე;
- სატრანსპორტო ზონა, რომელიც განკუთვნილი იქნება საპარკინგე სივრცეების განვითარებისთვის და ლოკაციის სხვა ზონების მიმართულებით ხელსაყრელი წვდომის უზრუნველსაყოფად.

ნახაზი 4.2.1. შემოთავაზებული ეკოტურისტული ლოკაციების განლაგება

4.2.1 ალტერნატივა 1 – „ბუღდაშენის ეკოტურისტული ლოკაცია“

4.2.1.1 ადგილმდებარეობის აღწერა

ადგილმდებარეობა და ფართობი: ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი, გორელოვკას თემი. კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 390013; Y – 4561536; Z – 2045-2048.

ბუღდაშენის ეკოტურისტული ლოკაცია მდებარეობს ბუღდაშენის აღკვეთილის აღმოსავლეთ ნაწილში. ლოკაციიდან დასავლეთით ვრცელდება ბუღდაშენის ტბა, აღმოსავლეთით გადის სოფ. გორელოვკასთან მისასვლელი გზა. კიდევ უფრო აღმოსავლეთით კერძო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთებია. უახლოესი დასახლებული პუნქტი არის სოფ. გორელოვკა (ჩრდილოეთით, დაახლოებით 1,5 კმ მანძილის დაშორებით). ტერიტორიის საერთო ფართობი შეადგენს 3,9 ჰა-ს.

რელიეფი და გეოლოგიური პირობები: ზოგადად ბუღდაშენის ტბის წყლის დონის და სანაპირო ზოლის აბსოლუტურ ნიშნულებს შორის სხვაობა უმნიშვნელოა - არ აღინიშნება რელიეფის მკვეთრი ცვალებადობა. ეს განაპირობებს სანაპირო ზოლის დაჭაობებას. საკუთრივ შერჩეული ლოკაციის ფარგლებში დაჭაობების ინტენსივობა ნაკლებად გამოხატულია. ტბის ჩრდილო-დასავლეთი მხრიდან გამოედინება მდინარე ფარავნის მარცხენა შენაკადი ბუღდაშენი. გეოლოგიურად ეს არეალი აგებულია ვულკანური წარმოშობის ქანებით, რომელიც ზედაპირზე გადაფარულია ალუვიური ქვიშით და

ჰიდროფილური მცენარეების ინტენსიური ზრდის და კვდომის შედეგად ჩამოყალიბებული ორგანული მასალით. საინჟინრო-გეოლოგიური თვალსაზრისით მთავარი გასათვალისწინებელი საკითხია ტერიტორიის დაჭაობების პროცესი. ბუღდაშენის ტბას გააჩნია რამსარის კონვენციით აღიარებული, საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორიის სტატუსი, აგრეთვე ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის ფარგლებში შექმნილი, ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის სტატუსი.

ჰაბიტატები და მცენარეული საფარი: შერჩეული ლოკაციის ფარგლებში განვითარებული ჰაბიტატი მეტწილად D4.2 ტიპს - მაღალმთის ფუძე წყალსატევთა და მდინარეთა ნაპირები მდიდარი არქტიკულ-ალპური ფლორით განეკუთვნება. თუმცა ტბის სანაპირო ზოლიდან შედარებით მოშორებული ზოგიერთი ადგილი E3.5 (ნოტიო ან სველი ოლიგოტროფული ბალახოვანი ცენოზები) ჰაბიტატს შეესაბამება. საკუთრივ ტბის მნიშვნელოვანი ნაწილი დაფარულია წყლის მცენარეულობით, ტბის სანაპიროზე კი განვითარებულია ჰიდროფილური სახეობები, როგორცაა: ისლი (*Carex wiluica*), კრინიცკის ერიზიმუმი (*Erysimum krinitzkii*), ყაზბეგის ცრუპირთეთრა (*Cerastium pseudo-kasbek*), სომხეთის კრიალოსანა (*Hedysarum armenum*), სომხური სატილია (*Pedicularis armena*) და სხვა. ჰაბიტატები ნაწილობრივ სახეცვლილია მცირე ინფრასტრუქტურის და ძოვების გამო.

ცხოველთა სახეობები და საბინადრო ადგილები: რამსარის კონვენციის მიერ მადათაფას და ბუღდაშენის ტბები 2020 წლიდან აღიარებულია, როგორც საერთაშორისო მნიშვნელობის ჭარბტენიანი ტერიტორიები. ბუღდაშენის ტბა ჯავახეთის ზეგანზე არსებული ტბებიდან ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილია ფრინველთა მრავალფეროვნების თვალსაზრისით. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ტბაში არსებული პატარა კლდოვანი კუნძული, რომელიც მნიშვნელოვან ადგილს წარმოადგენს ფრინველების გამრავლებისა და ბუდობის თვალსაზრისით, მათ შორის გადაშენების პირას მყოფი ველის პრანწიასთვის (*Vanellus gregarius*) და ეროვნულ დონეზე მოწყვლადი ვარდისფერი ვარხვისთვის (*Pelecanus onocrotalus*). ეს ადგილები ასევე მნიშვნელოვანია ქვეყნის მასშტაბით მოწყვლადი წითელი

იხვისთვის (*Tadorna ferruginea*), რომელიც ამ ტერიტორიაზე მრავლდება. სულ ამ არეალისთვის 140 სახეობაზე მეტი ფრინველია დამახასიათებელი, მათ შორის მკვიდრია 80-85 სახეობა, ხოლო სხვები მიგრანტები ან დაუდგენელი სტატუსისაა. ძუძუმწოვრებიდან შერჩეული ლოკაცია და მიმდებარე არეალი მიმზიდველი შეიძლება იყოს შემდეგი სახეობებისთვის: წავი (*Lutra lutra*), ევროპული კურდღელი (*Lepus europaeus*), მაჩვი (*Meles meles*), მელა (*Vulpes vulpes*), ბრანდტის ზაზუნა (*Mesocricetus brandti*), დაღესტნური

მემინდვრია (*Terricola daghestanicus*), ნაზაროვის მემინდვრია (*Terricola Nasarovi*), კავკასიური წყლის ბიგა (*Neomys teres*) და სხვა. ისტორიულად ტბაში გავრცელებული იყო აღმოსავლური ფრიტა (*Alburnoides bipunctatus eichwaldi*) და ქაშაპი (*Leuciscus cephalus orientalis*). ამჟამად იქთიოფაუნის გაბატონებული სახეობებია აღმოსავლური ფრიტა და კარასი.

არსებული კომუნიკაციები: შერჩეული ალტერნატიულ ტერიტორიაზე მეტ-ნაკლებად ხელსაყრელი გარემოებაა კომუნიკაციების განვითარების თვალსაზრისით. ტერიტორიამდე მიდის დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაში არსებული საავტომობილო გზა. აღნიშნული გზით შესაძლებელია ახალციხე-ნინოწმინდის საერთაშორისო მნიშვნელობის მაგისტრალთან (ს11) დაკავშირება. ელექტრომომარაგების შესაძლებლობა არსებობს სოფ. გორელოვკადან (დაშორება 1,5 კმ). წყალმომარაგებისთვის პერსპექტიულია მიწისქვეშა წყაროების გამოყენება, თუმცა მათი ხარისხობრივი კვლევა შემდგომი ეტაპის საგანია. სამეურნეო-ფეკალური წყლების არინებისთვის ყველაზე მისაღებია საასენიზაციო რეზერვუარების ან ბიოტუალეტების გამოყენება. ლოკაცია მოქცეულია მობილური ქსელის დაფარვის ზონაში.

ტურისტული ფონი: მიუხედავად ძალიან მაღალი პოტენციალისა, დღეისათვის ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების, მათ შორის ბულდაშენის ტბის აღკვეთილის ეკოტურისტული ცნობადობა არ არის სათანადოდ მაღალი. საკუთრივ შერჩეულ ლოკაციაზე არსებობს გარკვეული ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა (ფრინველთა დაკვირვების პუნქტი, საპიკნიკე). შესაბამისად კონკრეტულად ამ ტერიტორიას საკმაოდ ხშირად სტუმრობენ, ძირითადად ადგილობრივი ვიზიტორები. ეკოტურისტული აქტივობებიდან ძირითადია პიკნიკი და ბუნებაში დასვენება, ფრინველებზე დაკვირვება და ზოგჯერ სამოყვარულო თევზჭერა.

4.2.1.2 დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი

ლოკაციის ფარგლებში ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის მთავარი ხელშემწყობია მისი ბუნებრივი გარემო. მათ შორის აღსანიშნავია ორნითოფაუნის მრავალფეროვნება (განსაკუთრებით ზაფხულის პერიოდში) და შესაბამისად მაღალი ინტერესი სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ტურიზმით დაინტერესებული ვიზიტორებისთვის. ასევე ტბის სიახლოვე, სადაც პერსპექტიულია სამოყვარულო თევზჭერის განვითარება. ტერიტორიის რელიეფი დამაკმაყოფილებელია, თუმცა საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები მნიშვნელოვნად გასათვალისწინებელი საკითხია. ხელსაყრელია საჭირო კომუნიკაციების განვითარების ფონური მდგომარეობა. ტერიტორიამდე მიდის საავტომობილო გზა, რომელიც უკავშირდება საერთაშორისო მნიშვნელობის მაგისტრალს.

მეორე მხრივ ზემოთ ჩამოთვლილი ზოგიერთი გარემოება მსხვილი და მრავალფეროვანი ინფრასტრუქტურის განვითარების პერსპექტივებს ზღუდავს. ასე მაგალითად: ფრინველებისთვის განსაკუთრებული ჰაბიტატის ფაქტორი ზრდის მაღალდირებულ სახეობებზე ნეგატიური ზემოქმედების რისკებს. ამიტომ შესაბამისი ეკოტურისტული

ინფრასტრუქტურა და სერვისები (ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო თევზჭერა და სხვა) უნდა განვითარდეს სათანადო რეგულაციების და შეზღუდვების პირობებით. საჭიროების შემთხვევაში უნდა მოხდეს ტურისტული ნაკადების მართვის ინდივიდუალური (კონკრეტულად ამ ლოკაციისთვის მორგებული) გეგმის შემუშავება.

ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების გადაწყვეტილების შემთხვევაში ასევე გასათვალისწინებელი საკითხია ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები და მათი მაქსიმალური ჩართულობის უზრუნველყოფა.

4.2.1.3 ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება

კონცეფტუალურად შერჩეულ ლოკაციაზე გამოიყო 4 ზონა (ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია იხილეთ ქვემოთ მოყვანილ რუკაზე):

- ადმინისტრაციული ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 0,83 ჰა;
- სამშენებლო ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 1,5 ჰა;
- რეკრეაციული ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 1,5 ჰა;
- სატრანსპორტო ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 0,09 ჰა.

ადმინისტრაციული ზონა - ვიზიტორთა ცენტრი/ადმინისტრაცია. შერჩეული ტერიტორიის დაახლოებით 21,3%, რომელიც მდებარეობს ტერიტორიის ცენტრალურ ნაწილში. აღნიშნულ ზონაში გათვალისწინებულია:

- საინფორმაციო-საგანმანათლებლო სივრცე;
- ღამის გასათევი ადგილები სხვადასხვა სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ჯგუფებისთვის;
- ტერიტორია ეკოტურისტული სერვისებისთვის (მაგ: ცხენების, ველოსიპედების, სხვადასხვა აღჭურვილობის (მაგ. საძილე ტომრები, კარვები, ჭოგრიტები, ანკესები და სხვა) გაქირავება და ა.შ.);
- დახლები ადგილობრივი პროდუქტების რეალიზაციის მიზნით;

სამშენებლო ზონა - ვრცელდება ტერიტორიის სამხრეთ ნაწილში, საერთო ფართობის დაახლოებით 37,8%-ზე. ვიზუალური შეფასებით ნაკლებია დაჭაობების ინტენსივობა. შესაძლებელია მოეწყოს შემდეგი ინფრასტრუქტურა:

- მცირე ზომის კოტეჯები;
- ტერიტორიის გამოყოფა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ (მანქანა სახლები). ვიზიტორებში აღნიშნული სერვისით დაინტერესება ბოლო პერიოდში საკმაოდ გაზრდილია, მათ შორის ამ სერვისთან დაკავშირებით ინტერესი გამოიხატა როგორც ადგილობრივ ადმინისტრაციასთან, ასევე მოსახლეობასთან შეხვედრის დროს.

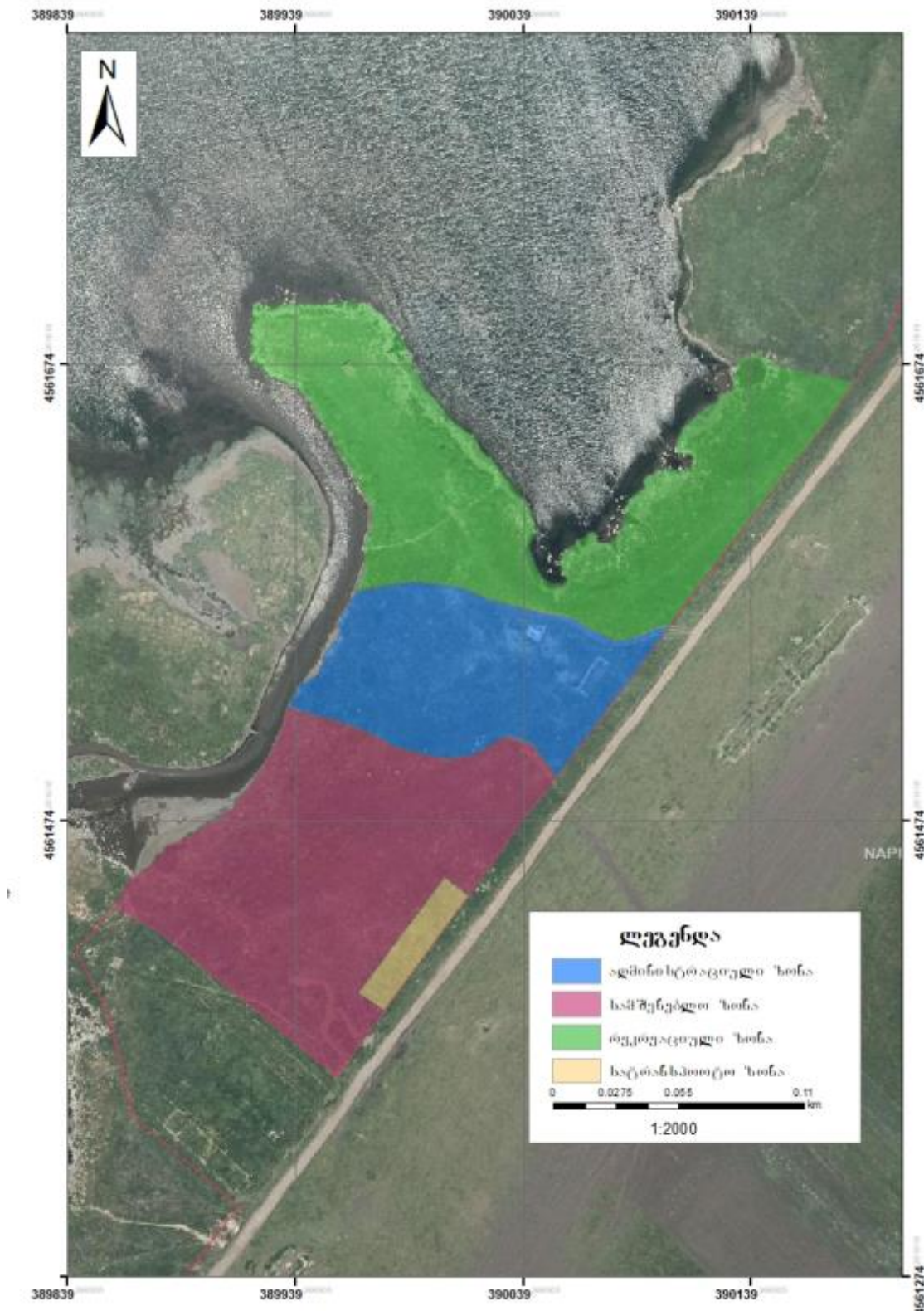
რეკრეაციული ზონა - შერჩეული ლოკაციის დაახლოებით 38,8%. ამ ზონაში შესაძლებელია განვითარდეს შემდეგი ინფრასტრუქტურა:

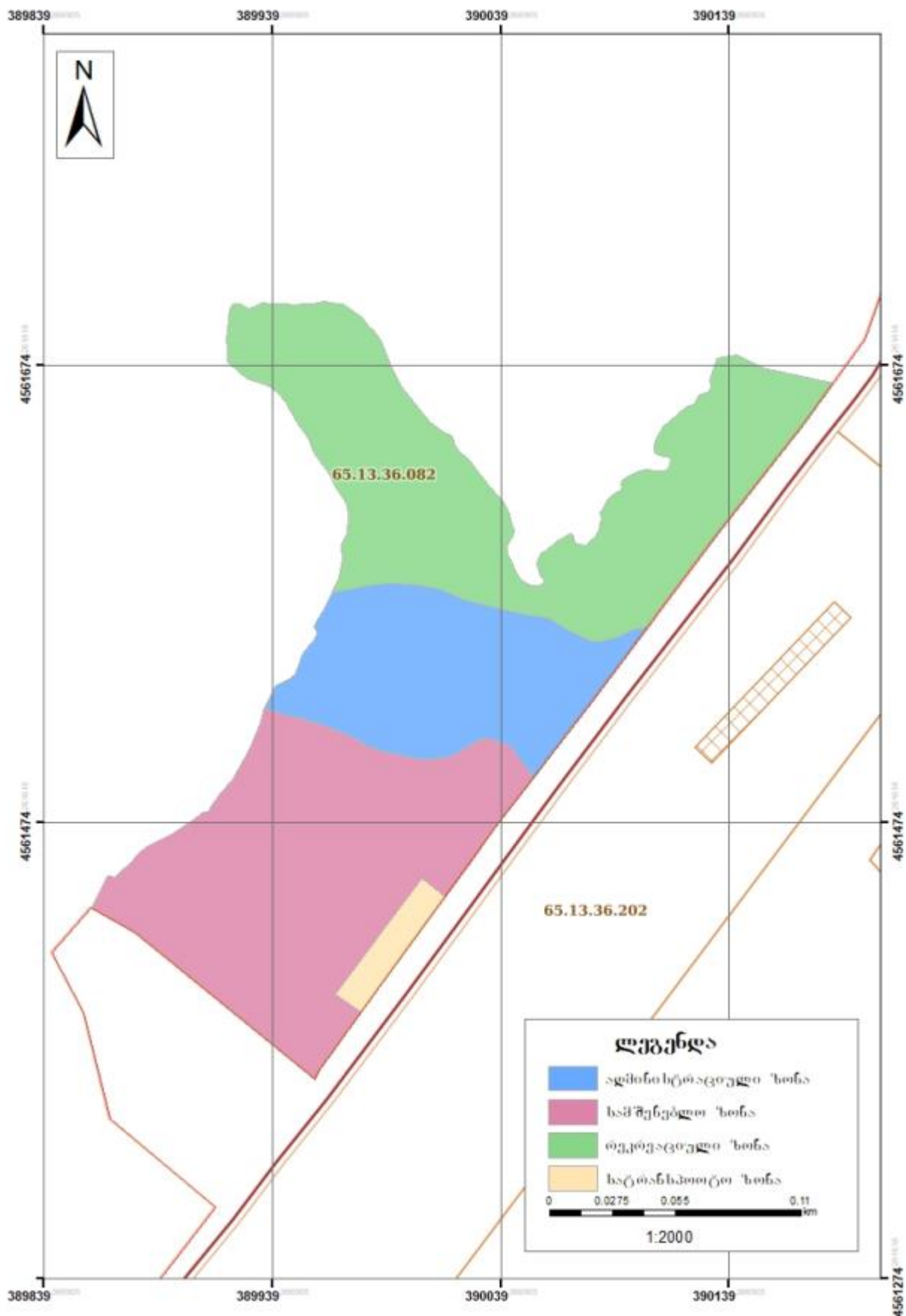
- საკემპინგე და საპიკნიკე სივრცეები;
- ფრინველებზე დაკვირვების კოშკურები (მათ შორის არსებულის რეაბილიტაცია და კეთილმოწყობა);
- სამოყვარულო თევზჭერისთვის ტბის სანაპირო ზოლში შესაბამისი ადგილების გამოყოფა და კეთილმოწყობა;
- ნავებით გასეირნების სერვისის დანერგვა (რაოდენობრივი და სეზონური შეზღუდვის პირობებით).
- და სხვა;

სატრანსპორტო ზონა - სატრანსპორტო ზონა შერჩეული იქნა სამშენებლო ზონის მომიჯნავედ. შეადგენს მთლიანი ტერიტორიის დაახლოებით 2,2%-ს. სატრანსპორტო ზონა განკუთვნილია საპარკინგე სივრცეებისთვის და შესაბამისი საგზაო ინფრასტრუქტურისთვის.

ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია მოცემულია ნახაზზე 4.2.1.3.1.

ნახაზი 4.2.1.3.1. ბუღდაშენის ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია

4.2.1.4 შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები

ბუღდაშენის ეკოტურისტული ლოკაციის სტუმრებისთვის შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს მოკლე (დაახლოებით 4 კმ სიგრძის) მარშრუტი ტბის გარშემო (არსებული ბილიკი), შემდგომ სოფ. გორელოვკას მიმართულებით და უკან ბუღდაშენის ლოკაციამდე. შესაძლებელია მოეწყოს საფეხმავლო, საცხენოსნო ან ველო ტურები. ინტერესის მთავარი საგანი ფრინველებზე დაკვირვება და ლამაზი ხედებია. ტბის გარშემო ზოგიერთ უბანზე (განსაკუთრებით ჩრდულოეთ სანაპიროზე) ასევე შესაძლებელია გამოიყოს დამატებითი ადგილები სამოყვარულო თევზჭერისთვის.

სხვა მარშრუტები ძირითადად სამანქანოა. ყველაზე პერსპექტიულია ტურების მოწყობა მადათაფას, ხანჩალის და სადამოს ტბების აღკვეთილების მიმართულებით. აქ შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს ანალოგიური სერვისები, კერძოდ: ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერა და სხვა. ამ ლოკაციების განვითარების კონცეფცია ასევე გულისხმობს ღამის გასათევი მცირე ზომის ინფრასტრუქტურის მოწყობას.

4.2.1.5 გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება

ლოკაციის განვითარების შეთავაზებული კონცეფცია არ ითვალისწინებს მასშტაბური კომპლექსების მოწყობას, რომლებიც გარემოზე ზემოქმედების მომატებული საფრთხეებით ხასიათდება. საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მსგავსი ობიექტების მოწყობა-ექსპლუატაციისთვის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) პროცედურის წარმოებას არ ითვალისწინებს. მსგავსი საქმიანობები ძირითადად საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების მოთხოვნებს ექვემდებარება.

თუმცა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ცალკეული ობიექტები (მაგ. საკანალიზაციო სისტემის და გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა, ელექტროგადამცემი ინფრასტრუქტურის განვითარება და ა.შ.) გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად შეიძლება დაექვემდებაროს სკრინინგის პროცედურას (კოდექსის II დანართით წარმოდგენილი საქმიანობების ნუსხა). აქვე, შეთავაზებულია, რომ მსგავსი ობიექტების პროექტირების პროცესში გათვალისწინებული იყოს საერთაშორისო საუკეთესო გამოცდილება, რაც გულისხმობს: სამეურნეო-ფეკალური წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტში ჩაშვების ნაცვლად საასენიზაციო სეპტიკური ორმოების მოწყობას, ელექტროენერგიის დამოუკიდებელი, განახლებადი წყაროების გამოყენებას (მაგ. მზის პანელები და ა.შ.).

ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის კონვენციის („ბერნის კონვენცია“) მოთხოვნების შესაბამისად აუცილებელი იქნება ეკოტურისტული ლოკაციის განვითარების პროცესში ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიაზე (ბუღდაშენი - GE0000005) მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება (ე.წ. „ზზშ“). ზზშ-ს დოკუმენტი შესათანხმებლად წარედგინება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტს.

საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად ეკოტურისტული ობიექტის როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპისთვის საჭირო იქნება ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენების მართვის დეპარტამენტთან შეთანხმება.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სხვა გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების დოკუმენტაციის მომზადება, როგორიცაა გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა, უსაფრთხოების მართვის გეგმა, საევაკუაციო გეგმა, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმა, სატრანსპორტო მართვის გეგმა.

ლოკაციის მაღალი ეკოლოგიური ღირებულებიდან გამომდინარე ასევე რეკომენდირებულია ტურისტული ნაკადების მართვის სპეციფიური გეგმის მომზადება, სადაც განსაზღვრული იქნება შემდეგი საკითხები: ვიზიტორების მაქსიმალური რაოდენობა, გადაადგილების მარშრუტები, ეკოტურისტული სერვისებით სარგებლობის პერიოდულობა და რაოდენობრივი შეზღუდვები, ანთროპოგენური ზემოქმედების გამომწვევი აღჭურვილობის მოხმარების წესები და სხვა.

ზემოაღნიშნული გეგმების მომზადების და საქმიანობის დროს მათი გათვალისწინების ვალდებულება რეკომენდირებულია გაწერილი იყოს ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.

4.2.2 ალტერნატივა 2 – „მადათაფას ეკოტურისტული ლოკაცია“

4.2.2.1 ადგილმდებარეობის აღწერა

ადგილმდებარეობა და ფართობი: ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი, გორელოვკას თემი. მადათაფას ეკოტურისტული ლოკაციაზე ტერიტორიული თვალსაზრისით გამოყოფილია ორი, ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი უბანი:

- უბანი 2.ა (სამხრეთ უბანი). მდებარეობს სოფ. გორელოვკას დასახლებული ზონის ჩრდილოეთით. მადათაფას ტბის დასავლეთ სანაპიროზე. კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 396332; Y – 4558881; Z – 2115-2130. ტერიტორიის დასავლეთით გადის საერთაშორისო მნიშვნელობის საავტომობილო მაგისტრალი - აქალქალაქი-ნინოწმინდა (ს11). ლოკაციის აღნიშნული უბნის საერთო ფართობია 9,1 ჰა. სამხრეთ უბანზე უკვე მოწყობილია გარკვეული ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა, მათ შორის საპიკნიკე, ფრინველებზე დაკვირვების კოშკი, საპირფარეშო.
- უბანი 2.ბ (ჩრდილოეთ უბანი). მდებარეობს სოფ. ეფრემოვკას დასახლებული ზონის აღმოსავლეთით. მადათაფას ტბის ჩრდილო-დასავლეთ სანაპიროზე. კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 396655; Y – 4560553; Z – 2114-2116. ტერიტორიამდე მიდის გრუნტის საავტომობილო გზა. ლოკაციის აღნიშნული უბნის საერთო ფართობია 79,4 ჰა.

რელიეფი და გეოლოგიური პირობები:

შემოთავაზებული ლოკაციის ორივე უბნის ფარგლებში რელიეფი წყნარია. არ აღინიშნება მკვეთრი ფორმები. სამხრეთი უბნის შემთხვევაში ტბის მიმართულებით დახრილობა უფრო მეტია და სიმაღლეთა ცვალებადობა 10-15 მ-ს შეადგენს. ეს არეალი აგებულია ჯავახეთის ქედის დანაპრალიანებული ვულკანური ქანებით, რომლებიც გადაფარულია მთა-მდელოს შავმიწა ნიადაგები. მკვეთრად გამოხატული საშიში-გეოდინამიკური პროცესების არ აღინიშნება. საყურადღებოა მხოლოდ გრუნტის წყლების დგომის მაღალი დონე და დაჭაობების პროცესები (განსაკუთრებით ჩრდილოეთ უბნის ტბისპირა ზოლში).

ჰაბიტატები და მცენარეული საფარი: ლოკაციის ორივე უბანზე განვითარებულია D4.2 ტიპის ჰაბიტატი - მაღალმთის ფუძე წყალსატევთა და მდინარეთა ნაპირები მდიდარი არქტიკულ-ალპური ფლორით. ასევე წარმოდგენილია მდელოს ტიპის ჰაბიტატები E3.4. და E3.5 (ნოტიო ეუტროფული, მეზოტროფული და ოლიგოტროფული ბალახოვანი ცენოზები). მცენარეულობა წარმოდგენილია ალპური და სუბალპური ბალახეული ფორმაციებით, რაც სახეობრივად დაახლოებით იდენტურია პირველი ალტერნატიული ლოკაციისა.

ძირითადი სახეობებია: ისლი (*Carex wiluica*), რუპრეხტის ფურისულა (*Primula ruprechtii*), კრინიცკის ერიზიმუმი (*Erysimum krinitzkii*), სომხეთის კრიალოსანა (*Hedysarum armenum*), სომხური სატილია (*Pedicularis armena*) და სხვა. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ სამხრეთი უბნის ნაწილზე წარმოდგენილია ხელოვნურად გაშენებული ფიჭვის (*Pinus sosnowskyi*) კორომი. სამხრეთი უბნის ჰაბიტატების ანთროპოგენური მოდიფიკაციის ხარისხი უფრო შესამჩნევია, აქ არსებული მცირე ინფრასტრუქტურის, საავტომობილო გზის და დასახლებული ზონის სიახლოვის გამო. ეს ტერიტორიები გამოიყენება სამოვრად.

ცხოველთა სახეობები და საბინადრო ადგილები: მადათაფას ტბა ჯავახეთის ზეგანზე არსებული ტბებიდან ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილია ფრინველთა მრავალფეროვნების თვალსაზრისით. განსაკუთრებული სახეობებია: რუხი წერო (*Grus grus*), რუხი ყანჩა (*Ardea cinerea*), თეთრი ყარყატი (ლაკლაკი) (*Ciconia ciconia*), ვარხვები: ვარდისფერი ვარხვი (*Pelecanus onocrotalus*), ქოჩორა (*ბუჭუჭა ვარხვი* (*P. crispus*) და სხვა. ძუძუმწოვრებიდან აქ შეიძლება შეგხვდეს მცირე და საშუალო ზომის სახეობები. მათ შორის მნიშვნელოვანია წავი (*Lutra lutra*). ტბის აღმოსავლეთით არსებული ძველი მენობა-ნაგებობების ნანგრევები ხელფრთიანებისთვის კარგი თავშესაფარია. ქვეწარმავლებიდან ტბის მიდამოებში გავრცელებულია ვალენტინის ხვლიკი (*Darevskia valentini*) და სომხური ხვლიკი (*Darevskia armeniaca*). მიმდებარე ფერდობებზე ასევე გვხვდება დარევსკის გველგესლა (*Vipera darevskii*), რომელიც კავკასიის ენდემურია სახეობაა. უშუალოდ შერჩეული ლოკაციების ფარგლებში ცხოველთა კონცენტრაციის და მათი მნიშვნელოვანი მუდმივი საბინადრო ადგილები არ დაფიქსირებულა.

არსებული კომუნიკაციები: ლოკაციის ორივე უბანი მდებარეობს დასახლებული პუნქტის მომიჯნავედ, შესაბამისად კომუნიკაციების განვითარების შესაძლებლობის თვალსაზრისით განსაკუთრებული სირთულეები არ აღინიშნება. სამხრეთი უბნის მომიჯნავედ გადის ცენტრალური ასფალტირებული საავტომობილო გზა, ხოლო ჩრდილოეთ უბანთან მიდის დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაში არსებული გრუნტის გზა. წყალარინების თვალსაზრისით ყველაზე ოპტიმალური ვარიანტია საასენიზაციო რეზერვუარების ან ბიოტუალეტების გამოყენება. მობილური ქსელის ზოგიერთ ოპერატორთან და ინტერნეტთან წვდომა მცირედით შეზღუდულია.

ტურისტული ფონი: ტურისტული ცნობადობის თვალსაზრისით გამოსარჩევია ლოკაციის სამხრეთი უბანი. აქ უკვე არსებობს გარკვეული ინფრასტრუქტურა (საპიკნიკე და

ფრინველებზე დაკვირვების პუნქტი). ასევე ვიზიტორების ინტერესის სფეროს წარმოადგენს ამოყვარული თევზჭერა. ჩრდილოეთ უბანზე ტურისტული ფონი გაცილებით დაბალია.

4.2.2.2 დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი

ლოკაციის დადებითი ფაქტორებიდან აღსანიშნავია შემდეგი გარემოებები: დამაკმაყოფილებელი რელიეფი და საკმარისი სივრცე მრავალფეროვანი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის, ლამაზი ხედები და უნიკალური ბუნებრივი გარემო, მათ შორის ორნითოფაუნის მრავალფეროვნება და ტბის სიახლოვე, რაც სხვადასხვა ინტერესის მქონე ვიზიტორების მოზიდვის საშუალებას იძლევა. დასახლებული ზონების სიახლოვის გათვალისწინებით ხელსაყრელია საჭირო კომუნიკაციების განვითარების შესაძლებლობა. ლოკაციის ორივე უბნამდე მიდის საავტომობილო გზა.

უარყოფითი ფაქტორებიდან აღსანიშნავია: დაჭაობების პროცესები და შესაბამისად გარკვეული შეზღუდვები ან დამატებითი საინჟინრო-გეოლოგიური ღონისძიებების გატარების საჭიროება ეკოტურისტული კომპლექსის მოწყობის შემთხვევაში. ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით შედარებით ნაკლებად ხელმისაწვდომია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დასავლეთ ნაწილში არსებული და დაგეგმილი ეკოტურისტული სერვისები. მაღალღირებული ბუნებრივი კომპონენტების (მათ შორის ფინველთა განსაკუთრებული ჰაბიტატები) გათვალისწინებით შეზღუდვები ე.წ. „მას-ტურიზმი“-ს განვითარებისთვის. ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა და სერვისები (ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო თევზჭერა და სხვა) უნდა განვითარდეს სათანადო რეგულაციების და შეზღუდვების პირობებით. საჭიროების შემთხვევაში უნდა მოხდეს ტურისტული ნაკადების მართვის ინდივიდუალური (კონკრეტულად ამ ლოკაციისთვის მორგებული) გეგმის შემუშავება.

ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების გადაწყვეტილების შემთხვევაში ასევე გასათვალისწინებელი საკითხია ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები და მათი მაქსიმალური ჩართულობის უზრუნველყოფა. საყურადღებოა, რომ ეს ტერიტორიები გამოიყენება საძოვრად. მეორე მხრივ, ადგილობრივ მოსახლეობასთან გასაუბრების დროს მიმდებარე მაცხოვრებლების მხრიდან გამოიკვეთა დაინტერესება აღნიშნულ ლოკაციაზე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებასთან დაკავშირებით. არსებობს მოლოდინები როგორც დასაქმების, ასევე ადგილობრივი ნაწარმის რეალიზაციის შესაძლებლობის მიმართულებით.

4.2.2.3 ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება

მადათაფას ლოკაციაზე გამოიყო ორი, ერთმანეთისგან ტერიტორიულად დამოუკიდებელ უბანს. თუმცა შესაძლებელია აქ განვითარდეს მრავალფეროვანი და ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული ეკოტურისტული სერვისები. კონცეფტუალურად შერჩეულ ლოკაციებზე გამოიყო 4 ზონა (ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია იხილეთ ქვემოთ მოყვანილ რუკებზე):

- ადმინისტრაციული ზონა სამხრეთ უბანზე, მიახლოებითი ფართობით: 0,8 ჰა;
- სამშენებლო ზონა ჩრდილოეთ უბანზე, მიახლოებითი ფართობით: 30,4 ჰა;
- რეკრეაციული ზონა, საერთო მიახლოებითი 50,1 ჰა. მათ შორის:
 - სამხრეთ უბანზე - 8,0 ჰა;
 - ჩრდილოეთ უბანზე - 42,1 ჰა.
- სატრანსპორტო ზონა ორივე უბანზე, მიახლოებითი ფართობით: 7,2 ჰა, მათ შორის:
 - სამხრეთ უბანზე - 0,3 ჰა;
 - ჩრდილოეთ უბანზე - 6,9 ჰა.

ადმინისტრაციული ზონა - შერჩეული ტერიტორიის საერთო ფართობის დაახლოებით 0,9 %, რომელიც გამოყოფილია ლოკაციის სამხრეთ უბანზე. აღნიშნულ ზონაში გათვალისწინებულია:

- ვიზიტორთა ცენტრი და საინფორმაციო სივრცე. წარმოდგენილი შეიძლება იყოს საგამოფენო, საგანმანათლებლო და საკონფერენციო სივრცეები;
- სამუშაო სივრცე ადმინისტრაციის თანამშრომლებისთვის;
- ღამის გასათევია ადგილები სხვადასხვა სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ჯგუფებისთვის;
- რეინჯერების ქოხი;
- ადგილობრივი მოსახლეობისთვის განკუთვნილი სავაჭრო სივრცეები;
- ტერიტორია ეკოტურისტული სერვისებისთვის (მაგ: ცხენების, ველოსიპედების, სხვადასხვა აღჭურვილობის (მაგ. საძილე ტომრები, კარვები, ჭოგრიტები, ანკესები და სხვა) გაქირავება და ა.შ.);
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა (საზ-კვების სივრცე, სველი წერტილები).

სამშენებლო ზონა - შერჩეული ლოკაციის საერთო ფართობის დაახლოებით 34,3%. ეს ზონა გამოიყო ლოკაციის ჩრდილოეთ უბანზე. ტერიტორიის ფარგლებში შესაძლებელია მოეწყოს შემდეგი ინფრასტრუქტურა და ეკოტურისტული სერვისები:

- რამდენიმე ნომრიანი სასტუმრო ან მცირე ზომის სასტუმრო კოტეჯები;
- ახალგაზრდული საგანმანათლებლო საბანაკე სივრცე;
- ტერიტორიის გამოყოფა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ (მანქანა სახლები);
- ამფითეატრი, სადაც შესაძლებელი იქნება სხვადასხვა კულტურული და გასართობი წარმოდგენებისთვის.
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა (მოსასვენებელი, საკვები სივრცე, და ა.შ.);
- და სხვა.

რეკრეაციული ზონა - შერჩეული ლოკაციის დაახლოებით 56,7 % და მოიცავს ლოკაციის ორივე უბნის ტბისპირა ზოლს და ასევე ადმინისტრაციული და სამშენებლო ზონების შემოგარენ ადგილებს. მათ შორის ეს ზონა მოიცავს სამხრეთი უბნის ხელოვნური ტყის საფარს. ამ ზონაში შესაძლებელია მოეწყოს შემდეგი ინფრასტრუქტურა:

- საკემპინგე და საპიკნიკე სივრცეები;
- საბავშვო ინტერაქციულ-შემეცნებითი სივრცეები , სადაც შესაძლებელი იქნება არაფორმალური განათლების მიღება;
- ტბის სანაპირო ინფრასტრუქტურა, მათ შორის ნაგებობების გაქირავების სერვისი;
- სამოყვარულო თევზჭერისთვის ტბის სანაპირო ზოლში შესაბამისი ადგილების გამოყოფა და კეთილმოწყობა;
- ქარის სერფინგის და არამოტორიზებული წყლის ტრანსპორტის სერვისის დანერგვა;
- ასევე სამხრეთი უბნის რელიეფური პირობები საშუალებას იძლევა ე.წ. „ზიპ-ლაინის“ მოწყობას შემოდგომითი ფერდობიდან ტბის მიმართულებით.

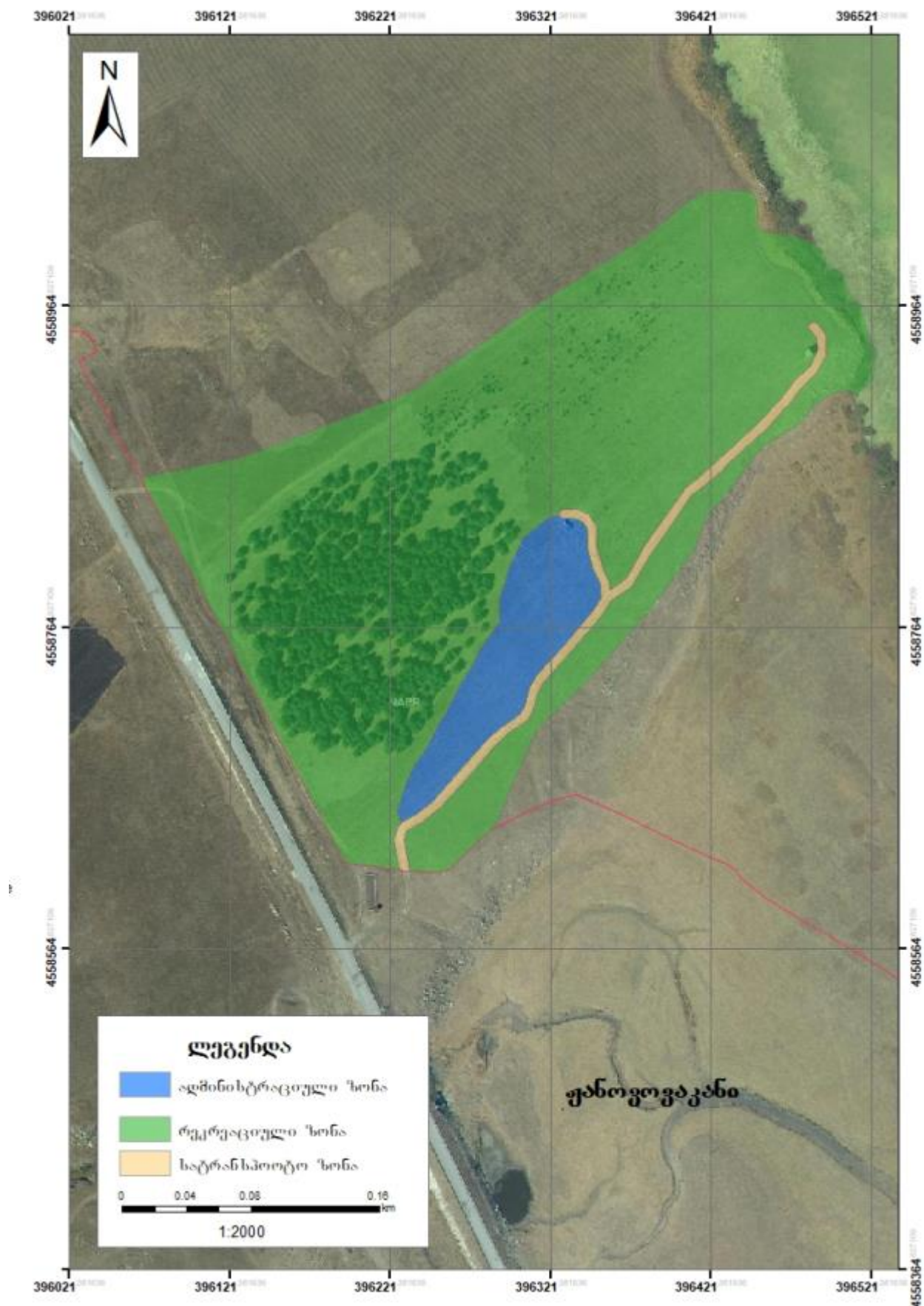
სატრანსპორტო ზონა - მთლიანი ფართობის დაახლოებით 8,1 %-ს. ემთხვევა არსებულ გრუნტის გზას. სატრანსპორტო ზონა უკავშირდება ადმინისტრაციულ, სამშენებლო და რეკრეაციულ ზონებს. აღნიშნული ზონის ფარგლებში შესაძლებელი იქნება მოეწყოს:

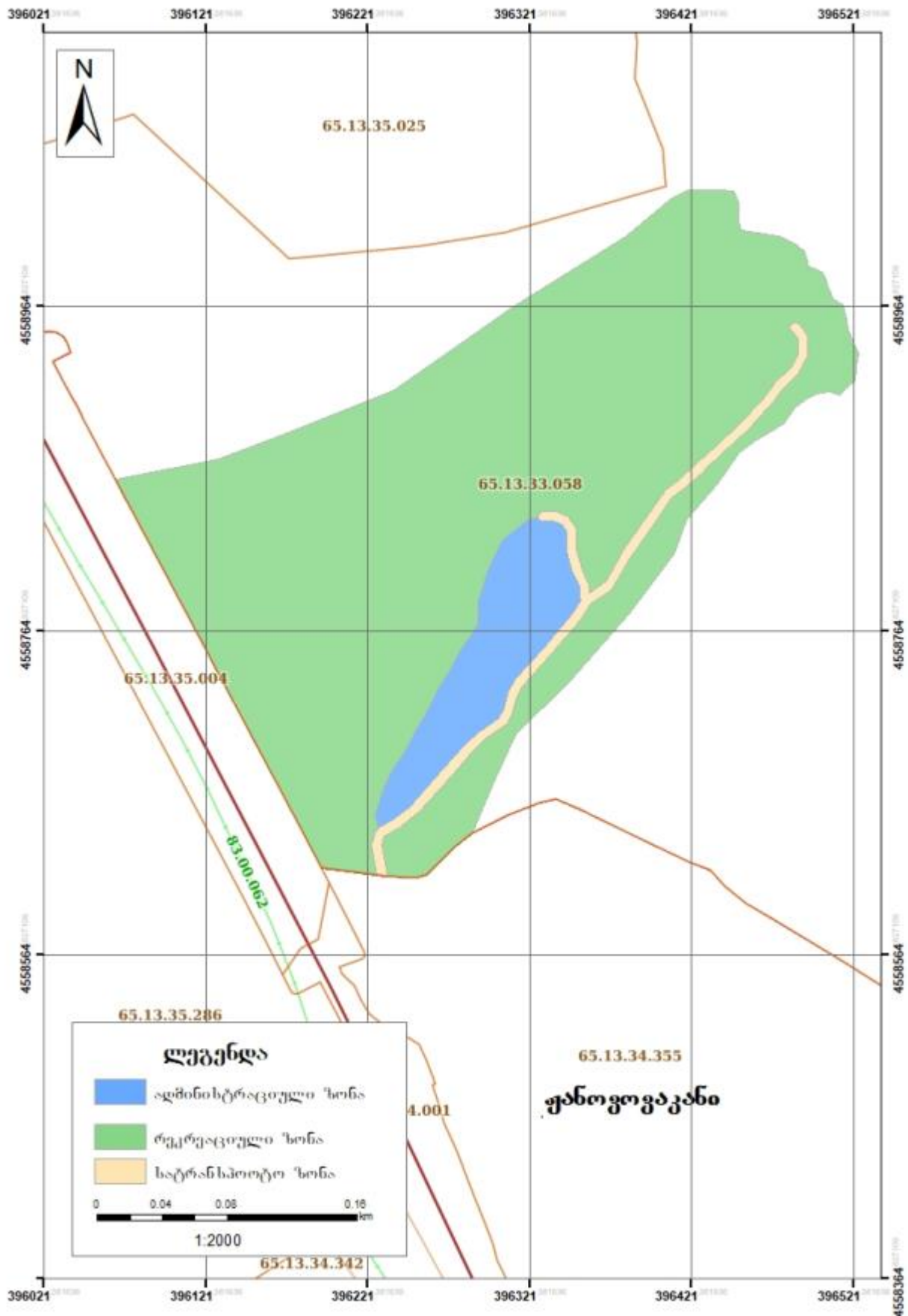
- საპარკინგე სივრცეები; და შესაბამისი საგზაო ინფრასტრუქტურა;
- ველობილიკები.

ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია მოცემულია ნახაზზე 4.2.2.3.1.

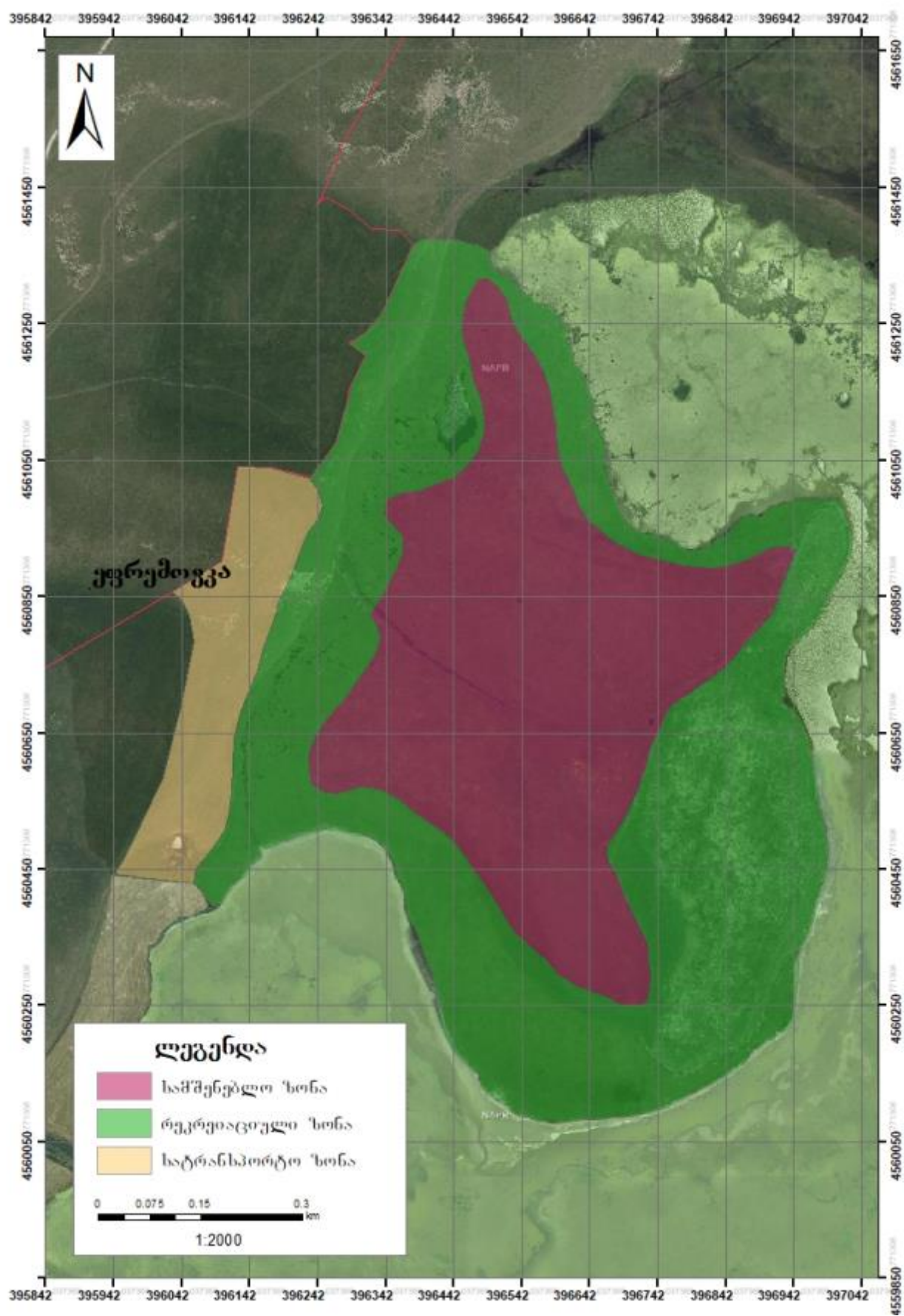
ნახაზი 4.2.2.3.1. მადათავას ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია

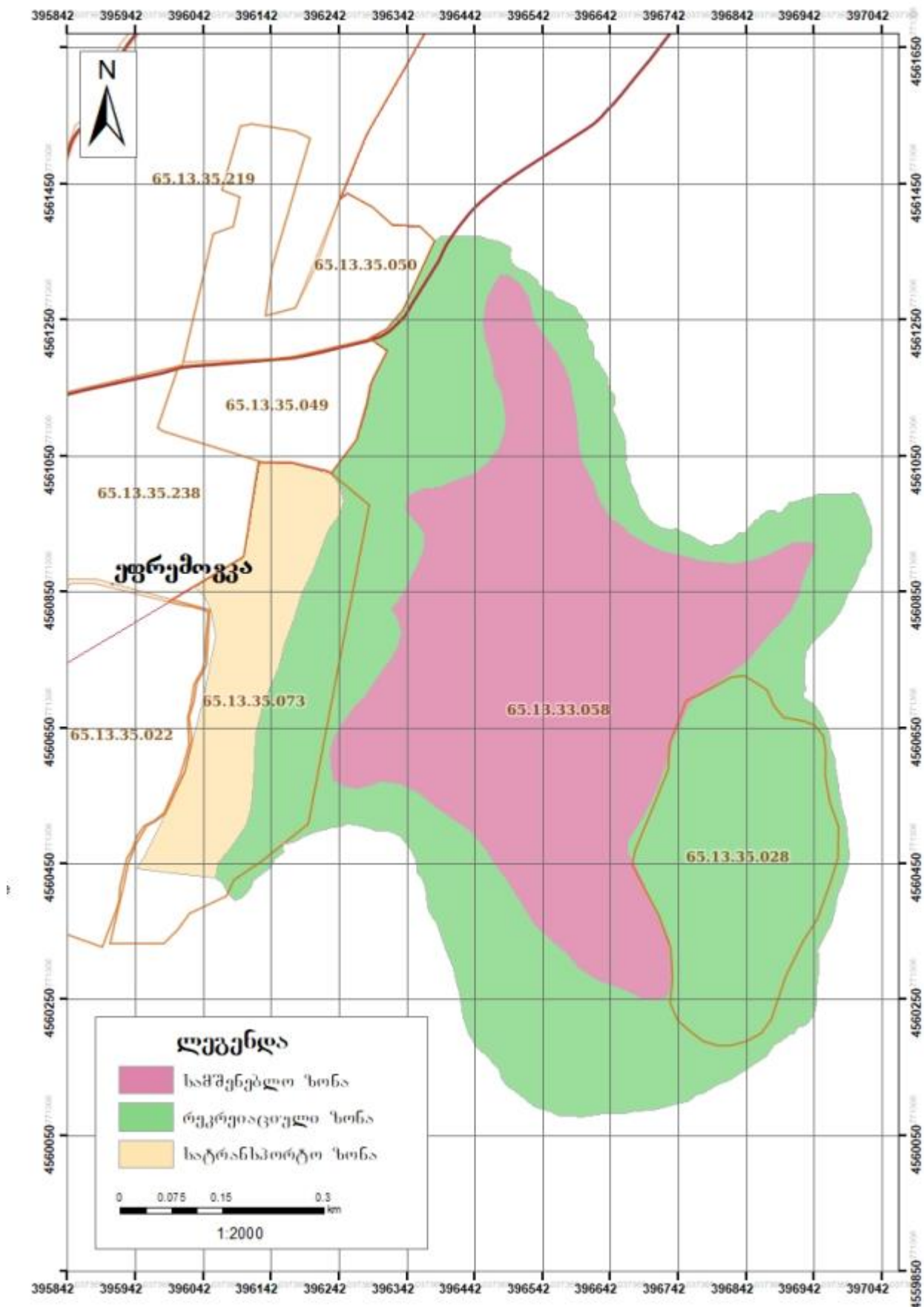
მადათავას სამხრეთი უბანი (2.ა.)

მდათავას ჩრდილოეთ უბანი (2.ბ.)

4.2.2.4 შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები

მადათაფას ეკოტურისტული ლოკაციის სტუმრებისთვის შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს 1-2 დღიანი საფეხმავლო, საცხენოსნო და ველო ტური საშუალო სირთულის ბილიკზე, ტბის გარშემო და შემდგომ მადათაფას მთის მიმართულებით. ტურის მთავარი ღირშესანიშნაობებია: ტბის და მთის ულამაზესი პანორამული ხედები, ფრინველებზე დაკვირვების და სპორტულ-სამოყვარულო თევზჭერის შესაძლებლობა. ასევე მადათაფას მთის მწვერვალზე წარმოდგენილია წრიული მეგალითური ნაგებობის კვალი, რაც ასევე საინტერესო შეიძლება იყოს ვიზიტორებისთვის.

ასევე კულტურული ტურიზმით დაინტერესებული ვიზიტორებისთვის შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს სოფ. გორელოვკაში ვიზიტი, სადაც სალოცავებია წარმოდგენილი. ვიზიტორებს შესაძლებლობა ექნებათ გაეცნონ ადგილობრივი მოსახლეობის ტრადიციებს და დააგემოვნონ ადგილობრივი კერძები.

სხვა მარშრუტები ძირითადად სამანქანოა. ყველაზე პერსპექტიულია ტურების მოწყობა ბუღდაშენის, ხანჩალის და სადამოს ტბების ადკვეთილების მიმართულებით. აქ შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს ანალოგიური სერვისები, კერძოდ: ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერა და სხვა. ამ ლოკაციების განვითარების კონცეფცია ასევე გულისხმობს ღამის გასათევი მცირე ზომის ინფრასტრუქტურის მოწყობას, ასევე ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ ტერიტორიების გამოყოფას.

4.2.2.5 გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება

ლოკაციის განვითარების შეთავაზებული კონცეფცია არ ითვალისწინებს მასშტაბური კომპლექსების მოწყობას, რომლებიც გარემოზე ზემოქმედების მომატებული საფრთხეებით ხასიათდება. საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მსგავსი ობიექტების მოწყობა-ექსპლუატაციისთვის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) პროცედურის წარმოებას არ ითვალისწინებს. მსგავსი საქმიანობები ძირითადად საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების მოთხოვნებს ექვემდებარება.

თუმცა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ცალკეული ობიექტები (მაგ. საკანალიზაციო სისტემის და გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა, ელექტროგადამცემი ინფრასტრუქტურის განვითარება და ა.შ.) გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად შეიძლება დაექვემდებაროს სკრინინგის პროცედურას (კოდექსის II დანართით წარმოდგენილი საქმიანობების ნუსხა). აქვე, შეთავაზებულია, რომ მსგავსი ობიექტების პროექტირების პროცესში გათვალისწინებული იყოს საერთაშორისო საუკეთესო გამოცდილება, რაც გულისხმობს: სამეურნეო-ფეკალური წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტში ჩაშვების ნაცვლად საასენიზაციო სეპტიკური ორმოების მოწყობას, ელექტროენერგიის დამოუკიდებელი, განახლებადი წყაროების გამოყენებას (მაგ. მზის პანელები და ა.შ.).

ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის კონვენციის („ბერნის კონვენცია“) მოთხოვნების შესაბამისად აუცილებელი იქნება ეკოტურისტული ლოკაციის განვითარების პროცესში ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიაზე (მადათაფა - GE0000004) მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება (ე.წ. „ზზშ“). ზზშ-ს დოკუმენტი შესათანხმებლად წარედგინება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტს.

საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად ეკოტურისტული ობიექტის როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპისთვის

საჭირო იქნება ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენების მართვის დეპარტამენტთან შეთანხმება.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სხვა გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების დოკუმენტაციის მომზადება, როგორცაა გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა. გმგ-ში საკვანძო საკითხს უნდა წარმოადგენდეს ბიომრავალფეროვნების მართვის და სოციალური საკითხები, შესაბამის შერბილების ღონისძიებებთან ერთად. რეკომენდირებულია ბიომრავალფეროვნების მართვის გეგმის მომზადება ცალკე დოკუმენტის სახით, რომელიც შესაბამისობაში იქნება ზზმ-ს დოკუმენტთან. გარდა ამისა სხვა რეკომენდირებული დოკუმენტებია: უსაფრთხოების მართვის გეგმა, საევაკუაციო გეგმა, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმა, სატრანსპორტო მართვის გეგმა.

ლოკაციის მაღალი ეკოლოგიური ღირებულებიდან გამომდინარე ასევე რეკომენდირებულია ტურისტული ნაკადების მართვის სპეციფიური გეგმის მომზადება, სადაც განსაზღვრული იქნება შემდეგი საკითხები: ვიზიტორების მაქსიმალური რაოდენობა, გადაადგილების მარშრუტები, ეკოტურისტული სერვისებით სარგებლობის პერიოდულობა და რაოდენობრივი შეზღუდვები, ანთროპოგენური ზემოქმედების გამომწვევი აღჭურვილობის მოხმარების წესები და სხვა.

ზემოაღნიშნული გეგმების მომზადების და საქმიანობის დროს მათი გათვალისწინების ვალდებულება რეკომენდირებულია გაწერილი იყოს ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.

4.2.3 ალტერნატივა 3 - „საღამოს ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“

4.2.3.1 ადგილმდებარეობის აღწერა

ადგილმდებარეობა და ფართობი: ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი, განძანის თემი. საღამოს ტბის ეკოტურისტული ლოკაციაზე ტერიტორიულად გამოყოფილია ორი, ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი უბანი:

- უბანი 3.ა. (აღმოსავლეთ უბანი). მდებარეობს სოფ. საღამოს დასახლებული ზონის სამხრეთით (დაშორება 0,5 კმ), საღამოს ტბის აღმოსავლეთ სანაპიროზე. კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 395965; Y – 4573071; Z – 2000-2005. ტერიტორიას აღმოსავლეთით მთლიან სიგრძეზე მიუყვება შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზა თბილისი – კოჯორი – წალკა – ნინოწმინდა (შ31). გზის შემდგომ კერძო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებია. უბნის საერთო ფართობია 17,4 ჰა.
- უბანი 3.ბ (დასავლეთ უბანი). მდებარეობს საღამოს ტბის სამხრეთ სანაპიროზე კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 394896; Y – 4572680; Z – 2008-2020. ტერიტორიის სამხრეთით გადის შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზა თბილისი – კოჯორი – წალკა – ნინოწმინდა (შ31), რომლის შემდგომ სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებია წარმოდგენილი. ტერიტორიის სიახლოვეს

მოსახლეობა არ არის. უახლოესი დასახლებული პუნქტი (სოფ. სადამო) მდებარეობს ჩრდილო-აღმოსავლეთით, 2,5 კმ მანძილის დაშორებით. აღნიშნული უბნის საერთო ფართობია 0,92 ჰა.

რელიეფი და გეოლოგიური პირობები: სადამოს ტბას უკავია უკავია სამკუთხედი ფორმის ქვაბულის დადაბლებული ნაწილი, რომელიც ყველა მხრიდან შემოზღუდულია ვულკანური ამალელებით. ტბის ჩვენთვის საინტერესო ნაწილი - აღმოსავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაპირები დაბალია. ფსკერის რელიეფი ძირითადად ბრტყელია და მარტივი. რელიეფური პირობების მხრივ განსხვავებულია ლოკაციის აღმოსავლეთ და დასავლეთ უბნები. აღმოსავლეთ უბანი წარმოადგენს ტბისპირა, დაახლოებით 70 მ სიგანის ზოლს, სადაც სიმაღლებრივი ცვალებადობა უმნიშვნელოა და არ აღემატება 5 მ-ს. მაშინ, როცა დასავლეთ უბნის რელიეფი მეტად ბორვიანია, ტბიდან დაშორების მიხედვით საკმაოდ მკვეთრად იმატებს აბსოლუტური ნიშნულები და სხვაობა 20 მ-ს აღწევს. ეს არეალი აგებულია ანდეზიტური ლავებით. ზემოთ აღწერილი ლოკაციებისგან განსხვავებით ამ უბნებზე დაჭაობების პროცესი გამოხატული არ არის. საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები დამაკმაყოფილებლად უნდა შეფასდეს.

ჰაბიტატები და მცენარეული საფარი:

განსახულებელი უბნის ორივე ლოკაციაზე წარმოდგენილია ხელოვნურად გაშენებული ფიჭვის (*Pinus sosnowskyi*) კორომები. ზოგან ამ კორომებს (დასავლეთ უბნის მიმდებარე არეალში) ერევა ტირიფი (*Salix alba*), ცირცელი (*Sorbus caucasigena*), პანტა (*Pyrus caucasica*), მაჟალო (*Malus orientalis*, არყი (*Betula sp.*) და მაღალმთის ნეკერჩხალი (*Acer trautvetteri*). ფიჭვის კორომების მომიჯნავე მდელოს ჰაბიტატებში ძირითადი სახეობებია: ასკილი

(*Carex spp*), პიტნა (*Mentha spp*), დიდი კამა (*Foeniculum vulgare*), კესანე (*Myosotis Spp*), მიგვი (*Nardus stricta*). ჰაბიტატების ანთროპოგენული მოდიფიკაციის ხარისხი შესამჩნევია ორივე უბანზე.

ცხოველთა სახეობები და საბინადრო ადგილები: სადამოს ტბა, ისევე როგორც ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა აღკვეთილები მნიშვნელოვან ჰაბიტატს წარმოადგენს განსაკუთრებულ დაცვას დაქვემდებარებული ორნითოფაუნის არაერთი სახეობისთვის. თუმცა უშუალოდ განსახილველი ლოკაციები ფრინველთა მნიშვნელოვან საბინადრო ადგილებს არ წარმოადგენს. აქ მაღალია შემაწუხებელი ფაქტორი. ამიტომ ლოკაციის ფარგლებში არსებულ ფიჭვნა კორომებში ძირითად სახეობებს მცირე ზომის ტყის ფრინველები წარმოადგენს, როგორიცაა: წყლის შაშვი (*Cinclus cinclus*), შაშვი (*Turdus iliacus*), წრიპა (*Turdus philomelos*), ჩხართვი (*Turdus viscivorus*), გულწითელა (*Erithacus rubecula*) და სხვა. აქ შეიძლება შემოვიდეს მცირე ზომის ძუძუმწოვრები, მათ შორის მღრნელები და ხელფრთიანები, როგორიცაა: მემინდვრია (*Microtus spp*), თაგვი (*Sylvaemus spp*), ცხვირნალა (*Rhinolophus spp*) და სხვა. სადამოს ტბაში გვხვდება შემდეგი სახეობის თევზები: კობრი (*Cyprinus carpio*), ხრამული (*Capoeta capoeta*), ტბის ქაშაპი (*Squalius cephalus*), აღმოსავლური მარდულა

(*Alburnoides bipunctatus*), კალმახი (*Salmo trutta lacustris*), ლადოგური ჭაფალა (*Coregonus albula*).

არსებული კომუნიკაციები: საგზაო კომუნიკაციების განვითარების ხარისხი ძალიან კარგია - ორივე უბანთან მიდის საავტომობილო გზა. სხვა კომუნიკაციების განვითარების მხრივ მდგომარეობა არასახარბიელოა. მეტ-ნაკლებად დამაკმაყოფილებელი შესაძლებლობა არსებობს აღმოსავლეთ უბნისთვის, სადაც ელექტრომომარაგება შეიძლება განხორციელდეს სოფ. საღამოდან. წყალმომარაგების მხრივ შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს ადგილობრივი წყაროს წყლები. ლოკაცია მოქცეულია მობილური ქსელის და ინტერნეტის დაფარვის ზონაში.

ტურისტული ფონი: ლოკაციის აღმოსავლეთი უბნის ცნობადობა შედარებით მაღალია. ამ ადგილს სტუმრობენ ადგილობრივები და ზოგჯერ რეგიონებიდან ჩამოსული ვიზიტორები პიკნიკის მოწყობის ან სამოყვარული თევზჭერის მიზნით.

4.2.3.2 დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი

ალტერნატიული ეკოტურისტული ლოკაცია გამოირჩევა მაღალღირებული პეიზაჟებით, ვიზუალურ-ლანდშაფტური ხედებით საღამოს ტბაზე. ლოკაციის პერსპექტიულობას მნიშვნელოვნად ზრდის ცენტრალური საავტომობილო გზის სიახლოვე ორივე უბნის შემთხვევაში. ასევე დადებითად უნდა შეფასდეს რელიეფური და საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები. მიუხედავად ხელოვნური ტყის საბურველისა არსებობს საკმარისი სივრცე სხვადასხვა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და სერვისების განვითარებისთვის.

უარყოფითი ფაქტორებია ზოგიერთი კომუნიკაციის (მაგ. ელექტრომომარაგება) განვითარების შეზღუდული შესაძლებლობა. ლოკაციის ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით ნაკლებად ხელმისაწვდომია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დასავლეთ ნაწილში არსებული ღირშესანიშნაობები და სერვისები. ასევე მნიშვნელოვნად გასათვალისწინებელი საკითხია ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები. შემდგომი განვითარების გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში აუცილებელია ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის უზრუნველყოფა და მათი ინტერესების გათვალისწინება.

4.2.3.3 ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება

კონცეფტუალურად შერჩეულ ლოკაციაზე გამოიყო 3 ზონა (ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია იხ. ქვემოთ მოყვანილ რუკაზე):

- ადმინისტრაციული ზონა, საერთო მიახლოებითი ფართობით: 3,8 ჰა, მათ შორის:
 - აღმოსავლეთ უბანზე - 0,5 ჰა;
 - დასავლეთ უბანზე - 3,3 ჰა.
- რეკრეაციული ზონა, საერთო მიახლოებითი ფართობით: 13,4 ჰა. მათ შორის:
 - აღმოსავლეთ უბანზე - 0,4 ჰა;
 - დასავლეთ უბანზე - 13,0 ჰა.
- სატრანსპორტო ზონა, საერთო მიახლოებითი ფართობით: 1,1 ჰა, მათ შორის:
 - აღმოსავლეთ უბანზე - 0,08 ჰა;
 - დასავლეთ უბანზე - 1,0 ჰა.

ადმინისტრაციული ზონა - ტერიტორიის დაახლოებით 20,5%. ამ ზონაში განიხილება შემდეგი ობიექტების მოწყობა:

- ვიზიტორთა ცენტრი და საინფორმაციო სივრცე;
- რეინჯერების ქოხი (ადგილობრივი ადმინისტრაციის ინფორმაციით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია რეინჯერების ქოხი მოეწყოს დასავლეთ უბანზე, საიდანაც შესაძლებელი იქნება საღამოს ტბის მთლიანი სივრცის კონტროლი და მონიტორინგი);

- ადგილობრივი მოსახლეობისთვის განკუთვნილი სავაჭრო სივრცეები. ეს ობიექტი განსაკუთრებით პერსპექტიულია აღმოსავლეთ უბნისთვის;
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა (მოსასვენებელი სივრცე, და ა.შ.).

რეკრეაციული ზონა - შერჩეული ლოკაციის დაახლოებით 73,3%, რომლის შერჩევისას გათვალისწინებულ იქნა ფიჭვის კორომებით წარმოდგენილი ადგილები და ტბისპირა ზოლი. ეს ზონა გამოყოფილია სარეკრეაციო საქმიანობებისთვის, რაც ძირითადად გულისხმობს:

- საკემპინგე და საპიკნიკე სივრცეები, მათ შორის საჰამაკე ადგილები;
- თოკების პარკი;
- საბავშვო ინტერაქციულ-შემეცნებითი სივრცეები, სადაც შესაძლებელი იქნება არაფორმალური განათლების მიღება;
- სამოყვარულო თევზჭერისთვის ტბის სანაპირო ზოლში შესაბამისი ადგილების გამოყოფა და კეთილმოწყობა;
- ტბის სანაპირო ინფრასტრუქტურა, მათ შორის ნაგებობების გაქირავების სერვისი;
- შესაძლებელია განვითარდეს ე.წ. „გემფლინგი“-ს ტიპის ღამის გასათევი ადგილები. ეს სერვისი გაცილებით პერსპექტიულია დასავლეთ უბნისთვის.

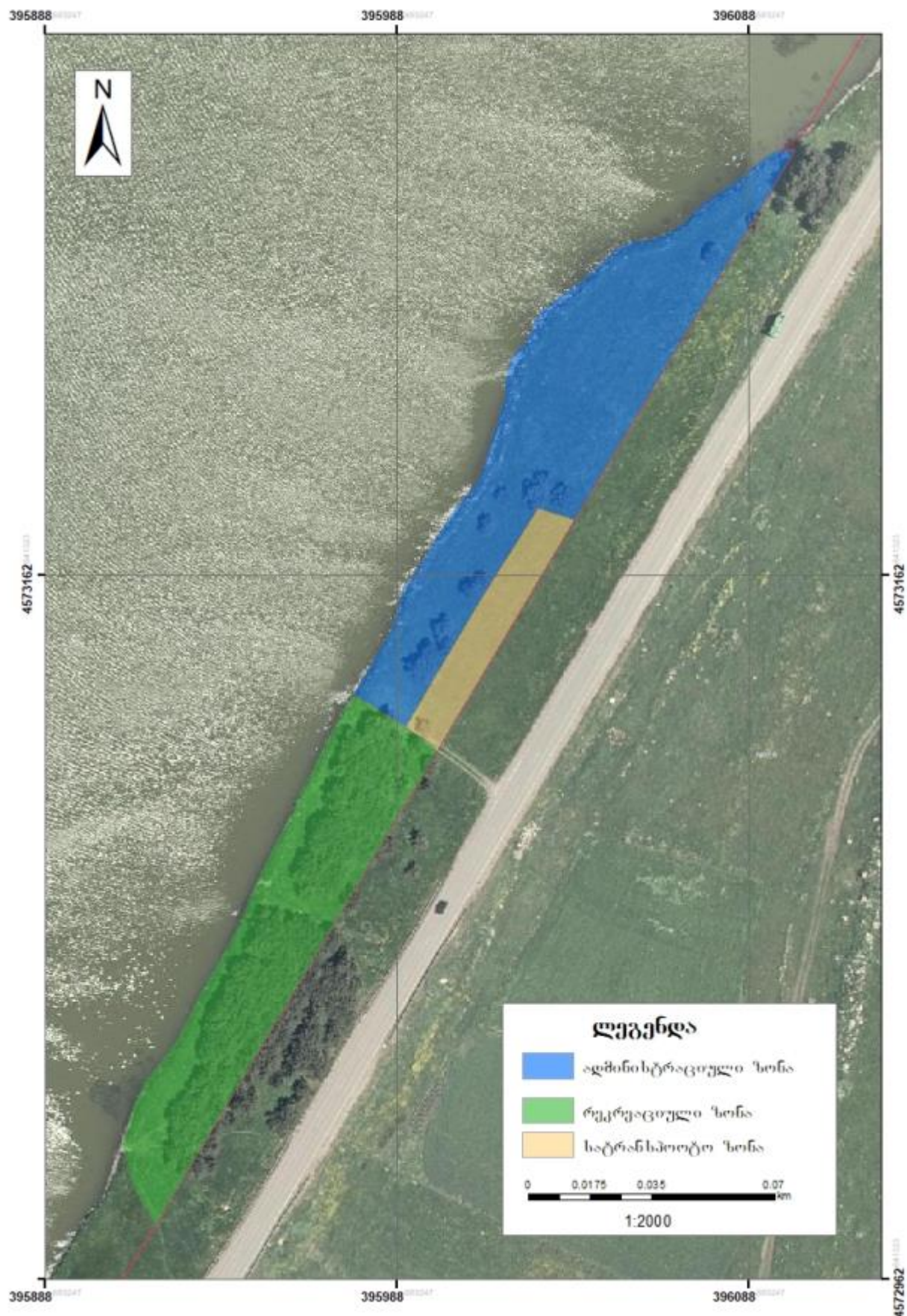
სატრანსპორტო ზონა - სატრანსპორტო ზონა შეადგენს ლოკაციის მთლიანი ფართის დაახლოებით 6,2%-ს. აღნიშნული ზონის ფარგლებში შესაძლებელი იქნება მოეწყოს:

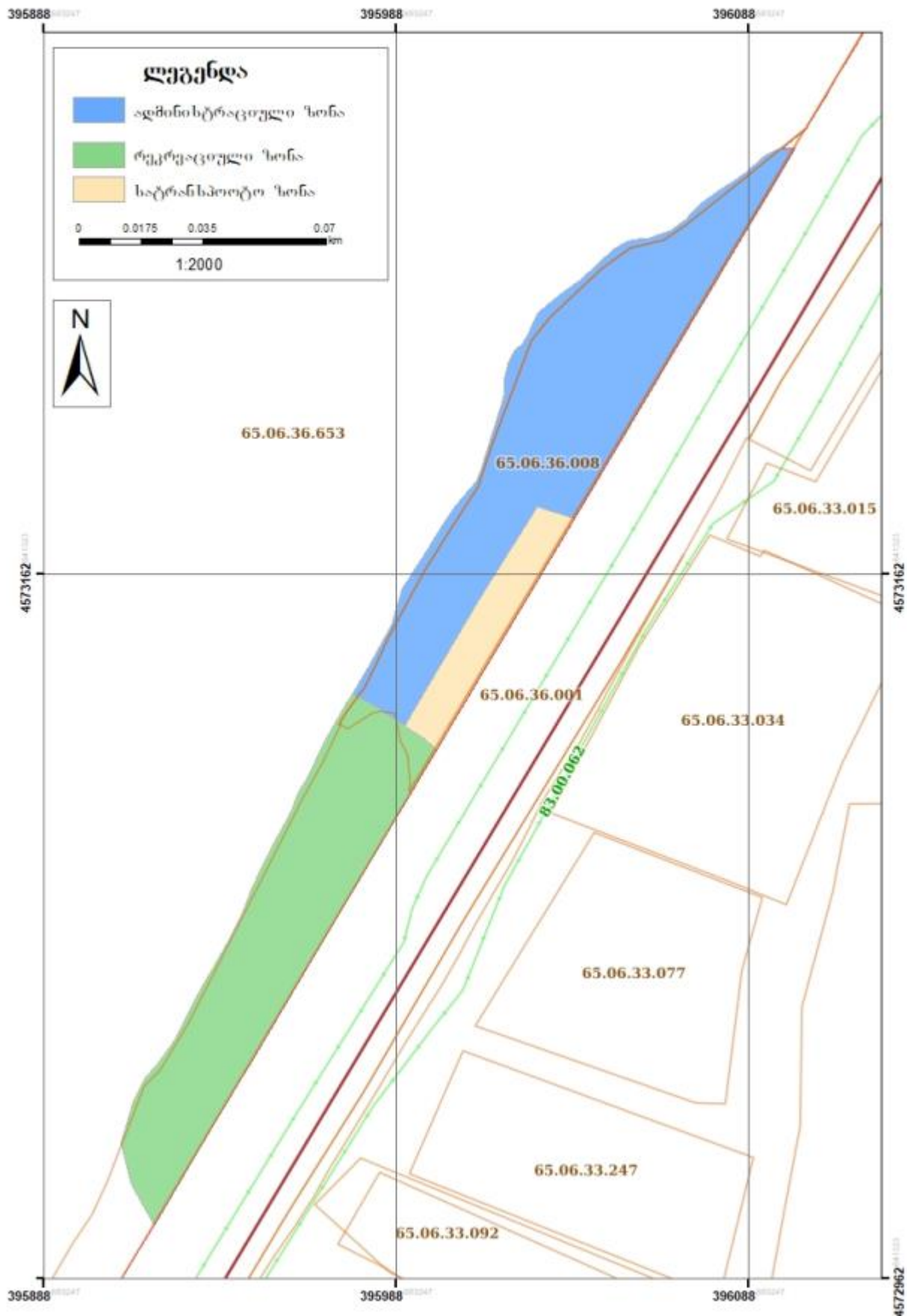
- საპარკინგე სივრცეები. და შესაბამისი საგზაო ინფრასტრუქტურა;
- დასავლეთ უბნის ფარგლებში ძალზედ პერსპექტიულია წრიული ველობილიკის (ნაწილობრივ ექსტრემალური) მოწყობა სარეკრეაციო ზონის გარშემო.

ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია მოცემულია ნახაზზე 4.2.3.3.1.

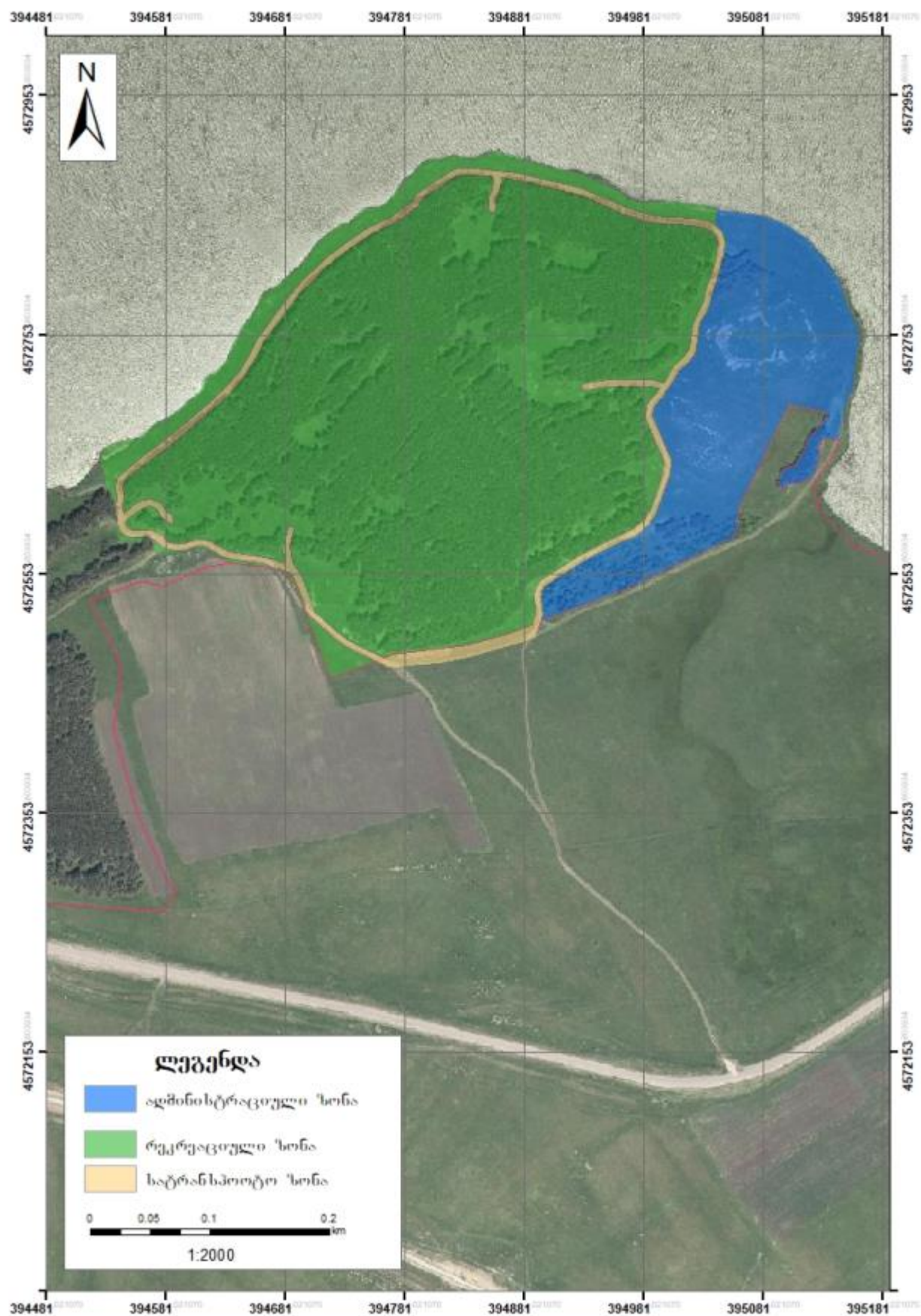
ნახაზი 4.2.3.3.1. საღამოს ტბის ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია

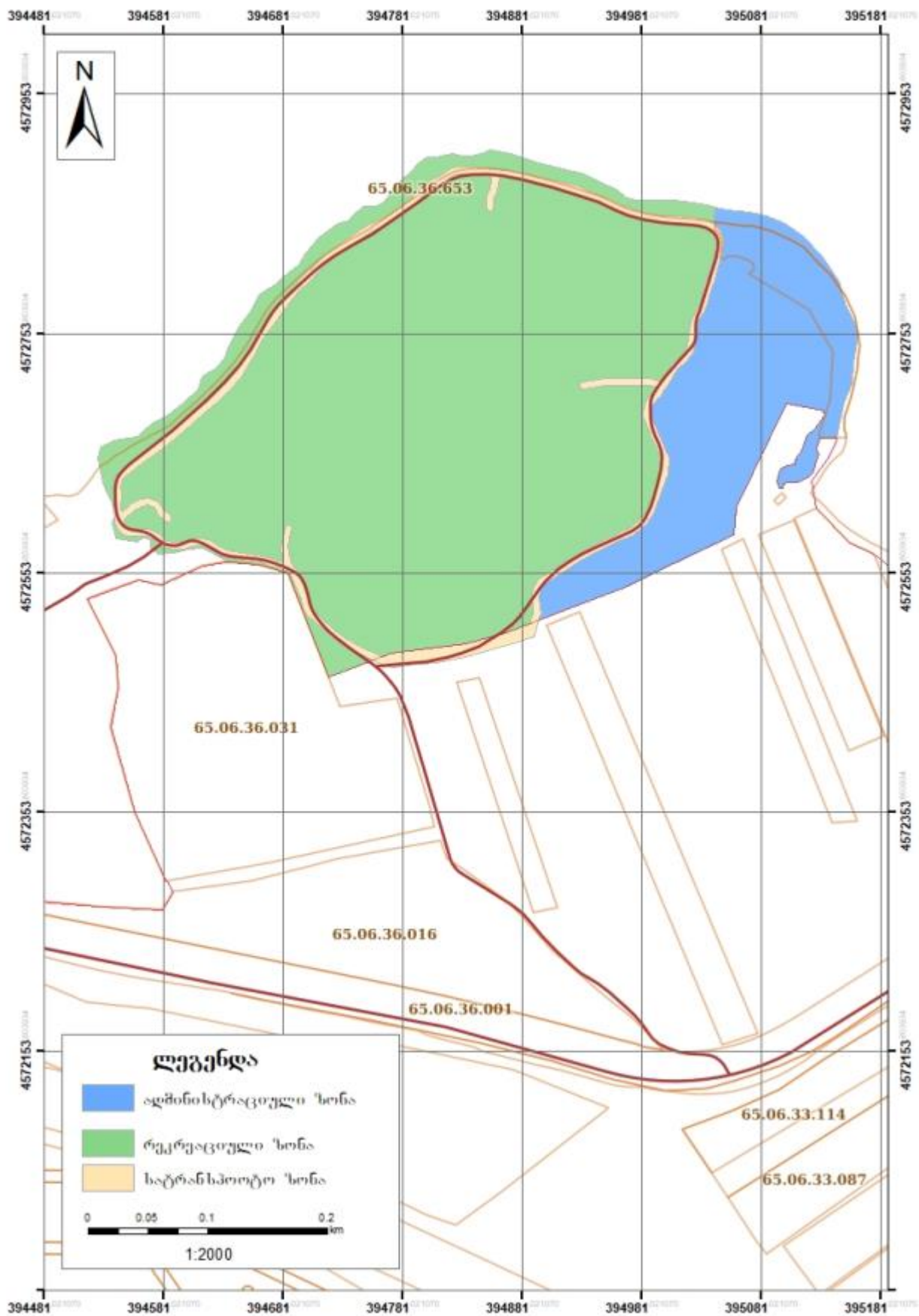
საღამოს ტბის ლოკაციის აღმოსავლეთი უბანი (უბანი 3.ა).

სალამოს ტბის ლოკაციის დასავლეთ უბანი (უბანი 3.ბ).

4.2.3.4 შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები

აღნიშნული ლოკაციიდან გამოკვეთილი საფეხმავლო ან საცხენოსნო ბილიკების შეთავაზების პერსპექტივა ნაკლებია. შესაძლებელია სადამოს ტბის გარშემო საფეხმავლო გადაადგილება, რომლის მთავარი ღირებულებაა ლამაზი ხედები, ასევე სათევზაო ადგილები.

შედარებით საინტერესო და პერსპექტიული შეიძლება იყოს სამანქანო ტურების შეთავაზება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა ტბების და ღირშესანიშნაობების მიმართულებით. ყველაზე პერსპექტიულია ტურების მოწყობა ბულდაშენის, ხანჩალის, მადათაფას და ფარავნის ტბების მიმართულებით. აქ შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს ანალოგიური სერვისები, კერძოდ: ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერა და სხვა. ამ ლოკაციების განვითარების კონცეფცია ასევე გულისხმობს ღამის გასათევი მცირე ზომის ინფრასტრუქტურის მოწყობას, ასევე ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ ტერიტორიების გამოყოფას.

4.2.3.5 გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება

შეთავაზებული ლოკაციის განვითარება არ მოითხოვს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზმ) პროცედურის წარმოებას. ექვემდებარება საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების რეგულირების სფეროს.

ლოკაციის ცალკეული ობიექტები (მაგ. საკანალიზაციო სისტემის და გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა, ელექტროგადამცემი ინფრასტრუქტურის განვითარება, ასევე ნაპირდამცავი და ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებების გატარება და ა.შ.) გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად შეიძლება დაექვემდებაროს სკრინინგის პროცედურას (კოდექსის II დანართით წარმოდგენილი საქმიანობების ნუსხა). შეთავაზებულია, რომ მსგავსი ობიექტების პროექტირების პროცესში გათვალისწინებული იყოს საერთაშორისო საუკეთესო გამოცდილება, რაც გულისხმობს: სამეურნეო-ფეკალური წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტში ჩაშვების ნაცვლად საასენიზაციო სეპტიკური ორმოების მოწყობას, ელექტროენერგიის დამოუკიდებელი, განახლებადი წყაროების გამოყენებას (მაგ. მზის პანელები და ა.შ.).

საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად ეკოტურისტული ობიექტის როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპისთვის საჭირო იქნება ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენების მართვის დეპარტამენტთან შეთანხმება.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სხვა გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების დოკუმენტაციის მომზადება, როგორცაა გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (გმგ). ასევე რეკომენდირებულია უსაფრთხოების მართვის გეგმის, საევაკუაციო გეგმის, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმის, სატრანსპორტო მართვის გეგმის მომზადება და შეთანხმება დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან. ასეთი გეგმების მომზადების და საქმიანობის დროს მათი გათვალისწინების ვალდებულება რეკომენდირებულია გაწერილი იყოს ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.

4.2.4 ალტერნატივა 4 – „ფარავნის ეკოტურისტული ლოკაცია“

4.2.4.1 ადგილმდებარეობის აღწერა

ადგილმდებარეობა და ფართობი: ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი, ფოკის თემი. კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 397947; Y – 4587353; Z – 2080-2090.

ფარავნის ეკოტურისტული ლოკაცია მდებარეობს ფარავნის ტბის აღკვეთილის დასავლეთ ნაწილში. ლოკაციის ჩრდილოეთით, დაახლოებით 1,5 კმ მანძილის დაშორებით მდებარეობს ნასოფლარი ასფარა, სამხრეთით დაახლოებით 3,5 კმ მანძილის დაშორებით - სოფ. ვლადიმეროვკა. სოფ. ფოკას დაშორების მანძილი (სამხრეთით) დაახლოებით 8 კმ-ია. აღმოსავლეთით ვრცელდება ფარავნის ტბა, ხოლო დასავლეთით ლოკაციას მთლიან სიგრძეზე მიუყვება ადგილობრივი მწვანელობის საავტომობილო გზა ფოკადან ასფარამდე. საავტომობილო გზის შემდგომ მცირე ზომის ხევებით საკმაოდ დანაწევრებული ფერდობია. ტერიტორიის საერთო ფართობი შეადგენს 67,9 ჰა-ს.

რელიეფი და გეოლოგიური პირობები:

ფარავნის ტბის ქვაბული წარმოშობილია ახალგაზრდა ლავური ნაკადების ჩაქცევით, რომლებიც ეშვებიან სამსარის ქედის დასავლეთიდან, როცა სამსარის ქედის ვულკანები ჯერ კიდევ მოქმედებდნენ. ეს მოხდა პლეისტოცენში. ჩამოყალიბდა ფართო და ღრმა ქვაბული, რომელიც სავსეა ტბიური ნაფენების შედეგებით, რაზედაც მეტყველებს ტბიური ნაფენების დიდი სიმძლავრე ტბის ფსკერზე. ტბის სანაპირო ხაზი სუსტად არის დანაწევრებული. განსაკუთრებული

შექრილობით გამოირჩევა ტბის ჩვენთვის საინტერესო დასავლეთი ნაწილი სოფ. ასფარას და ფოკას შორის. ამ მონაკვეთზე არის 3 ყურე. მათგან ორი ჩვენს მიერ შერჩეული ლოკაციის სიახლოვესაა განვითარებული ჩრდილოეთიდან და სამხრეთიდან. სანაპირო ზონა ასფარას ყურის დასავლეთით წარმოადგენს პლიაჟს, ზოგან 2-3 მ სიგანის ქვიშნარითა და კენჭით. შერჩეული ლოკაციის ფარგლებში აბსულოტურ სიმაღლეთა ცვალებადობა არ არის მნიშვნელოვანი. უფრო დასავლეთით ნიშნულები მკვეთრად იმატებს. განსაკუთრებით გამოხატული საშიში გეოდინამიკური პროცესები არ აღინიშნება., თუმცა გასათვალისწინებელია ჰიდროლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური მახასიათებლები, მათ შორის წყლის დგომის დონეების ცვალებადობა.

ჰაბიტატები და მცენარეული საფარი: შერჩეული ლოკაციის ფარგლებში განვითარებულია მდელოს ტიპის ჰაბიტატი - E3.5 (ნოტიო ან სველი ოლიგოტროფული ბალახოვანი ცენოზები). წარმოდგენილია ბალახეული ფორმაციები: აბზინდა (*Artemisia absinthium*), ნარშავი (*Carduus spp*), ცხენისკუდა (*Erigeron alpinus*), წიწმატა (*Lepidium latifolium*), ძიგვი (*Nardus stricta*) და სხვა. ჰაბიტატები ნაწილობრივ სახეცვლილია მცირე ინფრასტრუქტურის და მოვების გამო.

ცხოველთა სახეობები და საბინადრო ადგილები: ფარავნის ტბა ჯავახეთის ზეგანზე არსებული ტბებიდან ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილია ფრინველთა მრავალფეროვნების თვალსაზრისით. სულ ამ არეალისთვის 140 სახეობაზე მეტი ფრინველია დამახასიათებელი, მათ შორის მკვიდრია 80-85 სახეობა, ხოლო სხვები მიგრანტები ან დაუდგენელი სტატუსისაა. ადგილზე ვიზიტის დროს თოლების (*Larus sp.*) განსაკუთრებული სიმრავლე დაფიქსირდა. თუმცა საკუთრივ ლოკაციის საზღვრებში მნიშვნელოვანი საბუდარი ადგილები არ გამოვლენილა. ძუძუმწოვრებიდან შერჩეული ლოკაცია და მიმდებარე არეალი მიმზიდველი შეიძლება იყოს შემდეგი სახეობებისთვის: წავი (*Lutra lutra*), ევროპული კურდღელი (*Lepus europaeus*), მაჩვი (*Meles meles*), მელა (*Vulpes vuples*) და სხვა. ფარავნის ტბაში სახეობების რაოდენობრივი შემადგენლობა მკვეთრადაა შეცვლილი; ზოგიერთი მნიშვნელოვანი სარეწაო თევზის, როგორებიცაა კალმახი, ჭაფალა, კობრი, წვერა, რიცხოვნობა მინიმუმამდეა შემცირებული და ამ სახეობებს არა თუ სარეწაო მნიშვნელობა აღარ აქვთ, არამედ ლოკალურად გადაშენების საფრთხის ქვეშ არიან. ტბაზე ბოლო წლებში განხორციელებული

მონიტორინგის (Japoshvili, 2009) შედეგების მიხედვით, ტბის დომინანტი სახეობები იყო ინტროდუცირებული ევროპული ჭაფალა და ინვაზიური კარჩხანა/კარასი (*Carassius gibelio*).

არსებული კომუნიკაციები: ტერიტორიამდე მიდის დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაში არსებული საავტომობილო გზა. სხვა სახის კომუნიკაციების განვითარების ხარისხი არადამაკმაყოფილებელია. ელექტრომომარაგების შესაძლებლობა არსებობს სოფ. ფოკადან (დაშორება 8 კმ და მეტი). წყალმომარაგებისთვის პერსპექტიულია მიწადგილობრივი წყაროს წყლების ან მიწისქვეშა წყლების გამოყენება, თუმცა მათი ხარისხობრივი კვლევა შემდგომი ეტაპის საგანია. სამეურნეო-ფეკალური წყლების არინებისთვის ყველაზე მისაღებია საასენიზაციო რეზერვუარების ან ბიოტუალეტების გამოყენება.

ტურისტული ფონი: შერჩეული ლოკაციის ფარგლებში ტურისტული ფონი არ არის მაღალი. საპიკნიკედ და სამოყვარულო თევზჭერის მიზნით ძირითადად სტუმრობენ ტბის აღმოსავლეთ და სამხრეთ სანაპიროებს.

4.2.4.2 დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი

ლოკაციის ფარგლებში ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის მთავარი ხელშემწყობია მისი ბუნებრივი გარემო. მათ შორის აღსანიშნავია ორნითოფაუნის მრავალფეროვნება (განსაკუთრებით ზაფხულის პერიოდში) და შესაბამისად მაღალი ინტერესი სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ტურიზმით დაინტერესებული ვიზიტორებისთვის. ასევე ტბის სიახლოვე, სადაც პერსპექტიულია სამოყვარულო თევზჭერის განვითარება. ინტერესის საგანს წარმოადგენს თვალწარმტაცი ხედები მდ. ფარავანზე. დადებითად უნდა შეფასდეს რელიეფი და საკმარისი სივრცე სხვადასხვა ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის. ტერიტორიამდე მიდის საავტომობილო გზა, რომელიც უკავშირდება შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის მაგისტრალს.

ლოკაციის ნაკლოვანებებიდან უნდა აღინიშნოს დაბალი ტურისტული ცნობადობა. მიუხედავად დამაკმაყოფილებელი რელიეფისა გასათვალისწინებელი საკითხია საინჟინრო-გეოლოგიური და ჰიდროლოგიური პირობები. საყურადღებოა ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები და მათი მაქსიმალური ჩართულობის უზრუნველყოფა შემდგომ ეტაპებზე.

4.2.4.3 საპროექტო არეალის რეკომენდირებული ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირება

კონცეფტუალურად შერჩეულ ლოკაციაზე გამოიყო 3 ზონა (ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია იხილეთ ქვემოთ მოყვანილ რუკაზე):

- სამშენებლო ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 24,6 ჰა;
- რეკრეაციული ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 41,5 ჰა;
- სატრანსპორტო ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 1,8 ჰა.

სამშენებლო ზონა - ვრცელდება ტერიტორიის სამხრეთ ნაწილში, არსებული საავტომობილო გზის გასწვრივ. ეს ზონა შეადგენს საერთო ფართობის დაახლოებით 36,3%-ს. შესაძლებელია მოეწყოს შემდეგი ინფრასტრუქტურა:

- რამდენიმე ნომრიანი სასტუმრო ან მცირე ზომის კოტეჯები (საინჟინრო-გეოლოგიური და ჰიდროლოგიური პირობების გათვალისწინებით);
- ტერიტორიის გამოყოფა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ (მანქანა სახლები);

რეკრეაციული ზონა - შერჩეული ლოკაციის დაახლოებით 61,0%. ამ ზონაში შესაძლებელია განვითარდეს შემდეგი ინფრასტრუქტურა:

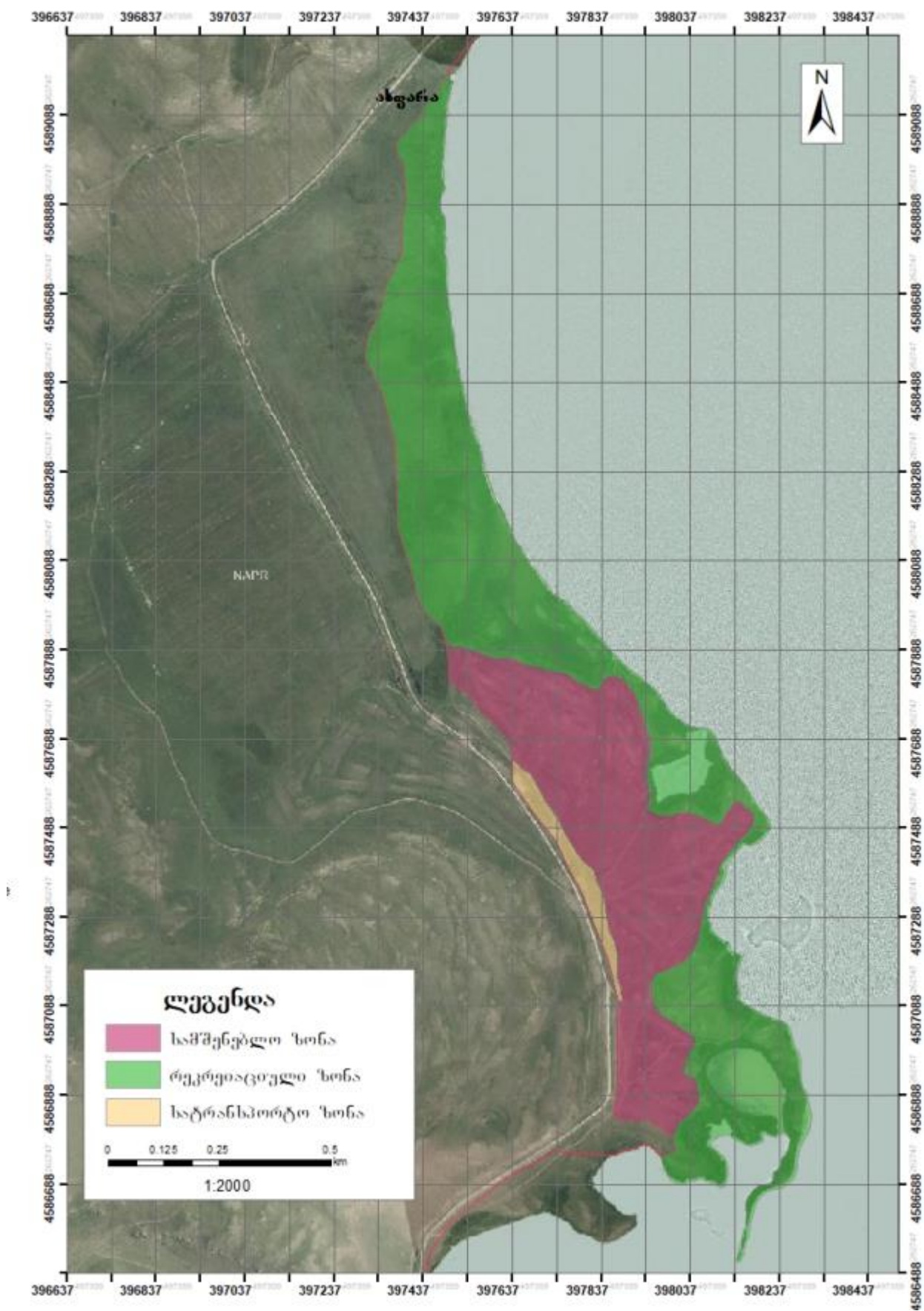
- საკემპინგე და საპიკნიკე სივრცეები;
- ფრინველებზე დაკვირვების კოშკურები;

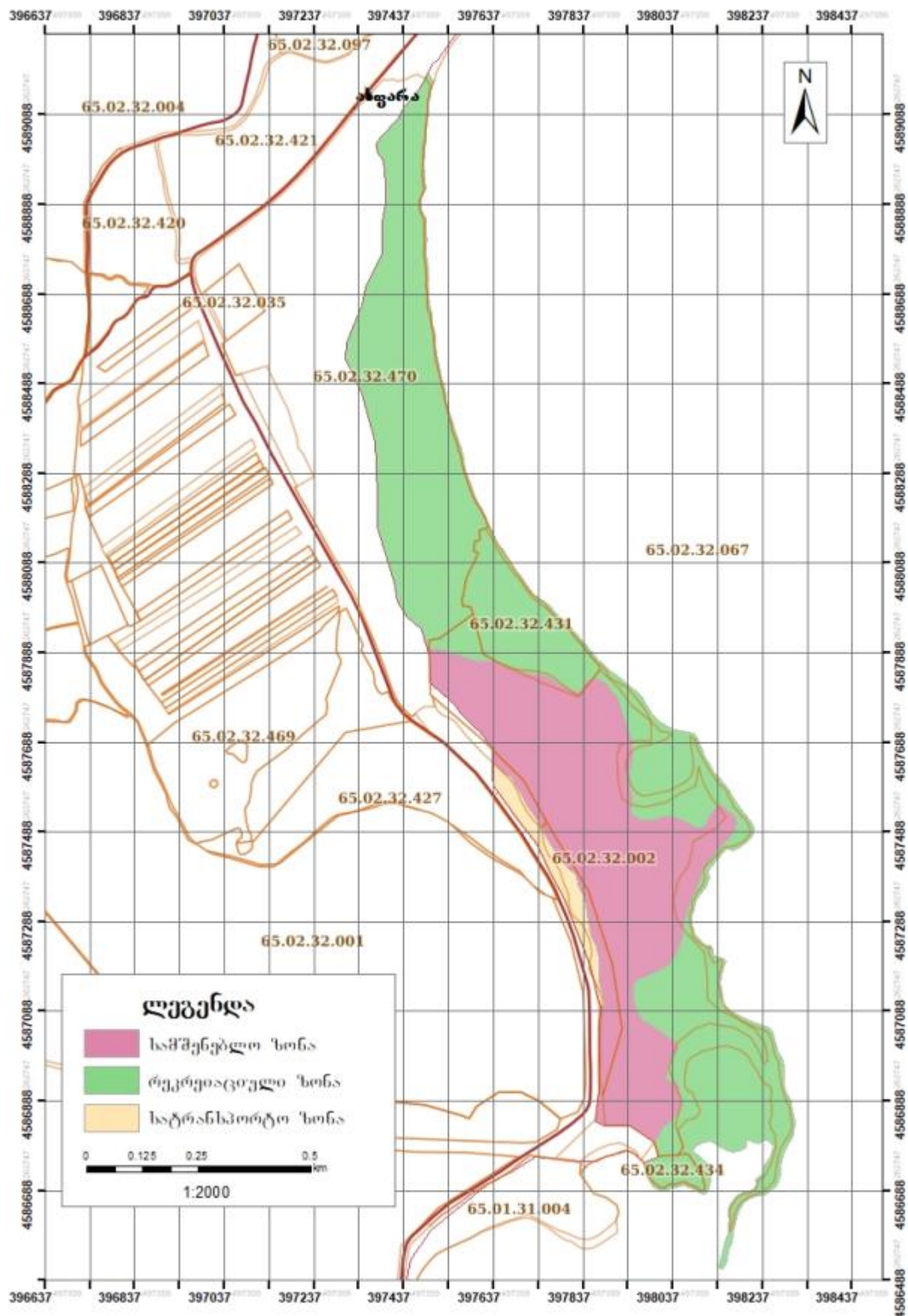
- სამოყვარულო თევზჭერისთვის ტბის სანაპირო ზოლში შესაბამისი ადგილების გამოყოფა და კეთილმოწყობა;
- ნავებით გასეირნების სერვისის დანერგვა (რაოდენობრივი და სეზონური შეზღუდვის პირობებით);
- ქარის სერფინგის და არამოტორიზებული წყლის ტრანსპორტის სერვისის დანერგვა;
- და სხვა;

სატრანსპორტო ზონა - სატრანსპორტო ზონა შერჩეული იქნა სამშენებლო ზონის მომიჯნავედ, საავტომობილო გზის გასწვრივ. შეადგენს მთლიანი ტერიტორიის დაახლოებით 2,7%-ს. სატრანსპორტო ზონა განკუთვნილია საპარკინგე სივრცეებისთვის და შესაბამისი საგზაო ინფრასტრუქტურისთვის.

ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია მოცემულია ნახაზზე 4.2.4.3.1.

ნახაზი 4.2.4.3.1. ფარავნის ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია

4.2.4.4 შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები

აღნიშნული ლოკაციიდან გამოკვეთილი საფეხმავლო ან საცხენოსნო ბილიკების შეთავაზების პერსპექტივა ნაკლებია. თუმცა შესაძლებელია ტბის გარშემო, საავტომობილო გზის გასწვრივ საფეხმავლო ტურის ორგანიზება, რომლის მთავარი ღირებულებაა ლამაზი ხედები, ასევე საპიკნიკე და სათევზაო ადგილებით სარგებლობა.

შედარებით საინტერესო და პერსპექტიული შეიძლება იყოს სამანქანო ტურების შეთავაზება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა ტბების და ღირშესანიშნაობების მიმართულებით. ყველაზე პერსპექტიულია ტურების მოწყობა სადამოს, ბუღდაშენის, ხანჩალის და მადათაფას ტბების მიმართულებით. აქ შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს ანალოგიური სერვისები, კერძოდ: ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერა და სხვა. ამ ლოკაციების განვითარების კონცეფცია ასევე გულისხმობს დამის გასათევი მცირე ზომის ინფრასტრუქტურის მოწყობას, ასევე ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ ტერიტორიების გამოყოფას.

ინტერესის საგანია ისტორიულ კულტურული ტურების მოწყობაც ფოკის მამათა მონასტერის, შაორის ციხის და ფარავნის ქარვასლას მიმართულებით. სოფ. ფოკა ყველაზე ახლოს მდებარე პუნქტია ადგილობრივი ტრადიციების და სამზარეულოს გასაცნობად.

4.2.4.5 გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება

ლოკაციის განვითარების შეთავაზებული კონცეფცია არ ითვალისწინებს მასშტაბური კომპლექსების მოწყობას, რომლებიც გარემოზე ზემოქმედების მომატებული საფრთხეებით ხასიათდება. საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მსგავსი ობიექტების მოწყობა-ექსპლუატაციისთვის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) პროცედურის წარმოებას არ ითვალისწინებს. მსგავსი საქმიანობები ძირითადად საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების მოთხოვნებს ექვემდებარება.

თუმცა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ცალკეული ობიექტები (მაგ. საკანალიზაციო სისტემის და გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა, ელექტროგადამცემი ინფრასტრუქტურის განვითარება და ა.შ.) გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად შეიძლება დაექვემდებაროს სკრინინგის პროცედურას (კოდექსის II დანართით წარმოდგენილი საქმიანობების ნუსხა). აქვე, შეთავაზებულია, რომ მსგავსი ობიექტების პროექტირების პროცესში გათვალისწინებული იყოს საერთაშორისო საუკეთესო გამოცდილება, რაც გულისხმობს: სამეურნეო-ფეკალური წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტში ჩაშვების ნაცვლად საასენიზაციო სეპტიკური ორმოების მოწყობას, ელექტროენერგიის დამოუკიდებელი, განახლებადი წყაროების გამოყენებას (მაგ. მზის პანელები და ა.შ.).

საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად ეკოტურისტული ობიექტის როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპისთვის საჭირო იქნება ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენების მართვის დეპარტამენტთან შეთანხმება.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სხვა გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების დოკუმენტაციის მომზადება, როგორიცაა გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა, უსაფრთხოების მართვის გეგმა, საევაკუაციო გეგმა, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმა, სატრანსპორტო მართვის გეგმა.

ლოკაციის მაღალი ეკოლოგიური ღირებულებიდან გამომდინარე ასევე რეკომენდირებულია ტურისტული ნაკადების მართვის სპეციფიური გეგმის მომზადება, სადაც განსაზღვრული იქნება შემდეგი საკითხები: ვიზიტორების მაქსიმალური რაოდენობა, გადაადგილების მარშრუტები, ეკოტურისტული სერვისებით სარგებლობის პერიოდულობა და

რაოდენობრივი შეზღუდვები, ანთროპოგენური ზემოქმედების გამომწვევი აღჭურვილობის მოხმარების წესები და სხვა.

ზემოაღნიშნული გეგმების მომზადების და საქმიანობის დროს მათი გათვალისწინების ვალდებულება რეკომენდირებულია გაწერილი იყოს ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.

4.2.5 ალტერნატივა 5 – „ხანჩალის ეკოტურისტული ლოკაცია“

4.2.5.1 ადგილმდებარეობის აღწერა

ადგილმდებარეობა და ფართობი: ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი, ქ. ნინოწმინდის დასავლეთით. კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 378668; Y – 4569717; Z – 1930-1934.

ხანჩალის ეკოტურისტული ლოკაცია მდებარეობს ტბის ჩრდილოეთით. ტერიტორიამდე მიდის გრუნტის გზა, თუმცა სხვა აღწერილ ლოკაციებთან შედარებით სავტომობილო გადაადგილების გარკვეული შეზღუდვები არსებობს. უახლოესი დასახლებული პუნქტი არის ქ. ნინოწმინდა (აღმოსავლეთით, დაახლოებით 5,0 კმ მანძილის დაშორებით). ლოკაციასა და დასახლებულ ზონას შორის კერძო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებია წარმოდგენილი. დასავლეთით ასევე სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები ვრცელდება. ეს ადგილები ადრე ტბის ნაწილს წარმოადგენდა, თუმცა დამბის მოწყობის შემდგომ ეს ადგილი დაშრა და მოსახლეობა იყენებს სამოვრებად და სათიბად. შერჩეული ლოკაციის საერთო ფართობია 3,4 ჰა.

რელიეფი და გეოლოგიური პირობები: ხანჩალის ტბა ყველაზე დაბალი სიღრმეებით ხასიათდება ჯავახეთის მთიანეთის ტბებს შორის. მისი ფსკერი სწორია და დაფარულია შლამის სქელი ფენით, რომლის სიმძლავრე 30 მეტრს აღემატება. შერჩეული ლოკაცია ტბისპირა ზოლს წარმოადგენს. სანაპირო ხაზიდან დაშორების შესაბამისად აბსოლუტური ნიშნულები საკმაოდ მკვეთრად იმატებს და გადადის გორაკ-ბორცვიან რელიეფში. სიმაღლეთა ცვალებადობა 10-15 მ-ის ფარგლებშია. ასეებულება ვულკანოგენური და ტბიური ნალექებით, რომლებიც ზოგან ზემოდან გადაფარულია მცენარეების ინტენსიური ზრდის და კვდომის შედეგად ჩამოყალიბებული ორგანული მასალით. მკვეთრად გამოხატული გეოდინამიკური პროცესები არ აღინიშნება. ტბისპირა ზოლში გასათვალისწინებელია დაჭაობების პროცესი.

მცენარეულობა.

ჰაბიტატები და მცენარეული საფარი: წარმოდგენილია შერჩეული ლოკაციის ფარგლებში განვითარებულია მდელოს ტიპის ჰაბიტატი ბალახეული ფორმაციებით. მათ შორის აღსანიშნავია ისლი (*Carex wiluica*), ცირცელი (*Sorbus aucuparia*), ნარშავი (*Carduus spp*), ცხენისკუდა (*Erigeron alpinus*), *Hieracium procerum* Fries, *Hieracium raddeanum*, *Hieracium x. Ruprechtii*, *Solidago caucasica* და სხვა. ტბაში კარგად არის გავრცელებული წყლისა და წყლის მოყვარული

ცხოველთა სახეობები და საბინადრო ადგილები: ხანჩალის ტბა ასევე ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილია ორნითოფაუნის თვალსაზრისით. წლის თბილ პერიოდში ტბაზე დიდი რაოდენობით იყრის თავს წყალხმელეთა გადამფრენი ფრინველები. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს რუხი ყანჩა (*Ardea cinerea*) და თეთრი ყარყატი (ლაკლაკი) (*Ciconia ciconia*). საკუთრივ შერჩეული ლოკაციის დათვალიერების დროს ფინველთა მნიშვნელოვანი საბინადრო ადგილები არ გამოვლენილა. მუშუმწოვრებიდან შერჩეული ლოკაცია და მიმდებარე არეალი მიმზიდველი შეიძლება იყოს შემდეგი სახეობებისთვის: წავი (*Lutra lutra*), ევროპული კურდღელი (*Lepus europaeus*), მაჩვი (*Meles meles*), მელა (*Vulpes vulpes*), კავკასიური წყლის ბიგა (*Neomys teres*), კავკასიური ბიგა (*Sorex satunini Ognev*) და სხვა. ისტორიულად ხანჩალის ტბა წარმოადგენდა მთავარ ჰაბიტატს თევზის ადგილობრივი სახეობებისათვის, როგორცაა აღმოსავლური ფრიტა (*Alburnoides bipunctatus*) და ქაშაპი (*Leuciscus cephalus*); დღეისთვის ტბის ოდესღაც მდიდარი იხტოფაუნა მეტისმეტად გაღარიბებულია და შემოიფარგლება ინტროდუცირებული კარასით (*Carassius carassius*).

არსებული კომუნიკაციები: ტერიტორიამდე მიდის გრუნტის საავტომობილო გზა. ასევე ახლოს (დაახლოებით 1 კმ რადიუსში) არსებობს ელექტრომომარაგების წყარო. ტერიტორია მოქცეულია მობილური ქსელის და ინტერნეტის დაფარვის ზონაში.

ტურისტული ფონი: შერჩეული ლოკაციის ფარგლებში ტურისტული ფონი არ არის მაღალი. სხვა აღკვეთილებთან შედარებით საპიკნიკედ და სამოყვარულო თევზჭერის მიზნით ტერიტორიას ნაკლებად სტუმრობენ.

4.2.5.2 დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი

ლოკაციის დადებითი ფაქტორებიდან უნდა აღინიშნოს მისი ადგილმდებარეობა. იგი სასარგებლო განლაგებაში იმყოფება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა არსებულ თუ პერსპექტიულ ეკოტურისტულ ლოკაციებთან და მეტ-ნაკლებად თანაბრად არის ხელმისაწვდომი სხვა ადგილების ატრაქციები (ძირითადად საავტომობილო თვალსაზრისით). მეტ-ნაკლებად ხელსაყრელია ასევე კომუნიკაციების განვითარების შესაძლებლობა. ვიზიტორებისთვის ეს ლოკაცია მიმზიდველი შეიძლება იყოს ფრინველებზე დაკვირვების, სამოყვარულო თევზჭერის და ლამაზი ვიზუალურ-ლანდშაფტური ხედების მხრივ.

თუმცა ლოკაციას გააჩნია რიგი ნაკლოვანებები. საკუთრივ დაცული ტერიტორიის საზღვრებში ფართობი შეზღუდულია მრავალფეროვანი ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის. ძალზედ საყურადღებოა სოციალურ-ეკონომიკური პირობები - ადგილობრივი მოსახლეობა ინტენსიურად სარგებლობს ამ არეალის სათიბ-სამოვარი პოტენციალით. მოსახლეობის გამოკითხვა ადასტურებს, რომ ამ ადგილებში მსხვილი ინფრასტრუქტურის განვითარებამ შეიძლება გარკვეული სახის ინტერესთა კონფლიქტი გამოიწვიოს.

დიდი გამოწვევაა სანაპიროს გარკვეული პერიმეტრის სისტემატიური დანაგვიანება. სოფელ დიდ ხანჩალისა და პატარა ხანჩალის მოსახლეობა ნაგავს ყრის პატარა ღელეში, რომელიც ჩაედინება ხანჩალის ტბაში. როდესაც ტბა ადიდდება წყალი ნაგავს რიყავს ნაპირზე.

ლოკაციის ნაკლოვანებებიდან ასევე უნდა აღინიშნოს დაბალი ტურისტული ცნობადობა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე რეკომენდირებულია ამ ლოკაციაზე აქცენტი გაკეთდეს მცირე მასშტაბის ეკოტურისტულ ინფრასტრუქტურაზე, რომელიც ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა ლოკაციებიდან დაგეგმილი ტურების ერთ-ერთი გასაჩერებელი პუნქტი შეიძლება იყოს.

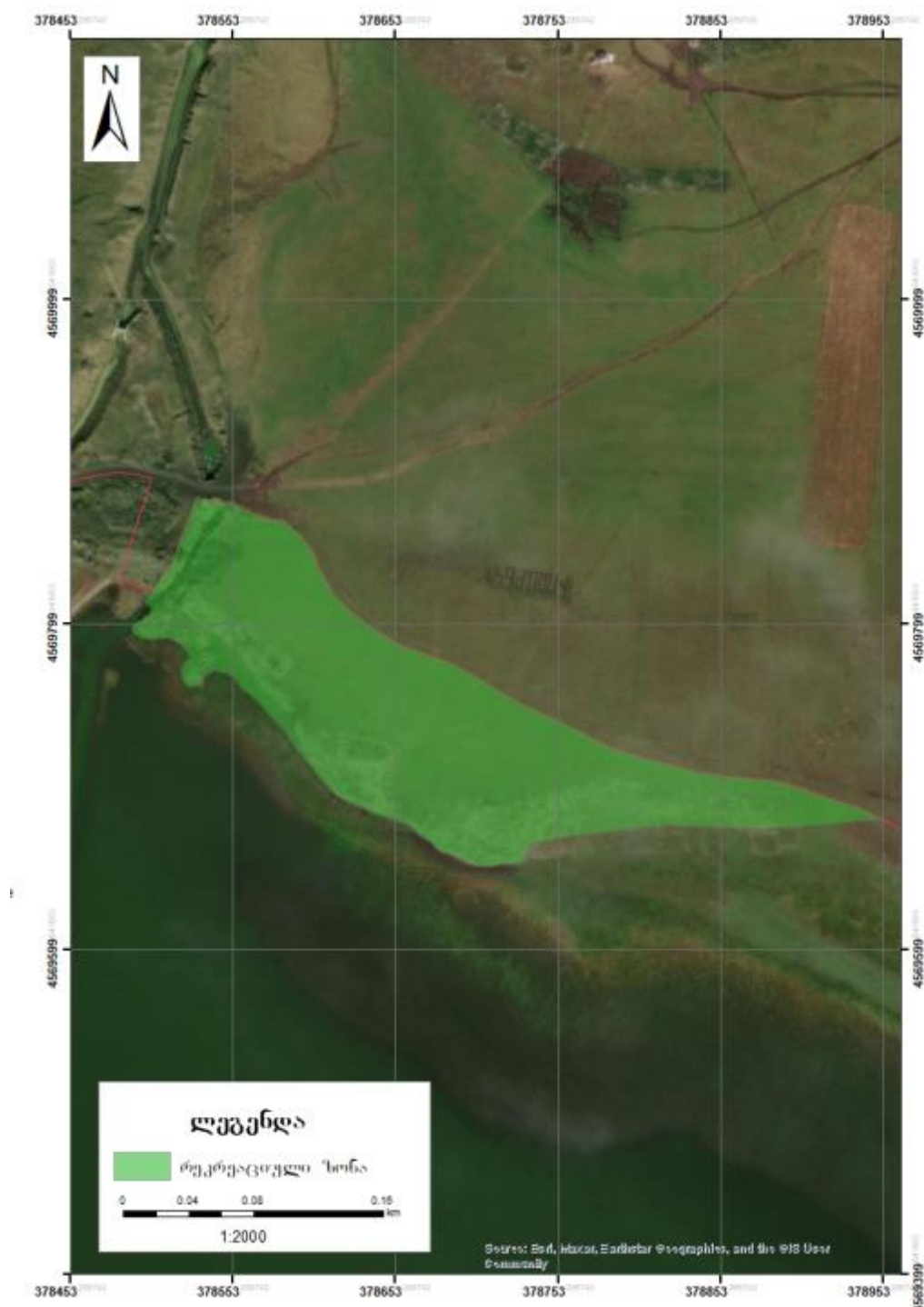
4.2.5.3 ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება

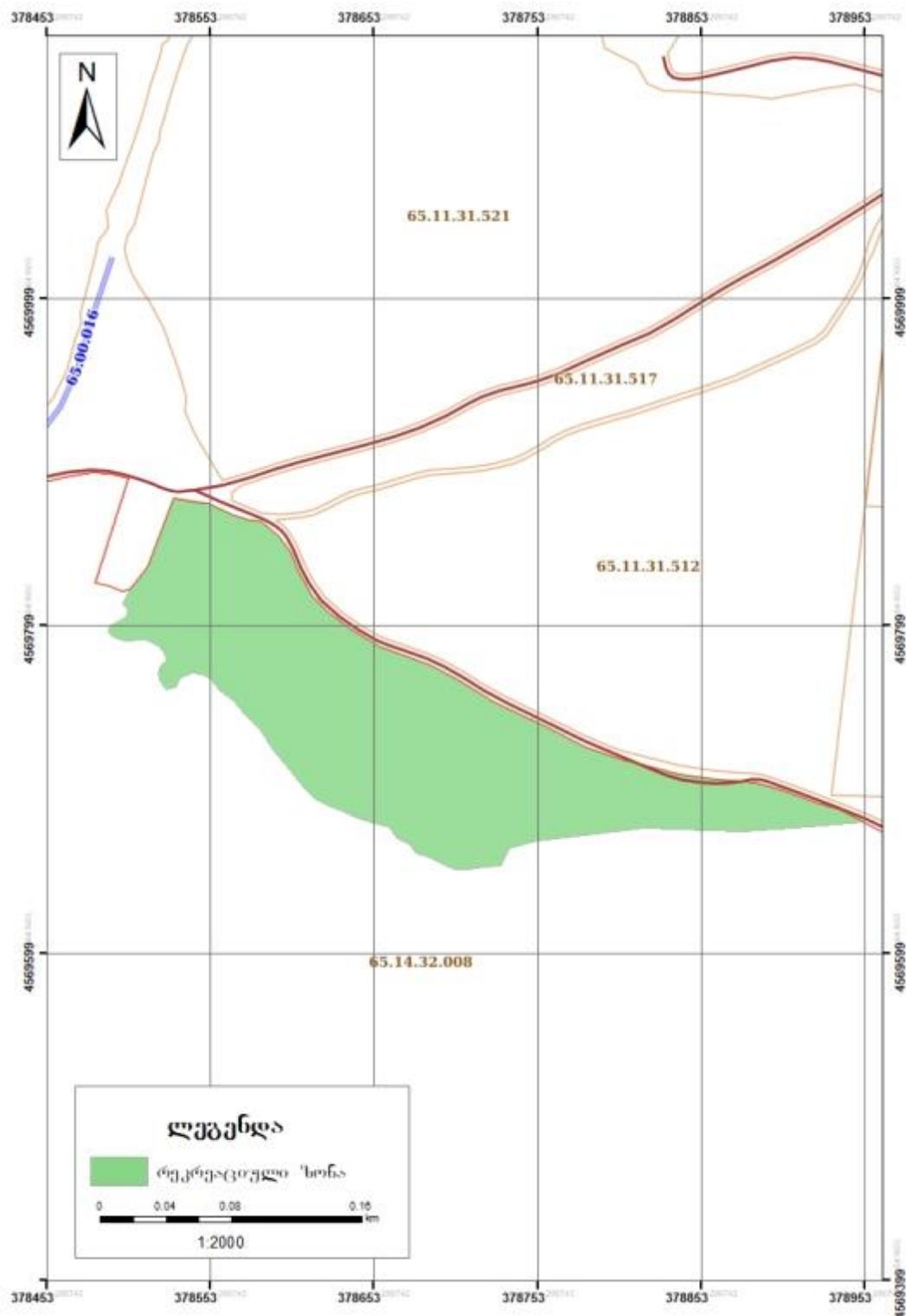
კონცეფტუალურად შერჩეულ ლოკაციაზე გამოიყო მხოლოდ რეკრეაციული ზონა. აქ შეიძლება განვითარდეს შემდეგი ინფრასტრუქტურა:

- საკემპინგე და საპიკნიკე სივრცეები;
- ფრინველებზე დაკვირვების კოშკურები;
- სამოყვარულო თევზჭერისთვის ტბის სანაპირო ზოლში შესაბამისი ადგილების გამოყოფა და კეთილმოწყობა და სხვა.

ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია მოცემულია ნახაზზე 4.2.5.3.1.

ნახაზი 4.2.5.3.1. ხანჩალის ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია

4.2.5.4 შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები

განსახილველ ლოკაციასთან ახლო კავშირში მყოფი ეკოტურისტული ბილიკებიდან აღსანიშნავია: 1. ვეფხვის კანიონის საფეხმავლო და საცხენოსნო ბილიკი, რომელიც სოფ. პატარა ხანჩალთან იწყება, აუყვება ვეფხვის კანიონის აღმოსავლეთ ქედს და სრულდება პანორამულ გადასახედთან. მთავარი ღირშესანიშნოებებია: ულამაზესი პანორამული ხედები. შესაძლებელია საკემპინგე ადგილებით სარგებლობა. 2. ხანჩალის ტბის საფეხმავლო და ველო ბოლიკი. იწყება სოფ. პატარა ხანჩალიდან და მიუყვება ტბის ჩრდილო-დასავლეთ სანაპიროს.

იგი სრულდება ხანჩალის ტბის დამბის მარცხენა მხარეს. ბილიკის დასასრულს შესაძლებელია ფრინველებზე დაკვირვება.

საინტერესო და პერსპექტიული შეიძლება იყოს სამანქანო ტურების შეთავაზება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა ღირშესანიშნაობების მიმართულებით. ვინაიდან ეს ლოკაცია დაცული ტერიტორიების ცენტრალურ ნაწილში მდებარეობს, ხელსაყრელია ყველა სხვა ღირშესანიშნაობებისკენ სამანქანო გადაადგილება და შესაბამისი სერვისებით (მათ შორის ღამის გასათევია ადგილებით) სარგებლობა.

4.2.5.5 გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება

ლოკაციის განვითარების შეთავაზებული კონცეფცია არ ითვალისწინებს მასშტაბური კომპლექსების მოწყობას, რომლებიც გარემოზე ზემოქმედების მომატებული საფრთხეებით ხასიათდება. საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მსგავსი ობიექტების მოწყობა-ექსპლუატაციისთვის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) პროცედურის წარმოებას არ ითვალისწინებს. მსგავსი საქმიანობები ძირითადად საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების მოთხოვნებს ექვემდებარება.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სხვა გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების დოკუმენტაციის მომზადება, როგორცაა გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა, უსაფრთხოების მართვის გეგმა, საევაკუაციო გეგმა, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმა, სატრანსპორტო მართვის გეგმა.

ლოკაციის მაღალი ეკოლოგიური ღირებულებიდან გამომდინარე ასევე რეკომენდირებულია ტურისტული ნაკადების მართვის სპეციფიური გეგმის მომზადება, სადაც განსაზღვრული იქნება შემდეგი საკითხები: ვიზიტორების მაქსიმალური რაოდენობა, გადაადგილების მარშრუტები, ეკოტურისტული სერვისებით სარგებლობის პერიოდულობა და რაოდენობრივი შეზღუდვები, ანთროპოგენური ზემოქმედების გამომწვევი ალჭურვილობის მოხმარების წესები და სხვა.

ზემოაღნიშნული გეგმების მომზადების და საქმიანობის დროს მათი გათვალისწინების ვალდებულება რეკომენდირებულია გაწერილი იყოს ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.

4.2.6 ალტერნატივა 6 - „კარწახის ტბის ეკოტურისტული ლოკაცია“

4.2.6.1 ადგილმდებარეობის აღწერა

ადგილმდებარეობა და ფართობი: ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი, განძანის თემი. კარწახის ტბის ეკოტურისტული ლოკაციაზე ტერიტორიულად გამოყოფილია ორი, ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი უბანი. ორივე უბანი მდებარეობს ჯავახეთის ეროვნული პარკის დასავლეთ ნაწილში, კარწახის ტბის პირას.

- უბანი 6.ა. (ჩრდილოეთ უბანი). მდებარეობს სოფ. კარწახის დასახლებული ზონის სამხრეთ-დასავლეთით (დაშორება 1,7 კმ). კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X - 354025; Y - 4565944. Z - 1830-1850. ტერიტორიასთან მიდის დაახლოებით 1,0 კმ სიგრძის გრუნტის საავტომობილო გზა ახალქალაქი-

კარწახის ცენტრალური გზიდან. ლოკაციის ჩრდილოეთით და აღმოსავლეთით სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებია წარმოდგენილი. აღნიშნული უბნის ფარგლებში უკვე მოწყობილია გარკვეული სახის ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა, რეინჯერების ქობის და ფრინველებზე დაკვირვების კოშკურის სახით. უბნის საერთო ფართობია 19,1 ჰა.

- უბანი 6.ბ (სამხრეთ უბანი). კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 353587; Y – 4563789; Z – 1820-1840. ტერიტორიაზე მიდის გრუნტის საავტომობილო გზა. დასავლეთით კარწახის ტბა, ხოლო სხვა ყველა მხრიდან ჯავახეთის ეროვნული პარკის სახმელეთო ტერიტორიები ვრცელდება. უახლოესი დასახლებული პუნქტი (სოფ. კარწახი) მდებარეობს ჩრდილო-აღმოსავლეთით, დაახლოებით 4,0 კმ მანძილის დაშორებით. აღნიშნული უბნის საერთო ფართობია 3,6 ჰა.

რელიეფი და გეოლოგიური პირობები: კარწახის ტბის აუზის რელიეფი ვულკანური წარმოშობისაა, სუსტად დანაწევრებული. უკავია

კარწახის სინკლინური ქვაბულის სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილი. გეგმაში არასწორი ოვალური ფორმისაა. სანაპირო ხაზი უმნიშვნელოდ არის შეჭრილ-შემოჭრილი. განსახილველი ლოკაციის ორივე უბნის ფარგლებში რელიეფი ძირითადად სწორია, სუსტად ტალღოვანი. ლოკაციიდან აღმოსავლეთ და სამხრეთ მიმართულებით აბსოლუტური ნიშნულები უფრო მკვეთრად იმატებს. ამ უბნებზე დაჭაობების პროცესი გამოხატული არ არის. საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები დამაკმაყოფილებლად უნდა შეფასდეს.

ჰაბიტატები და მცენარეული საფარი: ჯავახეთის ეროვნული პარკის ეს ადგილები სუბალპური მდელოებით, მდელო-სტეპებით და ნაწილობრივ ჭარბტენიანი ტერიტორიებითაა დაფარული. თავისი სახეობრივი შემადგენლობით შეესაბამება წყლისპირა და მდელოს ტიპის ჰაბიტატებს: D4.1., D4.2. E3.4., და E3.5. ძირითადია ბალახოვანი ფორმაციები: ნემსიწვერა (*Geranium spp*), ისლი (*Carex spp*), ძიგვი (*Nardus stricta*), აბზინდა (*Artemisia absinthium*), ნარშავი (*Carduus spp*), ცხენისკუდა (*Erigeron alpinus*), წიწმატა (*Lepidium latifolium*) და სხვა. აქვე 2004 წელს აღმოაჩინეს საქართველოს ფლორაში აღწერილი ვარდისებრთა ოჯახის წარმომადგენელი - *Dasiphora fruticosa*, რომელიც სხვაგან არსად გვხვდება საქართველოში.

ცხოველთა სახეობები და საბინადრო ადგილები: კარწახის ტბა წყლის ფრინველთა სამფლობელოა. მასზე აღრიცხულია 59 სახეობის ფრინველი, აქედან 20 წყალმცურავია. მათ შორის აღსანიშნავია ხუჭუჭა ვარხვი (*Pelecanus crispus*) და რუხი წერო (*Grus grus*).

ლოკაციებზე ვიზიტის დროს უშუალოდ საკვლევი არეალის ფარგლებში დაფიქსირდა თეთრი ყარყატი (ლაკლაკი) (*Ciconia ciconia*), რომელიც საკვების მოპოვების მიზნით იყო ტერიტორიაზე შემოსული. ფრინვეთა საბუდარი ადგილები არ გამოვლენილა. ძუძუმწოვრებიდან უნდა აღინიშნოს მღრნელები და ხელოფრთიანები, როგორიცაა: მემინდვრია (*Microtus spp*), თაგვი (*Sylvemus spp*), ცხვირნალა (*Rhinolophus spp*) და სხვა. ასევე ტერიტორიაზე შეიძლება შემოვიდეს განსაკუთრებულ დაცვას დაქვემდებარებული სახეობები წავი (*Lutra lutra*) და ქრცინი (*Mustela putorius furo*). კარწახის ტბაში მობინადრე თევზებია კარჩხანა (*Carassius gibelio*), რომელიც დომინანტი თევზია და კობრი (*Cyprinus carpio*). აღნიშნულ სახეობებთან ერთად ტბაში ასევე ფიქსირდება ტბისთვის ახალი სახეობა – ფსევდორასბორა (*Pseudorasbora parva*).

არსებული კომუნიკაციები: ტერიტორიამდე მიდის გრუნტის საავტომობილო გზა, რომლის საშუალებით შესაძლებელია ახალქალაქი-კარწახის საავტომობილო გზასთან დაკავშირება. ელექტრომომარაგების წყაროდ შეიძლება განხილული იყოს სოფ. კარწახთან არსებული ელექტროგადამცემი ინფრასტრუქტურა. წყალმომარაგებისთვის შესაძლებელია ადგილობრივი წყაროს წყლების ან გრუნტის წყლების გამოყენება. ლოკაცია მოქცეულია მობილური ქსელის და ინტერნეტის დაფარვის ზონაში.

ტურისტული ფონი: ლოკაციის ჩრდილოეთ უბნის ცნობადობა შედარებით მაღალია. ამ ადგილს სტუმრობენ პიკნიკის მოწყობის, ფრინველებზე დაკვირვების ან თევზჭერის მიზნით. სამხრეთ ლოკაციაზე ინტერესის ძირითადი საგანია სამოყვარულო თევზჭერა.

4.2.6.2 დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი

ალტერნატიული ეკოტურისტული ლოკაცია გამოირჩევა მაღალღირებული პეიზაჟებით, ვიზუალურ-ლანდშაფტური ხედებით კარწახის ტბაზე. დადებითად უნდა შეფასდეს რელიეფური და საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები. არსებობს საკმარისი სივრცე სხვადასხვა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და სერვისების განვითარებისთვის. დადებითად უნდა შეფასდეს ასევე სიმაღლეობრივი მდებარეობა - სხვა ალწერილ ლოკაციებთან შედარებით ეს ტერიტორიები უფრო დაბალ ნიშნულებზე მდებარეობს. შესაბამისად კლიმატური პირობები ნაკლებად მკაცრია, რაც უზრუნველყოფს ტურისტული სეზონის მაქსიმალურ ხანგრძლივობას.

ლოკაციის ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით ნაკლებად ხელმისაწვდომია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების აღმოსავლეთ ნაწილში არსებული ღირშესანიშნაობები და სერვისები. ასევე მნიშვნელოვნად გასათვალისწინებელი საკითხია ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები. შემდგომი განვითარების გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში აუცილებელია ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის უზრუნველყოფა და მათი ინტერესების გათვალისწინება. მნიშვნელოვანი საკითხია ორნითოფაუნის ჰაბიტატებზე ზემოქმედების რისკები, ამიტომ ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების გადაწყვეტილების შემთხვევაში ბიომრავალფეროვნების რამდენიმე ეტაპიანი კვლევის ჩატარება აუცილებელია.

4.2.6.3 ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება

კონცეფტუალურად შერჩეულ ლოკაციაზე გამოიყო 4 ზონა (ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია იხ. ქვემოთ მოყვანილ რუკაზე):

- ადმინისტრაციული ზონა, ჩრდილოეთ უბნის ფარგლებში ფართობით: 2,1 ჰა.
- სამშენებლო ზონა, საერთო მიახლოებითი ფართობით: 9,8 ჰა, მათ შორის:
 - ჩრდილოეთ უბანზე - 8,7 ჰა;
 - სამხრეთ უბანზე - 1,1 ჰა;
- რეკრეაციული ზონა, საერთო მიახლოებითი ფართობით: 9,5 ჰა. მათ შორის:

- ჩრდილოეთ უბანზე - 7,1 ჰა;
- სამხრეთ უბანზე - 2,4 ჰა.
- სატრანსპორტო ზონა, საერთო მიახლოებითი ფართობით: 1,3 ჰა, მათ შორის:
 - ჩრდილოეთ უბანზე - 1,2 ჰა;
 - სამხრეთ უბანზე - 0,1 ჰა.

ადმინისტრაციული ზონა - ტერიტორიის დაახლოებით 9,4%. ამ ზონაში განიხილება შემდეგი ობიექტების მოწყობა:

- ვიზიტორთა ცენტრი და საინფორმაციო სივრცე. ასევე შეიძლება წარმოდგენილი იყოს საგანმანათლებლო და საკონფერენციო სივრცეები;
- სამუშაო სივრცე ადმინისტრაციის თანამშრომლებისთვის;
- რეინჯერების ქოხი;
- ადგილობრივი მოსახლეობისთვის განკუთვნილი სავაჭრო სივრცეები;
- ღამის გასათევი ადგილები სხვადასხვა სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ჯგუფებისთვის;
- ტერიტორია ეკოტურისტული სერვისებისთვის (მაგ: ცხენების, ველოსიპედების, სხვადასხვა საველე აღჭურვილობის (მაგ. საძილე ტომრები, კარვები და სხვა) გაქირავება და ა.შ.);
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა (მოსასვენებელი სივრცე, და ა.შ.).

სამშენებლო ზონა - შერჩეული ლოკაციის საერთო ფართობის დაახლოებით 43,0%. ეს ზონა გამოიყო ორივე უბანზე. შესაძლებელია მოეწყოს შემდეგი ინფრასტრუქტურა და ეკოტურისტული სერვისები:

- მოზრდილი, რამდენიმე ნომრიანი სასტუმრო (ჩრდილოეთ უბანზე) და მცირე ზომის სასტუმრო კოტეჯები;
- ახალგაზრდული საგანმანათლებლო საბანაკე სივრცე;
- ტერიტორიის გამოყოფა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მოწყობა ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ (მანქანა სახლები);
- ამფითეატრი, სადაც შესაძლებელი იქნება სხვადასხვა კულტურული და გასართობი წარმოდგენებისთვის.
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა (მოსასვენებელი, საკვები სივრცე, და ა.შ.)
- და სხვა.

რეკრეაციული ზონა - შერჩეული ლოკაციის დაახლოებით 41,8%, რომელიც ძირითადად შერჩეული იქნა ტბისპირა ზოლში. ზონა გამოყოფილია სარეკრეაციო საქმიანობებისთვის, რაც ძირითადად გულისხმობს:

- საკემპინგე და საპიკნიკე სივრცეები;
- საბავშვო ინტერაქციულ-შემეცნებითი სივრცეები, სადაც შესაძლებელი იქნება არაფორმალური განათლების მიღება;
- სამოყვარულო თევზჭერისთვის ტბის სანაპირო ზოლში შესაბამისი ადგილების გამოყოფა და კეთილმოწყობა;
- ტბის სანაპირო ინფრასტრუქტურა, მათ შორის ნაგებობების გაქირავების სერვისი, აღსანიშნავია, რომ სამხრეთი უბნის ფარგლებში ასევე შესაძლებელია პერსპექტივაში გათვალისწინებული იყოს ტრანსსასაზღვრო წყლის ინფრასტრუქტურის მოწყობა და საბორნე ტურების ორგანიზება თურქეთ-საქართველოს მარშრუტით.

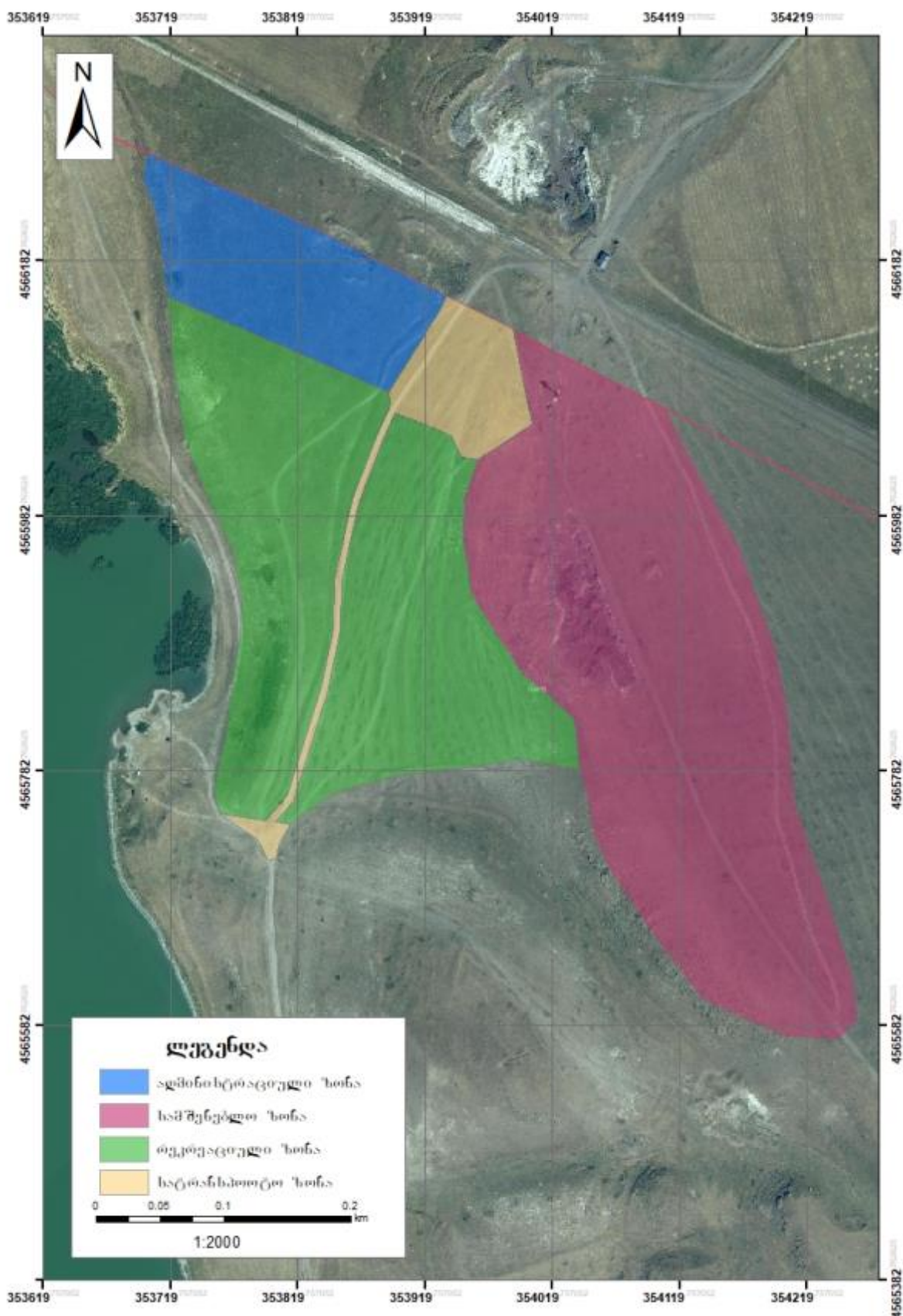
სატრანსპორტო ზონა - სატრანსპორტო ზონა შეადგენს ლოკაციის მთლიანი ფართის დაახლოებით 5,7%-ს. აღნიშნული ზონის ფარგლებში შესაძლებელი იქნება მოეწყოს:

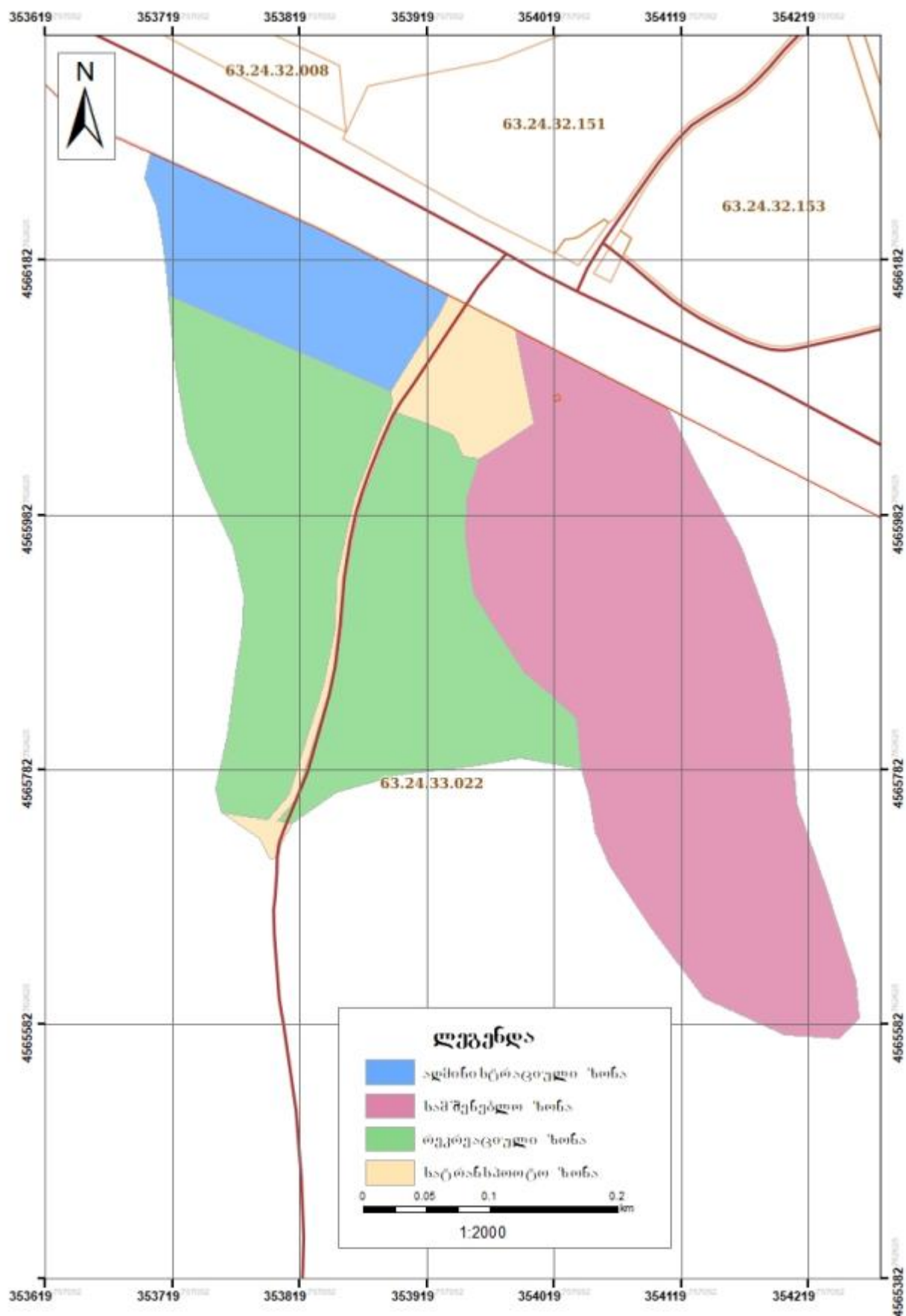
- საპარკინგე სივრცეები და შესაბამისი საგზაო ინფრასტრუქტურა;
- ჩრდილოეთ უბნის ფარგლებში პერსპექტიულია ველობილიკის მოწყობა.

ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია მოცემულია ნახაზზე 4.2.6.3.1.

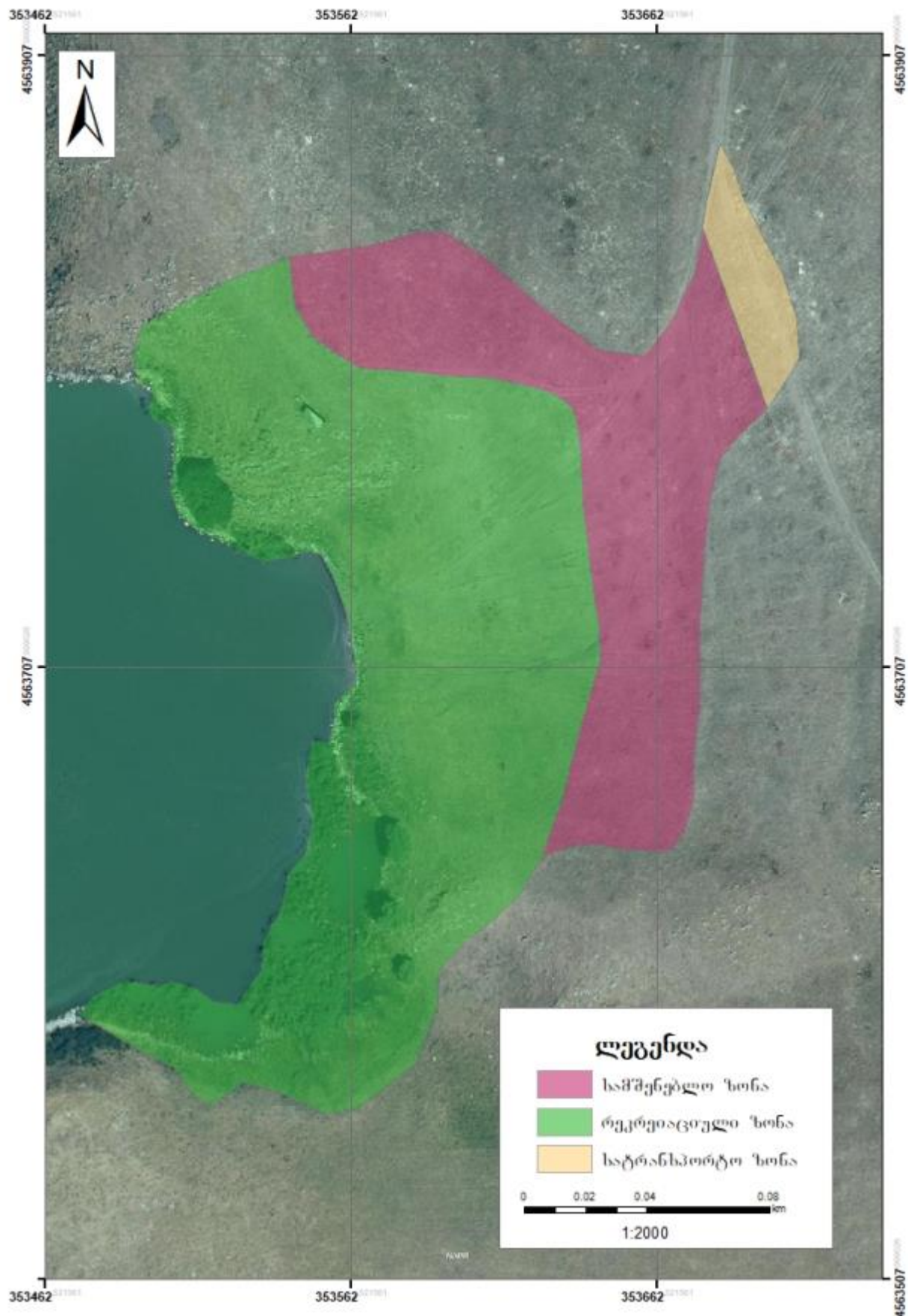
ნახაზი 4.2.6.3.1. კარწახის ტბის ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია

კარწახის ტბის ლოკაციის ჩრდილოეთ უბანი (უბანი 6.ა.)

კარწახის ტბის ლოკაციის სამხრეთ უბანი (უბანი 6.ბ.)

4.2.6.4 შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები

ლოკაციასთან დაკავშირებული საფეხმავლო და ველო ბილიკია 3 კმ სიგრძის რამდენიმე საათიანი მარშრუტი თურქეთის საზღვრისკენ. ბილიკი იწყება კარწახის ტბასთან და მიემართება თურქეთის საზღვრისკენ, კარწახის ტბის სანაპიროს გასწვრივ. მთავარი ღირშესანიშნაობებია: კარწახის ტბის ულამაზესი ხედები, ფრინველებზე დაკვირვების და სპორტული თევზაობის შესაძლებლობა. გამოყოფილია საპიკნიკე ადგილები. ასევე ზამთრის პერიოდში შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს თოვლზე სასირულო ტურები ეროვნული პარკის საზღვრებში.

გარდა აღნიშნულისა, საინტერესო და პერსპექტიულია სამანქანო ტურების შეთავაზება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა ტბების და ღირშესანიშნაობების, მათ შორის განსაკუთრებით სულდის და ხანჩალის ტბის ადკვეთილების მიმართულებით. შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს ანალოგიური სერვისები, კერძოდ: ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერა და სხვა. ამ ლოკაციების განვითარების კონცეფცია ასევე გულისხმობს ღამის გასათევი მცირე ზომის ინფრასტრუქტურის მოწყობას, ასევე ე.წ. „ქაბინ ქარებისთვის“ ტერიტორიების გამოყოფას.

სულდის ადკვეთილიდან სამხრეთით (დაცული ტერიტორიის საზღვრებს გარეთ) ცნობადი ეკოტურისტული ლოკაციაა. აქ მოწყობილია საპიკნიკე სივრცე და ფრინველებზე დაკვირვების პუნქტი (კოორდინატები X – 360731; Y - 4569891). განიხილება ამ ტერიტორიის გადაცემა დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციისთვის.

სამანქანო გადაადგილება შესაძლებელია ეროვნული პარკის აღმოსავლეთით, პერსპექტიული ეკოპანაკის მიმართულებით (შემდეგ კოორდინატებში: X – 373338; Y - 4563988.).

კარწახის ლოკაციიდან ასევე ძალზედ პერსპექტიულია სხვადასხვა კულტურული ტურების მოწყობა. მათ შორის ახალქალაქი-კუმურდო-ვარძიის ტურისტული მარშრუტით სარგებლობა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, განხილული ლოკაციის სამხრეთ უბნისთვის პერსპექტიულია საბორნე ტურების შეთავაზებაც, მათ შორის თურქეთის მიმართულებით.

4.2.6.5 გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება

შეთავაზებული ლოკაციის განვითარება არ მოითხოვს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) პროცედურის წარმოებას. ექვემდებარება საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების რეგულირების სფეროს.

ლოკაციის ცალკეული ობიექტები (მაგ. საკანალიზაციო სისტემის და გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა, ელექტროგადამცემი ინფრასტრუქტურის განვითარება, ასევე ნაპირდამცავი და ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებების გატარება და ა.შ.) გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად შეიძლება დაექვემდებაროს სკრინინგის პროცედურას (კოდექსის II დანართით წარმოდგენილი საქმიანობების ნუსხა). შეთავაზებულია, რომ მსგავსი ობიექტების პროექტირების პროცესში გათვალისწინებული იყოს საერთაშორისო საუკეთესო გამოცდილება, რაც გულისხმობს: სამეურნეო-ფეკალური წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტში ჩაშვების ნაცვლად საასენიზაციო სეპტიკური ორმოების მოწყობას, ელექტროენერგიის დამოუკიდებელი, განახლებადი წყაროების გამოყენებას (მაგ. მზის პანელები და ა.შ.).

საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად ეკოტურისტული ობიექტის როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპისთვის

საჭირო იქნება ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენების მართვის დეპარტამენტთან შეთანხმება.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სხვა გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების დოკუმენტაციის მომზადება, როგორცაა გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა, უსაფრთხოების მართვის გეგმა, საევაკუაციო გეგმა, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმა, სატრანსპორტო მართვის გეგმა.

ლოკაციის მაღალი ეკოლოგიური ღირებულებიდან გამომდინარე ასევე რეკომენდირებულია ტურისტული ნაკადების მართვის სპეციფიური გეგმის მომზადება, სადაც განსაზღვრული იქნება შემდეგი საკითხები: ვიზიტორების მაქსიმალური რაოდენობა, გადაადგილების მარშრუტები, ეკოტურისტული სერვისებით სარგებლობის პერიოდულობა და რაოდენობრივი შეზღუდვები, ანთროპოგენური ზემოქმედების გამომწვევი აღჭურვილობის მოხმარების წესები და სხვა.

შემოადნიშნული გეგმების მომზადების და საქმიანობის დროს მათი გათვალისწინების ვალდებულება რეკომენდირებულია გაწერილი იყოს ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.

4.2.7 ალტერნატივა 7 - „თეთრობის ეკოტურისტული ლოკაცია“

4.2.7.1 ადგილმდებარეობის აღწერა

ადგილმდებარეობა და ფართობი: ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი. თეთრობის ეკოტურისტულ ლოკაციაზე ტერიტორიულად გამოყოფილია ორი, ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი უბანი. ორივე უბანი მდებარეობს აღმოსავლეთ ფერდობზე.

- უბანი 7.ა. (ჩრდილოეთ უბანი). კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 366975; Y – 4607428. Z – 2000-2030. ტერიტორიასთან მიდის გრუნტის საავტომობილო გზა, თუმცა მისი მდგომარეობა არაადაკმაყოფილებელია და გადაადგილება შესაძლებელია მაღალი გამავლობის ავტომობილით. არსებობს კოტეჯი და მცირე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა. უბნის საერთო ფართობია 15,7 ჰა.

- უბანი 7.ბ (სამხრეთ უბანი). კოორდინატები (UTM WGS-84. Zone - T38): X – 365826; Y – 4605613; Z – 2020-2150. ტერიტორიამდე მიდის გრუნტის საავტომობილო გზა. უახლოესი დასახლებული პუნქტი (სოფ. გოკიო) მდებარეობს სამხრეთ-აღმოსავლეთით, დაახლოებით 4,0 კმ მანძილის დაშორებით. ტერიტორიაზე არსებობს გარკვეული ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა, მათ შორის კოტეჯი, რომელიც აღჭურვილია მზის პანელებით. თუმცა დაზიანებულია და ჭირდება რეაბილიტაცია. ასევე წარმოდგენილია საბანაკე და საცხენოსნო სივრცეები.

აღნიშნული უბნის საერთო ფართობია 157,3 ჰა, თუმცა უდიდესი ნაწილი გამოყოფილია სარეკრეაციო დანიშნულებით.

რელიეფი და გეოლოგიური პირობები: გეოგრაფიულად თეთრობის აღკვეთილის ტერიტორია მცირე კავკასიონის ნაოჭა სისტემას მიეკუთვნება. აგებულია დოლერიტული ლავებისგან, მესამეულის, მერგელებისა და ზედა ცარცული გეოლოგიური ასაკის კირქვებისგან. შერჩეული ლოკაციები სამხრეთ-აღმოსავლეთით დამრეცი რელიეფით ხასიასთდება. სიმაღლებრივი ცვალებადობა შესამჩნევია. საშიში გეოდინამიკური პროცესები გამოხატული არ არის, თუმცა საკმაოდ ნაირგვარი რელიეფის გათვალისწინებით საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები საყურადღებოა ლოკაციის შემდგომი განვითარების გადაწყვეტილების შემთხვევაში.

ჰაბიტატები და მცენარეული საფარი: შერჩეულ ლოკაციებზე წარმოდგენილია მდელოს და ფიჭვნარი ტყის ჰაბიტატები. ტყის ჰაბიტატებში დომინანტია ფიჭვი ფიჭვის (*Pinus kochiana*) ალაგ-ალაგ არის ცირცელი (*Sorbus caucasigena*), არყი (*Betula litwinowii*) და ვერხვი (*Populus tremula*). ღია ადგილები ვაციწვერას (*Stipa tirsia*, *S.*) სხვადასხვა სახეობას უკავია. ენდემური მცენარეების სახეობებიდან აღსანიშნავია: ყირიმის ასფოდელი (*Asphodeline Taurica*), მინდვრის ყვითელი ზამზახი (*Iridodictyum winogradowii*), თეთრობის კრაზანა (*Papaver pseudo*), ჯავახეთის ფამფარულა) კეცხოველის ფამფარულა (*Senecio massagetovii*), კაზლოვსკის ფამფარულა (*Scorzonera koslovskiyi*), მისაგეტოვის თავყვითელა (*Senecio massagetovii*), ანხონიუმი (*Anchonium elichrysifolium*), ჯავახეთის ხმალა (*Gladiolus dzhavakheticus*). ლოკაციების ფარგლებში ჰაბიტატების ბუნებრიობა შენარჩუნებულია და არ აღინიშნება მოდიფიკაციის ხარისხი (გარდა მცირე ინფრასტრუქტურის განთავსების ადგილებისა).

ცხოველთა სახეობები და საბინადრო ადგილები: ტერიტორიაზე შეიძლება შემოვიდეს ტყისთვის დამახასიათებელი ძუძუმწოვრები, მათ შორის ევროპული კურდღელი (*Lepus europaeus*), მაჩვი (*Meles meles*), მელა (*Vulpes vulpes*) და მგელი (*Canis lupus*). სხვა აღწერილ ლოკაციებთან შედარებით ორნითოფაუნის და იქითოფაუნის თვალსაზრისით ეს ლოკაციები ნაკლებად მგრძნობიარეა. ძირითადად დამახასიათებელია ტყის მცირე ზომის ფრინველები, ასევე მტაცებლები, როგორცაა მთის არწივი (*Aquila chrysaetos*) და სხვა. უშუალოდ განსახილველი ლოკაციების ფარგლებში ცხოველთა მუდმივი საბინადრო ადგილები არ დაფიქსირებულა.

არსებული კომუნიკაციები: ლოკაციის ორივე უბნამდე მიდის გრუნტის საავტომობილო გზა, თუმცა საავტომობილო გადაადგილება მაინც შეზღუდულია სირთულიდან გამომდინარე. ელექტრომომარაგების უახლოესი წყაროები ძალზედ დიდი მანძილით არის დაშორებული და შესაბამისად ყველაზე პერსპექტიულია ინდივიდუალური განახლებადი წყაროების (მზის პანელები) გამოყენება. წყალმომარაგების წყაროს შესაძლებელია გამოყენებული იყოს ადგილობრივი წყაროს წყლები. ლოკაციის ფარგლებში მოხილური ქსელის ოპერატორებთან და ინტერნეტთან წვდომა შეზღუდულია.

ტურისტული ფონი: ლოკაციის ტურისტული ცნობადობა არ არის მაღალი. გარკვეული დაინტერესება არსებობს საგანმანათლებლო ორგანიზაციების მხრიდან. სეზონურად ლოკაციაზე ვიზიტი ხორციელდება სამეცნიერო და საგანმანათლებლო მიზნით.

4.2.7.2 დადებითი და უარყოფითი ფაქტორების ანალიზი

ალტერნატიული ეკოტურისტული ლოკაცია გამოირჩევა მაღალღირებული პეიზაჟებით, ვიზუალურ-ლანდშაფტური ხედებით. მეტ-ნაკლებად დადებითად უნდა შეფასდეს რელიეფური და საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები. არსებობს საკმარისი სივრცე სხვადასხვა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და სერვისების განვითარებისთვის. აღსანიშნავია, რომ სხვა აღწერილ ლოკაციებთან შედარებით ეს ადგილი ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ნაკლებად საინტერესოა და ინტერესთა კონფლიქტის ალბათობა მინიმალურია.

ლოკაციის ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით ნაკლებად ხელმისაწვდომია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა არსებული ღირშესანიშნაობები და სერვისები. გარკვეული სირთულეებია მოსალოდნელი კომუნიკაციების განვითარების თვალსაზრისით. მათ შორის ნაკლოვანებად უნდა შეფასდეს მისასვლელი გზის სირთულე.

4.2.7.3 ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების რეკომენდირებული ზონირება

კონცეფტუალურად შერჩეულ ლოკაციაზე გამოიყო 4 ზონა (ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია იხ. ქვემოთ მოყვანილ რუკაზე):

- ადმინისტრაციული ზონა, სამხრეთი უბნის ფარგლებში, ფართობით: 1,8 ჰა.
- სამშენებლო ზონა, სამხრეთი უბნის ფარგლებში მიახლოებითი ფართობით: 9,5 ჰა;
- რეკრეაციული ზონა, საერთო მიახლოებითი ფართობით: 161,3 ჰა. მათ შორის:
 - ჩრდილოეთ უბანზე - 15,7 ჰა;
 - სამხრეთ უბანზე - 145,6 ჰა.
- სატრანსპორტო ზონა, მიახლოებითი ფართობით: 0,5 ჰა.

ადმინისტრაციული ზონა - ტერიტორიის დაახლოებით 1,1%. ამ ზონაში განიხილება შემდეგი ობიექტების მოწყობა:

- ვიზიტორთა ცენტრი და საინფორმაციო სივრცე;
- რეინჯერების ქოხი;
- ღამის გასათევი ადგილები სხვადასხვა სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ჯგუფებისთვის;
- ტერიტორია ეკოტურისტული სერვისებისთვის (მაგ: ცხენების, ველოსიპედების, სხვადასხვა საველე აღჭურვილობის (მაგ. საძილე ტომრები, კარვები და სხვა) გაქირავება და ა.შ.).

სამშენებლო ზონა - შერჩეული ლოკაციის საერთო ფართობის დაახლოებით 6,0%. ეს ზონა გამოიყო მხოლოდ სამხრეთ უბანზე. შესაძლებელია მოეწყოს შემდეგი ინფრასტრუქტურა და ეკოტურისტული სერვისები:

- მცირე ზომის სასტუმრო კოტეჯები;
- ახალგაზრდული საგანმანათლებლო საბანაკე სივრცე;
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა (მოსასვენებელი, საკვები სივრცე, და ა.შ.)
- და სხვა.

რეკრეაციული ზონა - შერჩეული ლოკაციის დაახლოებით 93,2%. ზონა გამოყოფილია სარეკრეაციო საქმიანობებისთვის, რაც ძირითადად გულისხმობს:

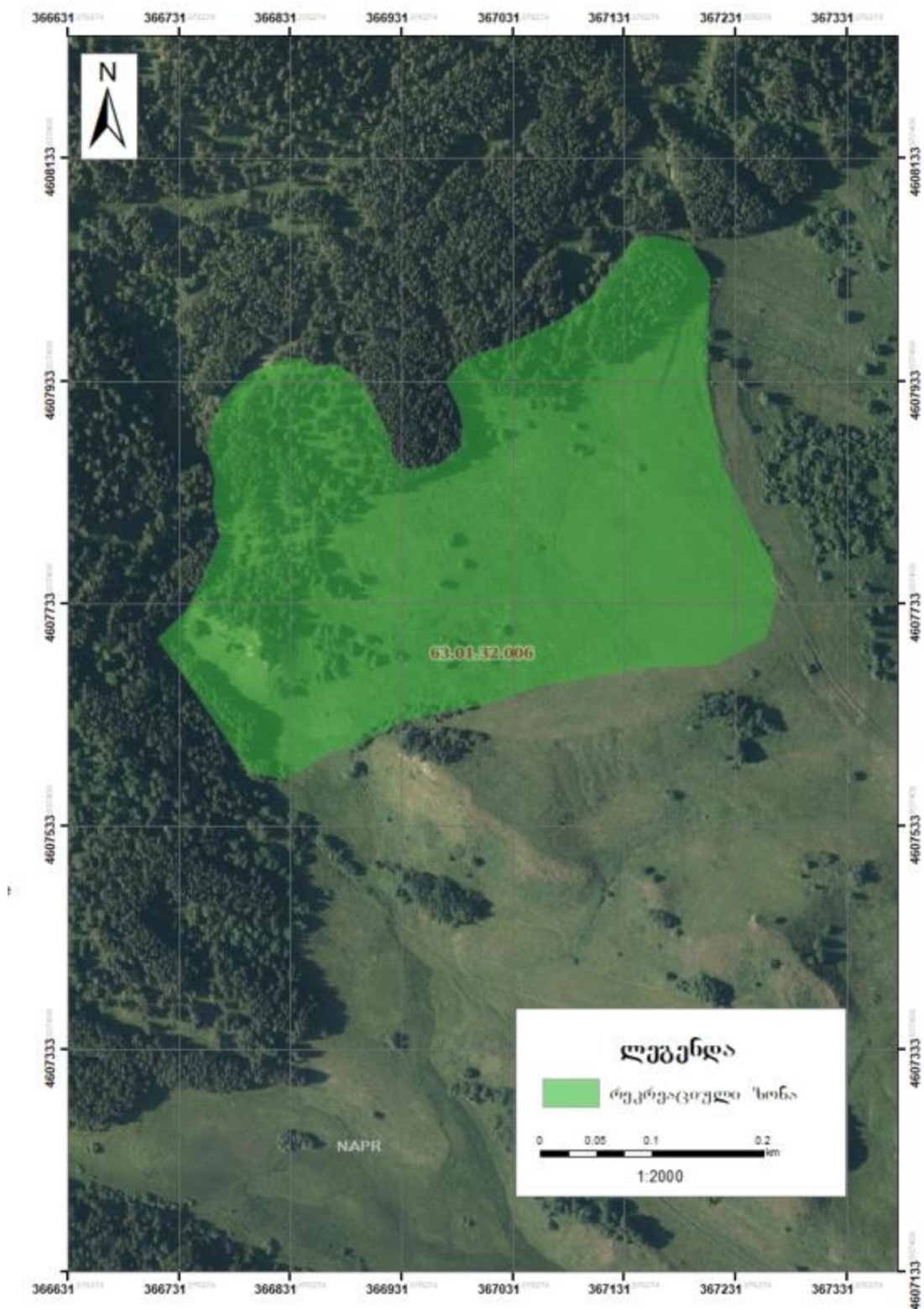
- ეკოსაგანმანათლებლო საბანაკე სივრცე;
- საკემპინგე და საპიკნიკე სივრცეები;
- თოკების პარკი ან ხის კენწეროების ბილიკი.

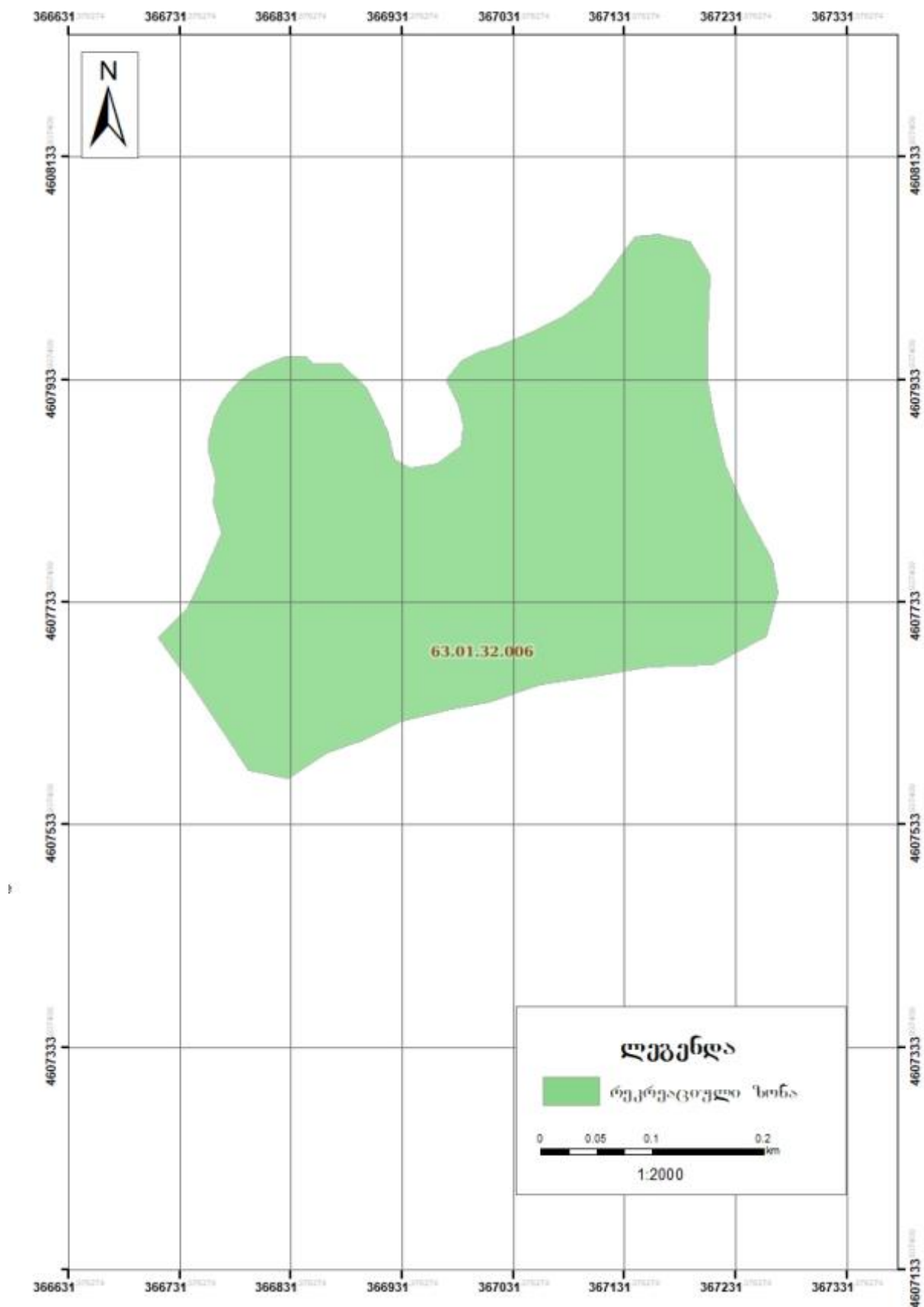
სატრანსპორტო ზონა - სატრანსპორტო ზონა შეადგენს ლოკაციის მთლიანი ფართის დაახლოებით 0,3%-ს. აღნიშნული ზონის ფარგლებში შესაძლებელი იქნება მოეწყოს საპარკინგე სივრცეები და შესაბამისი საგზაო ინფრასტრუქტურა.

ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია მოცემულია ნახაზზე 4.2.7.3.1.

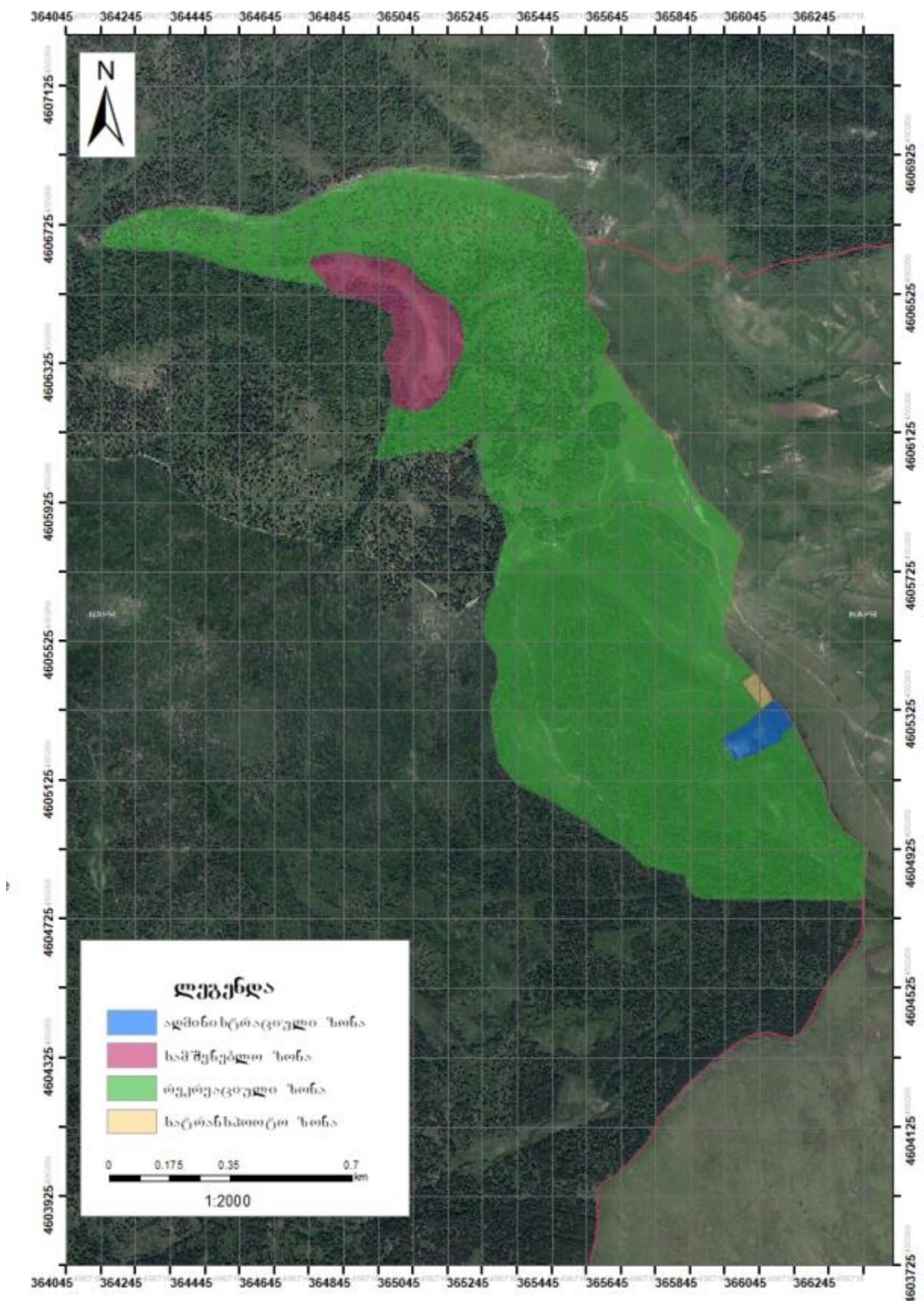
ნახაზი 4.2.7.3.1. თეთრობის ლოკაციის ტურისტულ-რეკრეაციული განვითარების ზონირების კონცეფცია

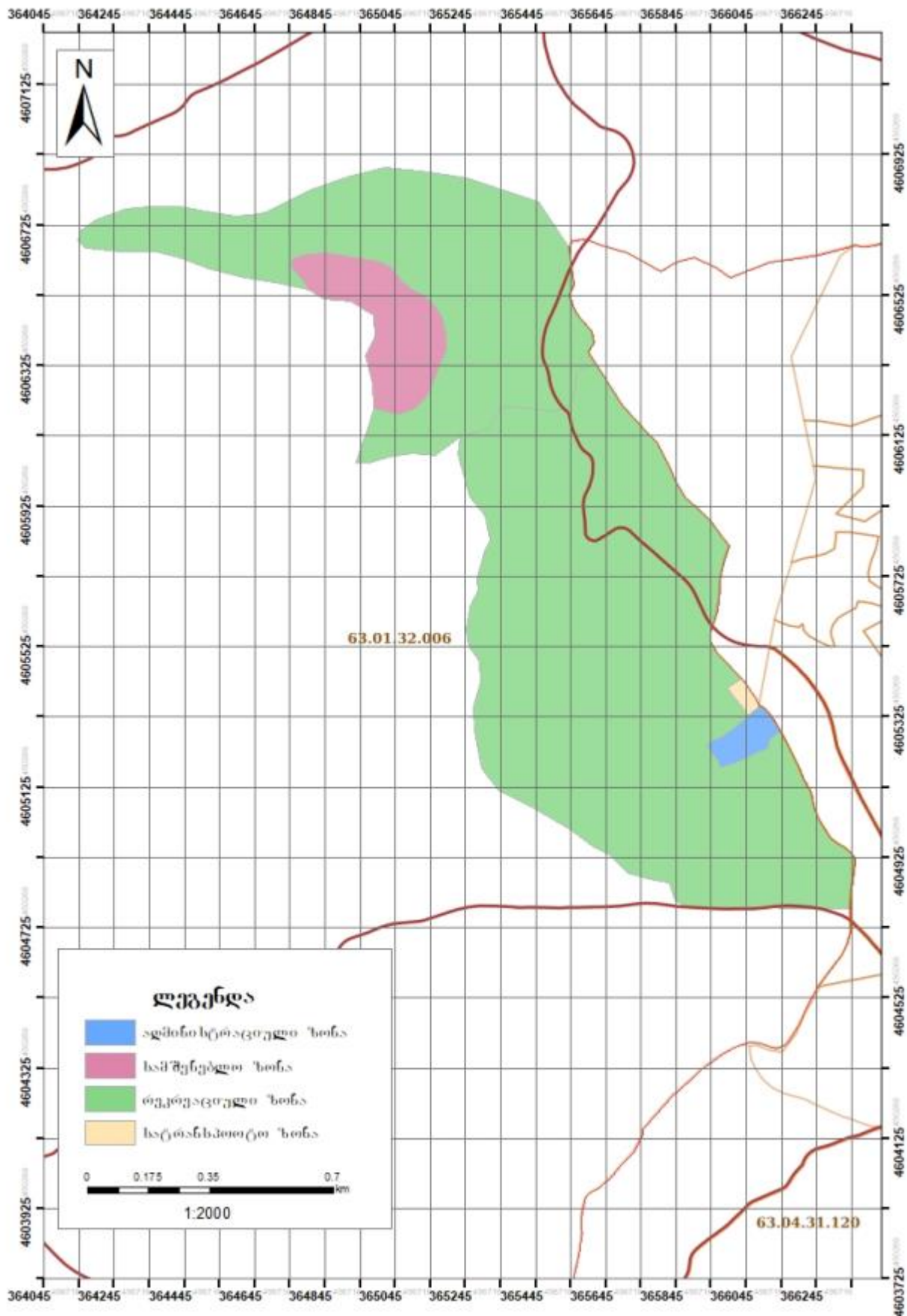
თეთრობის ლოკაციის ჩრდილოეთ უბანი (უბანი 7.ა.)

თეთრობის ლოკაციის სამხრეთ უბანი (უბანი 7.ბ.)

4.2.7.4 შეთავაზებული ტურისტული მარშრუტები და სერვისები

ლოკაციასთან დაკავშირებული საფეხმავლო და საცხენოსნო ბილიკია სოფ. აზავრეთა-შავი მთის და სოფ. გოკიო-შავი მთის ტურისტული ბილიკები. ბილიკების საერთო სიგრძე დაახლოებით 50 კმ-ია. ეს მარშრუტები განსაკუთრებით მიმზიდველია ხანგრძლივი ლაშქრობის მოყვარული ვიზიტორებისთვის. მთავარი ღირშესანიშნაობებია ლამაზი ხედები, ფიჭვნარი ტყე, გვხდება წყაროები და საპიკნიკე ადგილები. განსაკუთრებით მიმზიდველია სოფ. გოკიოს ჩრდილოეთით არსებული ეკლესია და ჩანჩქერი.

თეთრობის აღკვეთილის ტურისტული ბილიკები განსაკუთრებით მიმზიდველი შეიძლება გახდეს სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ტურებით დაინტერესებული ვიზიტორებისთვის, განსაკუთრებით ბოტანიკური მიმართულებით.

საინტერესო და პერსპექტიულია სამანქანო ტურების შეთავაზება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ტბების და სხვა ღირშესანიშნაობების მიმართულებით. ტბების ფარგლებში შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს: ფრინველებზე დაკვირვება, სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერა და სხვა. კულტურული და სათავგადასავლო ტურიზმით დაინტერესებული ვიზიტორებისთვის ასევე საინტერესო სამანქანო მარშრუტებია:

- „ტაბაწყურის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 100 კმ;
- „ახალქალაქი-კუმურდო-ვარძიის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 22 კმ;
- „აბულის ციხის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 70 კმ;
- „შაორის ტურისტული მარშრუტი“, სიგრძით 13,5 კმ.

4.2.7.5 გარემოს დაცვა და უსაფრთხოება

შეთავაზებული ლოკაციის განვითარება არ მოითხოვს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) პროცედურის წარმოებას. ექვემდებარება საქართველოს მთავრობის №17 დადგენილებით დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების რეგულირების სფეროს.

ლოკაციის ცალკეული ობიექტები (მაგ. საკანალიზაციო სისტემის და გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა, ელექტროგადამცემი ინფრასტრუქტურის განვითარება და ა.შ.) გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად შეიძლება დაექვემდებაროს სკრინინგის პროცედურას (კოდექსის II დანართით წარმოდგენილი საქმიანობების ნუსხა). შეთავაზებულია, რომ მსგავსი ობიექტების პროექტირების პროცესში გათვალისწინებული იყოს საერთაშორისო საუკეთესო გამოცდილება, რაც გულისხმობს: სამეურნეო-ფეკალური წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტში ჩაშვების ნაცვლად საასენიზაციო სეპტიკური ორმოების მოწყობას, ელექტროენერგიის დამოუკიდებელი, განახლებადი წყაროების გამოყენებას (მაგ. მზის პანელები და ა.შ.).

საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად ეკოტურისტული ობიექტის როგორც მშენებლობის, ასევე ექსპლუატაციის ეტაპისთვის საჭირო იქნება ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენების მართვის დეპარტამენტთან შეთანხმება.

საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სხვა გარემოსდაცვითი და უსაფრთხოების დოკუმენტაციის მომზადება, როგორიცაა

გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა, უსაფრთხოების მართვის გეგმა, საევაკუაციო გეგმა, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმა, სატრანსპორტო მართვის გეგმა.

ზემოაღნიშნული გეგმების მომზადების და საქმიანობის დროს მათი გათვალისწინების ვალდებულება რეკომენდირებულია გაწერილი იყოს ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში.

4.3 ტურისტული გამტარუნარიანობის შეფასება

ტურისტული გამტარუნარიანობის გათვალისწინება აუცილებელია შერჩეულ ლოკაციებზე დეტალური პროექტების შემუშავების პროცესში. ეს მნიშვნელოვანია, როგორც ადმინისტრაციისთვის, რათა მან საჭიროებისამებრ შეუმუშაოს და პრაქტიკაში დანერგოს კონკრეტული რეგულაციები, ასევე ინვესტორისთვის, რათა სწორად განსაზღვროს ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურისა და სერვისების მახასიათებლები. წინამდებარე დოკუმენტის მომზადების პროცესში მოხდა ტურისტული გამტარუნარიანობის წინასწარი შეფასება.

ტურისტული გამტარუნარიანობის წინასწარი შეფასებისას გათვალისწინებული იქნა ა(ა)იპ „სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარების ასოციაციის“ მიერ მოწოდებული თეთრობის აღკვეთილის ეკოტურისტული ბილიკების სქემა (იხ. პარაგრაფი 3.1.11.). ამ ეტაპზე ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებს (ჯავახეთის ეროვნული პარკი და აღკვეთილები), თავისი ბუნებრივ-ლანდშაფტური სპეციკიდიდან გამომდინარე, მკვეთრად გამოხატული ტიპიური საღამრო ბილიკები არ გააჩნია. განსაზღვრულია მხოლოდ მცირე ხანგრძლივობის ეკოტურისტული მარშრუტები, ძირითადად ტბებისა და ჭარბტენიანი ტერიტორიების გარშემო (იხ. პარაგრაფი 3.1.11.). შესაბამისად, ტურისტული გამტარუნარიანობის შეფასება მოხდა თეთრობის აღკვეთილის ეკოტურისტული ბილიკებისთვის (წყარო: ა(ა)იპ „სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარების ასოციაცია“) და ტბებისა და ჭარბტენიანი ტერიტორიების გარშემო არსებული მცირე სიგრძის ბილიკებისთვის (წყარო: სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებ-გვერდი: <https://apa.gov.ge/ge/eco-tourism/Trails/djavaxetis-daculi-teritoriebi>).

ა(ა)იპ „სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარების ასოციაციის“ მიერ მოწოდებული სქემის გათვალისწინებით და ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მეთოდოლოგიით თეთრობის აღკვეთილის ბილიკებისთვის ტურისტული გამტარუნარიანობის შეფასება გარკვეულ სირთულეებს უკავშირდება. ამის მიზეზებია ბილიკების დიდი სიგრძე და გადაადგილების მარშრუტების ალტერნატივების სიმრავლე. გარდა ამისა, ამ სქემის მიხედვით გამტარუნარიანობის შეფასება არ იქნება ინფორმატიული და მომავალში გამოსადეგი როგორც ადმინისტრაციისთვის, ასევე პოტენციური ინვესტორებისთვის.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე მოხდა ა(ა)იპ „სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარების ასოციაციის“ მიერ მოწოდებული ტურისტული ბილიკების სქემის სეგმენტური დაყოფა. ტურისტული გამტარუნარიანობის შეფასებისთვის ეკოტურისტული ბილიკების სეგმენტური დაყოფის სქემა მოცემულია ნახაზზე 4.3.1., ხოლო ცხრილში 4.3.1. წარმოდგენილია ამ სეგმენტების აღწერა. ამავე ცხრილში მოცემულია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების (ჯავახეთის ეროვნული პარკი და აღკვეთილები) იმ მცირე სიგრძის ბილიკების ჩამონათვალი და მახასიათებლები, რომლებისთვისაც შესრულდა ტურისტული გამტარუნარიანობის შეფასება.

ცხრილი 4.3.1. ეკოტურისტული ბილიკების სეგმენტური დაყოფა ტურისტული გამტარუნარიანობის შეფასებისთვის

№	ბილიკის დასახელება	სეგმენტის № და დასახელება	ბილიკის მიახლ. სიგრძე, კმ	მახასიათებელი (წრფივი ან წრიული)	მარშრუტის მიახლ. სიგრძე, კმ	ძირითადი კავშირი შერჩეულ ლოკაციებთან (ალტ. ლოკაციის №№)
1.	თეთრობის აღკვეთილი - აზავრეთა-შავი მთის ბილიკი ³	1.1. საწყისი წერტილი-ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი ⁴)	2,0	წრფივი	4,0	7.ა.
		1.2. ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი-ზ.დ.2310 მ	8,0	წრიული	8,0	7.ა.
		1.3. ზ.დ.2310 მ-შავი მთა	5,0	წრფივი	10,0	7.ა.
2.	თეთრობის აღკვეთილი - გოკიო - მეორე საკოტეჯე ადგილი ⁵	2.1. ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, საწყისი წერტილიდან ბილიკის გაყოფამდე (X- 365594; Y- 4605860).	1,0	წრფივი	2,0	7.ბ.
		2.2. ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y-4605860), ბილიკის შეერთებამდე (X-365405; Y-4607321) და უკან	6,0	წრიული	6,0	7.ბ.
		2.3. ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის შეერთებიდან (X- 365405; Y-4607321) მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	3,5	წრფივი	7,0	7.ბ.
		2.4. ჩრდილო-დასავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y- 4605860), ჭობარეთის ხეობის გავლით მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	8,0	წრფივი	16,0	7.ბ.

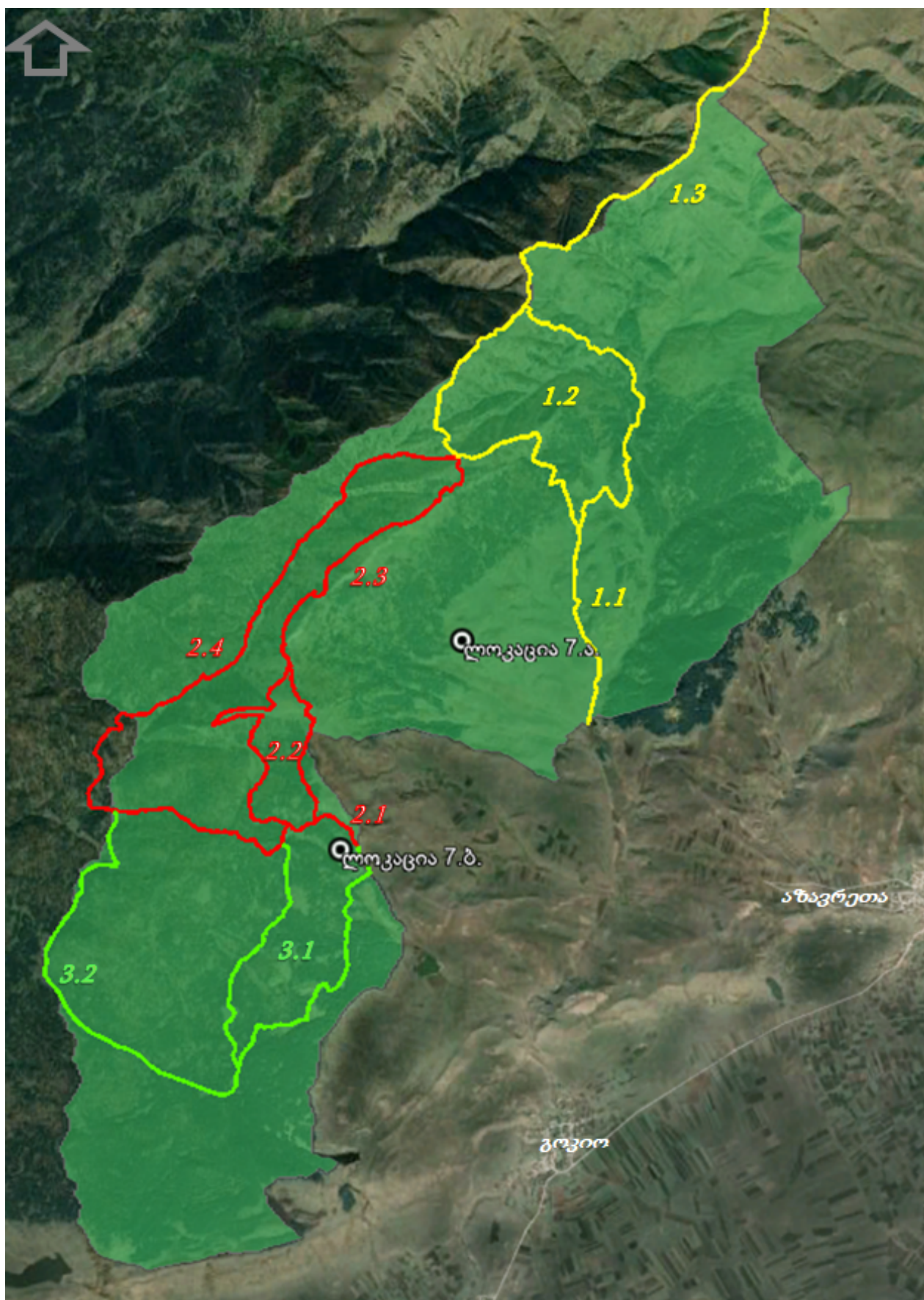
³ შენიშვნა: გათვალისწინებული იქნა ბილიკების მხოლოდ ის მონაკვეთები, რომელიც დაცული ტერიტორიების საზღვრებში გადის. სოფ. აზავრეთიდან დაცული ტერიტორიის საზღვრამდე მისასვლელი მონაკვეთი არ გათვალისწინებულია

⁴ ა(ა)იპ „სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარების ასოციაციის“ მიერ განსაზღვრული საკოტეჯე ადგილი

⁵ შენიშვნა: გათვალისწინებული იქნა ბილიკების მხოლოდ ის მონაკვეთები, რომელიც დაცული ტერიტორიების საზღვრებში გადის. სოფ. გოკიოდან დაცული ტერიტორიის საზღვრამდე მისასვლელი მონაკვეთი არ გათვალისწინებულია

3.	თეთრობის აღკვეთილი - სამხრეთის ბილიკები	3.1. საწყისი წერტილიდან სამხრეთით, ბილიკების შეერთებამდე (X-364849 Y-4603739) და უკან ჭობარეთის ხეობის ბილიკის საწყისი წერტილის გავლით	6,5	წრიული	6,5	7.ბ.
		3.2. ბილიკების შეერთებიდან (X-364849 Y-4603739) აღკვეთილის დასავლეთ საზღვრის (ჭობარეთის ხეობა) გავლით 2.4. სეგმენტთან შეერთებამდე (X-363807 Y-4606037).	5,0	წრფივი	10,0	7.ბ.
4.	კარწახის ტბის ტურისტული ბილიკი	4.1. კარწახის ტბის ტურისტული ბილიკი	3,0	წრფივი	6,0	6
5.	სულდის ჭაობის ტურისტული ბილიკი	5.1. სულდის ჭაობის ტურისტული ბილიკი	5,0	წრფივი	10,0	6
6.	ვეფხვის კანიონის ტურისტული ბილიკი	6.1. ვეფხვის კანიონის ტურისტული ბილიკი	15,0	წრიული	15,0	6, 7
7.	ხანჩალის ტბის ტურისტული ბილიკი	7.1. ხანჩალის ტბის ტურისტული ბილიკი	3,0	წრფივი	12,0	5
8.	ბუღდაშენის ტბის ტურისტული ბილიკი	8.1. ბუღდაშენის ტბის ტურისტული ბილიკი	4,0	წრიული	4,0	1
9.	მადათაფას ტბის და მთის ტურისტული ბილიკი	9.1. მადათაფას ტბის ბილიკი	22,0	წრიული	22,0	2
		9.2. მადათაფას მთის ბილიკი	18,0	წრფივი	36,0	2

ნახაზი 4.3.1. ეკოტურისტული ბილიკების სეგმენტური დაყოფის სქემა ტურისტული
გამტარუნარიანობის შეფასებისთვის

ტურისტული გამტარიანობის გაანგარიშება განხორციელდა მეთოდოლოგიით (Methodology for Estimating Protected Area Carrying Capacity, Cifuentes, 1992), რომელიც ითვალისწინებს სამ დონეს: ფიზიკური გამტარიანობა (ფგ), რეალური გამტარიანობა (რგ) და ეფექტური გამტარიანობა (ეგ). თითოეული დონე წარმოადგენს წინა დონის დაზუსტებულ შეფასებას, რომელიც ეფუძნება სხვადასხვა ფაქტორებს. ამ დონეებს შორის დამოკიდებულება წარმოდგენილი უნდა იყოს შემდეგნაირად:

$$ფგ > რგ \geq ეგ$$

გამტარუნარიანობის შესაფასებლად გაკეთდა შემდეგი დაშვებები:

- ვიზიტორები გადაადგილდებიან ერთი მიმართულებით ბილიკის გასწვრივ. წრფივი ბილიკების შემთხვევაში ბრუნდებიან უკან იმავე მარშრუტით;
- ვიზიტორს თავისუფლად გადაადგილებისთვის მინიმალური სივრცე სჭირდება და ალგეთის დაცული ტერიტორიებისთვის ეს არის 3 გრძივი მეტრი.

ფიზიკური გამტარიანობა (ფგ):

ფიზიკური გამტარიანობა (ფგ) არის ვიზიტორთა მაქსიმალური რაოდენობა, რომელიც ფიზიკურად შეიძლება მოთავსდეს განსაზღვრულ სივრცეში, კონკრეტულ დროში და გამოხატულია შემდეგი ფორმულის მიხედვით:

$$ფგ = A \times V/a \times Rf$$

სადაც,

- A არის ხელმისაწვდომი ფართობი საზოგადოებრივი გამოყენებისთვის, ბილიკების სიგრძის და საშუალო სიგანის (1 მ) გათვალისწინებით ეს მაჩვენებელი მიახლოებით შეადგენს: (იხ. ცხრილი 4.3.2.):

ცხრილი 4.3.2.

სეგმენტი №	სეგმენტის დასახელება	ბილიკის მიახლ. სიგრძე, მ	ბილიკის მიახლ. სიგანე, მ	A -ფართობი, მ².
1.1.	საწყისი წერტილი-ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი)	2 000	1	2 000
1.2.	ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი-ზ.დ.2310 მ	8 000	1	8 000
1.3.	ზ.დ.2310 მ-შავი მთა	5 000	1	5 000
2.1.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, საწყისი წერტილიდან ბილიკის გაყოფამდე (X- 365594; Y- 4605860).	1 000	1	1 000
2.2.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y-4605860), ბილიკის შეერთებამდე (X-365405; Y-4607321) და უკან	6 000	1	6 000
2.3.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის შეერთებიდან (X-365405; Y-4607321) მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	3 500	1	3 500
2.4.	ჩრდილო-დასავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y- 4605860), ჭობარეთის ხეობის გავლით მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	8 000	1	8 000

3.1.	საწყისი წერტილიდან სამხრეთით, ბილიკების შეერთებამდე (X-364849 Y-4603739) და უკან ჭობარეთის ხეობის ბილიკის საწყისი წერტილის გავლით	6 500	1	6 500
3.2.	ბილიკების შეერთებიდან (X-364849 Y-4603739) აღკვეთილის დასავლეთ საზღვრის (ჭობარეთის ხეობა) გავლით 2.4. სეგმენტთან შეერთებამდე (X-363807 Y-4606037).	5 000	1	5 000
4.1.	კარწახის ტბის ტურისტული ბილიკი	3 000	1	3 000
5.1.	სულდის ჭაობის ტურისტული ბილიკი	5 000	1	5 000
6.1.	ვეფხვის კანიონის ტურისტული ბილიკი	15 000	1	15 000
7.1.	ხანჩალის ტბის ტურისტული ბილიკი	3 000	1	3 000
8.1.	ბუღდაშენის ტბის ტურისტული ბილიკი	4 000	1	4 000
9.1.	მადათაფას ტბის ბილიკი	22 000	1	22 000
9.2.	მადათაფას მთის ბილიკი	18 000	1	18 000
ჯამი				115 000

- V/a არის ვიზიტორი/დაკავებული ფართობი. როგორც აღინიშნა ერთ ვიზიტორის თავისუფლად გადაადგილებისთვის მინიმალური სივრცედ განსაზღვრულია 3 გრძივი მეტრი და ერთი ვიზიტორისთვის საჭირო ფართობი არის 3 მ². შესაბამისად $V/a = 1 / 3 \approx 0,34$ (წრიული ბილიკებისთვის).

რაც შეეხება წრფივ ბილიკებს. როგორც აღინიშნა ჩაითვალოს, რომ ვიზიტორები უკან ბრუნდებიან იმავე მარშრუტით, შესაბამისად თავისუფლად გადაადგილებისთვის მინიმალური სივრცედ ამ შემთხვევაში აღებულია 5 მ². შესაბამისად $V/a = 1 / 5 \approx 0,2$ (წრფივი ბილიკებისთვის).

- R_f არის ბრუნვის ფაქტორი (დღეში დასაშვები ვიზიტების რაოდენობა). R_f გამოითვლება შემდეგნაირად:

$$R_f = \text{დაცული გახსნის პერიოდი} / \text{თითო ვიზიტის საშუალო დრო}$$

ალგეთის დაცული ტერიტორიების ბილიკების სპეციფიკის გათვალისწინებით R_f კოეფიციენტად აღებულია 1.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით ბილიკების სეგმენტების მიხედვით ფიზიკური გამტარუნარიანობა შეადგენს (იხ. ცხრილი 4.3.3.).

ცხრილი 4.3.3.

სეგმენტი №	სეგმენტის დასახელება	A - ფართობი, მ ² .	V/a	R_f	ფგ - ვიზიტორი დღეში
1.1.	საწყისი წერტილი-ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი)	2 000	0,2	1	400
1.2.	ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი-ზ.დ.2310 მ)	8 000	0,34	1	2720

1.3.	ზ.დ.2310 მ-შავი მთა	5 000	0,2	1	1000
2.1.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, საწყისი წერტილიდან ბილიკის გაყოფამდე (X- 365594; Y- 4605860).	1 000	0,2	1	200
2.2.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y- 4605860), ბილიკის შეერთებამდე (X-365405; Y- 4607321) და უკან	6 000	0,34	1	2040
2.3.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის შეერთებიდან (X-365405; Y- 4607321) მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	3 500	0,2	1	700
2.4.	ჩრდილო-დასავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y- 4605860), ჭობარეთის ხეობის გავლით მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	8 000	0,2	1	1600
3.1.	საწყისი წერტილიდან სამხრეთით, ბილიკების შეერთებამდე (X-364849 Y- 4603739) და უკან ჭობარეთის ხეობის ბილიკის საწყისი წერტილის გავლით	6 500	0,34	1	2210
3.2.	ბილიკების შეერთებიდან (X- 364849 Y-4603739) აღკვეთილის დასავლეთ საზღვრის (ჭობარეთის ხეობა) გავლით 2.4. სეგმენტთან შეერთებამდე (X-363807 Y- 4606037).	5 000	0,2	1	1000
4.1.	კარწახის ტბის ტურისტული ბილიკი	3 000	0,2	1	600
5.1.	სულდის ჭაობის ტურისტული ბილიკი	5 000	0,2	1	1000
6.1.	ვეფხვის კანიონის ტურისტული ბილიკი	15 000	0,34	1	5100
7.1.	ხანჩალის ტბის ტურისტული ბილიკი	3 000	0,2	1	600
8.1.	ბუღდაშენის ტბის ტურისტული ბილიკი	4 000	0,34	1	1360
9.1.	მადათაფას ტბის ბილიკი	22 000	0,34	1	7480
9.2.	მადათაფას მთის ბილიკი	18 000	0,2	1	3600
ჯამი					31610

რეალური გამტარიანობა (რგ):

რეალური გამტარიანობა (რგ) არის ვიზიტების მაქსიმალური დასაშვები რაოდენობა, მას შემდეგ, რაც მაკორექტირებელი (ანუ შემცირების) ფაქტორები (Cf), რომლებიც გამომდინარეობს დაცული ტერიტორიების კონკრეტული მახასიათებლებიდან, გათვალისწინებული იქნება ფიზიკურ გამტარიანობასთან (ფგ) მიმართებით. ეს მაკორექტირებელი ფაქტორები შეიძლება იყოს ბიოფიზიკური, ეკოლოგიური, სოციალური და სხვა. რგ გაანგარიშდება შემდეგი ფორმულით:

$$რგ = ფგ \times ((100 - Cf1) / 100) \times ((100 - Cf2) / 100) \times \dots \times ((100 - Cfn) / 100)$$

მაკორექტირებელი ფაქტორები (Cf) მჭიდროდ არის დაკავშირებული დაცული ტერიტორიების სპეციფიკურ პირობებთან და მახასიათებლებთან. ისინი გამოხატულია პროცენტული თვალსაზრისით, შემდეგი ფორმულის გამოყენებით:

$$Cf = M_i / M_t \times 100$$

სადაც,

- M_i არის ცვლადის შემზღუდველი სიდიდე, ხოლო M_t არის ცვლადის მთლიანი სიდიდე.

ჩვენს შემთხვევაში მაკორექტირებელ ფაქტორებად გათვალისწინებულია:

- არახელსაყრელი ამინდი;
- ხელმისაწვდომობა - რელიეფი და ეროზიული პროცესები;
- ველური ბუნების შემფოთება;
- სოციალური ფაქტორები (მათ შორის ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ სათიბ-სადოვრად გამოყენება, ტყის არამერქნული რესურსებით სარგებლობა და სხვ.)

არახელსაყრელი ამინდის ფაქტორი:

არახელსაყრელი ამინდის მაკორექტირებელი კოეფიციენტი აღებულია უახლოესი მეტეოსადგურების მეტეოპირობების მონაცემების ანალიზის საფუძველზე (წყარო: სნწ „სამშენებლო კლიმატოლოგია“ (პნ 01. 05-08). დოკუმენტის ანალიზის საფუძველზე მიჩნეულია, რომ ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ბილიკებისთვის და თეთრობის აღკვეთილის ბილიკების ნაწილისთვის ამინდის გამო გადაადგილების შეზღუდვა შეიძლება 250 დღე გაგრძელდეს, ხოლო თეთრობის აღკვეთილის მაღალ ნიშნულებზე გამავალი ბილიკებისთვის - 280 დღე. შესაბამისად:

- თეთრობის აღკვეთილის სეგმენტებისთვის №№1.1; 2.1; 3.1, 3.2., ასევე ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ყველა სეგმენტისთვის - $Cf_{\text{ამინდი}} = 250 / 365 \times 100 = 68,5\%$;
- თეთრობის აღკვეთილის სეგმენტებისთვის №№1.2; 1.3; 2.2; 2.3; 2.4 - $Cf_{\text{ამინდი}} = 280 / 365 \times 100 = 76,7\%$;

ხელმისაწვდომობა - რელიეფი და ეროზიული პროცესების ფაქტორი:

ეს ფაქტორი დაკავშირებულია ხელმისაწვდომობის სირთულის ხარისხთან, ბილიკის დახრილობის და ეროზიის გამო, რომელსაც ვიზიტორები განიცდიან გადაადგილებისას. ამ მხრივ გამოსარჩევია თეთრობის აღკვეთილის ბილიკები და ჯავახეთის დაცული ტერიტორიის ზოგიერთი ბილიკი. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით უხეში შეფასებით განსაზღვრულია ხელმისაწვდომობის კოეფიციენტები, რაც შეადგენს:

- თეთრობის აღკვეთილის სეგმენტებისთვის №№1.1; 2.1; 3.1, 3.2., ასევე, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სეგმენტებისთვის №№6.1. და 9.2.- $Cf_{\text{ხელმისაწვდომობა}} = 50\%$;
- თეთრობის აღკვეთილის სეგმენტებისთვის №№1.2; 1.3; 2.2; 2.3; 2.4 - $Cf_{\text{ხელმისაწვდომობა}} = 80\%$;
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ყველა სხვა სეგმენტისთვის - $Cf_{\text{ხელმისაწვდომობა}} = 20\%$;

ველური ბუნების შემფოთების ფაქტორი:

ველური ბუნების შემფოთების ფაქტორის განსაზღვრისას გათვალისწინებულია ჯავახეთის ტერიტორიებისთვის დამახასიათებელი ფაუნის მგრძნობიარე პერიოდი. ამ მხრივ გამოსარჩევია ტბების აღკვეთილები და სხვა ჭარბტენიანი ადგილები, რომლებიც ფრინველებისთვის

განსაკუთრებულ საბინადრო ადგილებს წარმოადგენს, უხეში შეფასებით ასეთი ადგილებისთვის მგრძნობიარე პერიოდად აღებულია 6 თვე. თეთრობის აღკვეთილისთვის ეს პერიოდია 3 თვე. შესაბამისად:

- თეთრობის აღკვეთილის ყველა სეგმენტისთვის $Cf_{\text{ველური ბუნება}} = 3 / 12 \times 100 = 25\%$
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სეგმენტებისთვის $Cf_{\text{ველური ბუნება}} = 6 / 12 \times 100 = 50\%$

სოციალური ფაქტორები

როგორც ზემოთ აღინიშნა ადგილობრივი მოსახლეობა სარგებლობს დაცული ტერიტორიების ბუნებრივი რესურსებით. მათ შორის ტყის არამერქნული პროდუქტებით, სათიბ-სამოვარი ტერიტორიებით და სხვ. ამ მხრივ გამოსარჩევია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები. თეთრობის აღკვეთილისთვის სოციალური საკითხი ნაკლებად აქტუალურია. ასევე მდელის ჰაბიტატები სამხრეთ და ჩრდილოეთ პერიფერიულ ნაწილებში, რაც გამოყენებულია სათიბ სამოვრად. უხეში შეფასებით აღებულია, რომ თეთრობის აღკვეთილის სეგმენტისთვის ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის აქტიური პერიოდი დაახლოებით 2 თვეა, ხოლო ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებისთვის - 3 თვე. შესაბამისად:

- თეთრობის აღკვეთილის სეგმენტებისთვის $Cf_{\text{ველური ბუნება}} = 2 / 12 \times 100 = 16,7\%$
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სეგმენტებისთვის - $Cf_{\text{ველური ბუნება}} = 3 / 12 \times 100 = 25\%$

ზემოთ მოყვანილი მნიშვნელობების გათვალისწინებით რეალური გამტარუნარიანობა (რგ) შეადგენს (იხ. ცხრილი 4.3.4.):

ცხრილი 4.3.4.

სეგმენტი №	დასახელება	ფგ - ვიზიტორი დღეში	Cf ამინდი (%)	Cf ხელმისაწვ. (%)	Cf ბიომრ. (%)	Cf სოციალ. (%)	რგ - ვიზიტორი დღეში
1.1.	საწყისი წერტილი-ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი)	400	68,5	50	25	16,7	39
1.2.	ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი-ზ.დ.2310 მ)	2720	76,7	80	25	16,7	79
1.3.	ზ.დ.2310 მ-შავი მთა	1000	76,7	80	25	16,7	29
2.1.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, საწყისი წერტილიდან ბილიკის გაყოფამდე (X- 365594; Y- 4605860).	200	68,5	50	25	16,7	20
2.2.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y-4605860), ბილიკის შეერთებამდე (X- 365405; Y-4607321) და უკან	2040	76,7	80	25	16,7	59
2.3.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის	700	76,7	80	25	16,7	20

	შეერთებიდან (X-365405; Y-4607321) მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე						
2.4.	ჩრდილო-დასავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X-365594; Y-4605860), ჭობარეთის ხეობის გავლით მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	1600	76,7	80	25	16,7	47
3.1.	საწყისი წერტილიდან სამხრეთით, ბილიკების შეერთებამდე (X-364849 Y-4603739) და უკან ჭობარეთის ხეობის ბილიკის საწყისი წერტილის გავლით	2210	68,5	50	25	16,7	217
3.2.	ბილიკების შეერთებიდან (X-364849 Y-4603739) აღკვეთილის დასავლეთ საზღვრის (ჭობარეთის ხეობა) გავლით 2.4. სეგმენტთან შეერთებამდე (X-363807 Y-4606037).	1000	68,5	50	25	16,7	98
4.1.	კარწახის ტბის ტურისტული ბილიკი	600	68,5	20	50	25	57
5.1.	სულდის ჭაობის ტურისტული ბილიკი	1000	68,5	20	50	25	95
6.1.	ვეფხვის კანოონის ტურისტული ბილიკი	5100	68,5	50	50	25	301
7.1.	ხანჩალის ტბის ტურისტული ბილიკი	600	68,5	20	50	25	57
8.1.	ბუდდაშენის ტბის ტურისტული ბილიკი	1360	68,5	20	50	25	129
9.1.	მადათაფას ტბის ბილიკი	7480	68,5	20	50	25	707
9.2.	მადათაფას მთის ბილიკი	3600	68,5	50	50	25	213
ჯამი							2167

ეფექტური (დასაშვები) გამტარიანობა (ეგ):

ეფექტური ანუ დასაშვები გამტარუნარიანობა ეს არის ვიზიტორების ის მაქსიმალური რაოდენობა, რომელიც დაცულ ტერიტორიას შეუძლია მიიღოს ადგილობრივი ადმინისტრაციის მართვის შესაძლებლობების (MC) გათვალისწინებით. ეფექტური გამტარუნარიანობა გამოიხატება შემდეგი ფორმულით:

$$ეგ = რგ \times MC$$

სადაც,

- MC არის ადგილობრივი ადმინისტრაციის მენეჯმენტის შესაძლებლობა (პერსონალი, აღჭურვილობა, ინფრასტრუქტურა) და განისაზღვრება ოპტიმალური მართვის შესაძლებლობების პროცენტულად, შემდეგი ფორმულით:

$$MC = (100 - Fm) / 100$$

სადაც,

Fm არის მენეჯმენტის კორექტირების ფაქტორი და გამოიხატება ფორმულით:

$$Fm = (Imc - Amc) / Imc \times 100$$

სადაც,

Imc არის იდეალური მართვის უნარი, ხოლო Amc რეალური მართვის უნარი (ხელმისაწვდომია).

პირობითად იდეალური მართვის უნარი შეიძლება შევავსოთ 100 ქულით. მაშინ, მიახლოებითი შეფასებით რეალური მართვის უნარი (ალგეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის ანალიზის, ადგილობრივი ადმინისტრაციის გამოკითხვის და ადგილზე სიტუაციის შეფასების გათვალისწინებით) შეადგენს 50 ქულას.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით:

$$ყველა სეგმენტებისთვის Fm = (100-50) / 100 \times 100 = 50\%$$

შესაბამისად:

$$MC = (100-50) / 100 = 0,5$$

ზემოთ მოყვანილი მნიშვნელობების გათვალისწინებით ეფექტური გამტარუნარიანობა (ეგ) შეადგენს (იხ. ცხრილი 4.3.5.):

ცხრილი 4.3.5.

სეგმენტი №	სეგმენტის დასახელება	რგ - ვიზიტორი დღეში	MC	ეგ - ვიზიტორი დღეში
1.1.	საწყისი წერტილი-ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი)	39	0,5	20
1.2.	ზ.დ.2060 მ ნიშნული (პირველი საკოტეჯე ადგილი-ზ.დ.2310 მ	79	0,5	40
1.3.	ზ.დ.2310 მ-შავი მთა	29	0,5	15
2.1.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, საწყისი წერტილიდან ბილიკის გაყოფამდე (X- 365594; Y-4605860).	20	0,5	10
2.2.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან	59	0,5	30

	(X- 365594; Y-4605860), ბილიკის შეერთებამდე (X-365405; Y- 4607321) და უკან			
2.3.	ჩრდილო-აღმოსავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის შეერთებიდან (X-365405; Y- 4607321) მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	20	0,5	10
2.4.	ჩრდილო-დასავლეთის მონაკვეთი, ბილიკის გაყოფიდან (X- 365594; Y-4605860), ჭობარეთის ხეობის გავლით მე-2 საკოტეჯე ადგილამდე	47	0,5	23
3.1.	საწყისი წერტილიდან სამხრეთით, ბილიკების შეერთებამდე (X-364849 Y- 4603739) და უკან ჭობარეთის ხეობის ბილიკის საწყისი წერტილის გავლით	217	0,5	109
3.2.	ბილიკების შეერთებიდან (X- 364849 Y-4603739) აღკვეთილის დასავლეთ საზღვრის (ჭობარეთის ხეობა) გავლით 2.4. სეგმენტთან შეერთებამდე (X-363807 Y- 4606037).	98	0,5	49
4.1.	კარწახის ტბის ტურისტული ბილიკი	57	0,5	28
5.1.	სულდის ჭაობის ტურისტული ბილიკი	95	0,5	47
6.1.	ვეფხვის კანიონის ტურისტული ბილიკი	301	0,5	151
7.1.	ხანჩალის ტბის ტურისტული ბილიკი	57	0,5	28
8.1.	ბუღდაშენის ტბის ტურისტული ბილიკი	129	0,5	64
9.1.	მადათაფას ტბის ბილიკი	707	0,5	353
9.2.	მადათაფას მთის ბილიკი	213	0,5	106
ჯამი				1083

დასკვნა:

წინასწარი შეფასებით დადგინდა, რომ ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების და თეთრობის აღკვეთილის რეალური ტურისტული ტურისტული გამტარუნარიანობა შეადგენს 2167 ვიზიტორს დღეში, ხოლო ადმინისტრაციის რესურსების გათვალისწინებით ეფექტური გამტარუნარიანობა არის 1083 ვიზიტორი დღეში. როგორც პარაგრაფში 3.2.1.-ია აღნიშნული, სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით ბოლო წლებში ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა წლიური რაოდენობა 7000 აღწევდა. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სტუმართა ზუსტი აღრიცხვის პრაქტიკა არ არსებობს და ფაქტიური ვიზიტების რაოდენობა გაცილებით მეტი შეიძლება იყოს. ამასთანავე ფაქტიური ვიზიტების რაოდენობა ძირითადად ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე მოდის.

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, დადგინდა, რომ დაცული ტერიტორიების გამტარუნარიანობის რესურსი მნიშვნელოვნად მაღალია ფაქტიურ მდგომარეობასთან

შედარებით. ადგილობრივი ადმინისტრაციის მიერ სათანადო რეგულაციის პირობებში შესაძლებელია, რომ დაცულმა ტერიტორიებმა გაცილებით მეტი სტუმარი მიიღოს. ამასთანავე ეფექტური (დასაშვები) გამტარიანობის (ეგ) გაზრდის მნიშვნელოვანი პოტენციალი არსებობს ადგილობრივი ადმინისტრაციის მენეჯმენტის შესაძლებლობების გაუმჯობესების გზით. აქვე უნდა აღინიშნოს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ბილიკების სპეციფიურობა - როგორც აღინიშნა ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებს ტიპური, მკვეთრად გამოხატული ბილიკები არ გააჩნია და ხშირ შემთხვევაში ვიზიტორებს არ აქვთ განსაზღვრული ზუსტი მარშრუტი. შესაბამისად წინამდებარე გაანგარიშებები უფრო რელევანტურია თეთრობის აღკვეთილისთვის.

ზემოთ წარმოდგენილი გაანგარიშებები წინასწარია და ითვალისწინებს გარკვეულ დაშვებებს. რეკომენდირებულია, რომ შერჩეულ ლოკაციებზე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის დაგეგმარების ეტაპზე განხორციელდეს ტურისტული გამტარიანობის დეტალური შეფასება დაზუსტებული მონაცემების საფუძველზე, ანალოგიური მეთოდოლოგიით. მნიშვნელოვანია დაინერგოს ვიზიტორთა უფრო ზუსტი აღირიცხვის მექანიზმი, რის შემდგომაც უფრო რეალისტური გახდება ფაქტიური ვიზიტების დასაშვებ გამტარუნარიანობასთან შედარება და ამის საფუძველზე დაცული ტერიტორიების რესურსების შეფასება.

4.4 კონსერვაციის პრინციპების დაცვა და უსაფრთხოება

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებულ ტერიტორიებში დღეისათვის არსებული და წინამდებარე დოკუმენტით შერჩეული ლოკაციების განვითარებისას აუცილებელი პირობაა მდგრადი განვითარების ეროვნული და საერთაშორისო სტანდარტების და ბუნებრივი კომპონენტების კონსერვაციის პრინციპების მაქსიმალური დაცვა. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია გათვალისწინებული იყოს საქართველოს ეკოტურიზმის სტრატეგიით და ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული მნიშვნელოვანი საკითხები.

ეკოტურიზმის განვითარების სტრატეგიის ერთ-ერთ საკვანძო საკითხს წარმოადგენს სამიზნე ჯგუფების იდენტიფიცირება და მათი მოთხოვნების გათვალისწინებით ტურისტული ნაკადების სხვადასხვა ლოკაციებზე მაქსიმალური დივერსიფიცირების ხელშეწყობა. საკითხი განსაკუთრებით აქტუალურია ბოლო პერიოდში, დაცული ტერიტორიებით დაინტერესების მზარდი ტენდენციის პირობებში. ასეთი მიდგომით შესაძლებელი იქნება დღეისათვის ცნობად ლოკაციებზე ვიზიტორების მაღალი კონცენტრაციის და ამის გამო ბუნებრივი რესურსების არამდგრადი გამოყენების პრევენცია, ასევე ეკოტურისტული ბილიკების ფარგლებში მაღალღირებულ ბიოლოგიურ კომპონენტებზე შემაწუხებელი ფაქტორის შემცირება.

შერჩეულ პერსპექტიული ლოკაციებზე ეკოტურისტული კომპლექსის დაგეგმვა-განვითარების პროცესში აუცილებელია ეროვნული კანონმდებლობით და საერთაშორისო კონვენციებით განსაზღვრული გარემოსდაცვითი კვლევების ჩატარება და შესაბამის სახელმწიფო უწყებებიდან შეთანხმებების/ნებართვების/ლიცენზიების მიღება (სავარაუდო კვლევების და საჭირო გარემოსდაცვითი/უსაფრთხოების დოკუმენტების ჩამონათვალი მოცემულია მე-4 თავის შესაბამის პარაგრაფებში).

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები სეისმურად აქტიურ ზონაში მდებარეობს. შესაბამისად ამ შემთხვევაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ლოკაციების განვითარების დაგეგმვის ეტაპზე (მათ შორის პროექტირების პროცესში) გათვალისწინებული იყოს ადგილმდებარეობის სეისმური და კლიმატური პირობები. თეთრობის აღკვეთილის ლოკაციებისთვის ასევე საყუდარლებოა საშიში-გეოდინამიკური პროცესების (მათ შორის მეწყერულ-გრავიტაციული და ეროზიული პროცესები) ჩასახვა-გააქტიურების, ასევე ტყის ხანძრების რისკები. ყველა შეთავაზებული ლოკაციის განვითარების გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში, გარდა

ეროვნული კანონმდებლობით მოთხოვნილი კვლევების და სანებართვო დოკუმენტებისა, რეკომენდირებულია მომზადდეს საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკით განსაზღვრული სპეციფიური დოკუმენტები. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების და თეთრობის აღკვეთილის შემთხვევაში ესენი უნდა იყოს: გარემოსდაცვითი მართვის გეგმა (საკვანძო მიმართულებებია: ბიომრავალფეროვნება, საშიში გეოდინამიკური პროცესები), უსაფრთხოების მართვის გეგმა, საევაკუაციო გეგმა, სახანძრო უსაფრთხოების გეგმა, სატრანსპორტო მართვის გეგმა. ასევე რეკომენდირებულია, რომ მსაგვს დოკუმენტებში გათვალისწინებული იყოს კლიმატის ცვლილების საკითხები.

აუცილებელია საჭირო კვლევების და სანებართვო დოკუმენტაციების მიღების, ასევე სხვა დამატებითი (არა ეროვნული კანონმდებლობით მოთხოვნილი) დოკუმენტების და მართვის გეგმების მომზადების ვალდებულება დეტალურად გაწერილი იყოს კერძო ბიზნესთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში. კვლევების და სანებართვო პროცედურების შესრულების ხარისხს მონიტორინგს გაუწევს დაცული ტერიტორიების სააგენტო.

როგორც წესი, კერძო ინვესტორს სურს მიიღოს იჯარის რაც შეიძლება ხანგრძლივი პერიოდი, რათა უზრუნველყოს საწყისი ინვესტიციის ამოგება. დაცულ ტერიტორიებზე გრძელვადიანი საქმიანობის რისკი არის ის, რომ ბიზნესი შეიძლება წარუმატებელი აღმოჩნდეს, უარი თქვას ან შეეცადოს შეცვალოს საიჯარო ხელშეკრულების პრინციპები. ამრიგად, ისეთი გარანტიები, როგორიცაა უფლებებისა და პასუხისმგებლობების მონახაზი, მონიტორინგის პროცესები და არადამაკმაყოფილებელი შესრულების შემთხვევები, ასევე დეტალურად უნდა გაიწეროს ხელშეკრულებებში.

ადგილობრივ მოსახლეობასთან გასაუბრების შედეგების საფუძველზე ასევე ხელშეკრულებებში აუცილებელია აისახოს ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები. კარგი პრაქტიკაა ინვესტორს გაეწეროს ვალდებულებები ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის (მაგ. ადგილობრივი გზები) მოწესრიგების და ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების ან მათი პროდუქციის რეალიზაციის ხელშეწყობის თაობაზე.

5 დასკვნები და რეკომენდაციები

- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიები საკმაოდ დიდ ინტერესს იწვევს ტურისტული თვალსაზრისით, როგორც ადგილობრივი ისე საერთაშორისო ვიზიტორებისათვის. აუცილებელია ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება და მართვა განხორციელდეს მდგრადი განვითარების პრინციპების, ეროვნული და სერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად, დაცული ტერიტორიების გამტარუნარიანობის გათვალისწინებით, რესურსებით ჭარბი სარგებლობის პრევენციის გზით.
- დაცული ტერიტორიების საზღვრებში და მის მომიჯნავე დასახლებულ პუნქტებში კომუნიკაციების ქსელი, ასევე ტურისტული სერვისები სუსტად არის განვითარებული. საჭიროა უშუალოდ ეკო-ტურიზმთან დაკავშირებული სერვისებისა და ინფრასტრუქტურის განვითარება, ამ პროცესში ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვა, რაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ტურისტული სეზონის გახანგრძლივებას და შესაბამისად ადგილობრივი მოსახლეობისა თუ ტურიზმში ჩართული სხვა ოპერატორების სოციო-ეკონომიკური მგომარეობის გაუმჯობესებას.
- დაცული ტერიტორიების ფარგლებში და მის მიმდებარე ზონებში პრობლემატურია ნარჩენების მართვის საკითხი, რაც ამ ეტაპზე გარემოზე ზემოქმედების მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს და ასევე ეკო-ტურიზმის განვითარებისათვის ერთ-ერთ

ხელისშემშლელი ფაქტორია. შესაბამისად აღნიშნული საკითხი საჭიროებს მოწესრიგებას, ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადებასა და მის განხორციელებას.

- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ეკო-ტურიზმის განვითარების მთავარი ხელშემწყობი ფაქტორი იქ არსებული თვითმყოფად ბუნებრივი გარემოსა და ლანდშაფტებთან ერთად, ისტორიულ-კულტურული ძეგლები წარმოადგენს, შესაბამისად მნიშვნელოვანია ეკო-ტურიზმის განვითარება მოხდეს შესაბამისი ობიექტების მართვასა და დაცვასთან დაკავშირებულ სახელმწიფო და არასამთავრობო სტრუქტურებთან ერთად.
- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები ეკო-ტურიზმის სხვადასხვა მიმართულებების განვითარების შესაძლებლობას იძლევა, როგორცაა საგანმანათლებლო, სათავგადასავლო, კულტურული, აგრო და გასტრონომიული ტურიზმი და მათთან დაკავშირებული სხვადასხვა ტურისტული სერვისები.
- კვლევის შედეგად გამოიკვეთა ადამიანური რესურსებისა, მათ შორის და საჭირო აღჭურვილობის ნაკლებობა, შესაბამისად რეკომენდირებულია ეკო-ტურიზმის განვითარების პარალელურად დაცული ტერიტორიების თანამშრომლების, მათ შორის გიდების, დამხმარე ზონაში მცხოვრები ტურიზმის სფეროში ჩართული წარმომადგენლების და სხვა ტუროპერატორების კვალიფიკაციის ამაღლება ტურისტული სერვისების განვითარების მიმართულებით.
- ეკო-ტურიზმის განვითარების ღონისძიებების დაგეგმვისას აუცილებელია უსაფრთხოების ნორმების გათვალისწინება და შესაბამისი გეგმების მომზადება, როგორცაა ვიზიტორების გადაადგილების მარშრუტებზე უსაფრთხოების წესების შემუშავება, ხანძარსაწინააღმდეგო გეგმების მომზადება და ა.შ).
- ტურისტული ობიექტების მშენებლობის დაგეგმვამდე საჭიროა ტერიტორიაზე დეტალური ჰიდრო და საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის ჩატარება.
- გენერალური გეგმის პროექტის იმპლემენტაციის პროცესში შესასრულებელი გარემოსდაცვითი ღონისძიებების გატარება ეროვნული კანონმდებლობით და საერთაშორისო კონვენციებით მოთხოვნილი გარემოსდაცვითი დოკუმენტაციის მომზადება.

6 გამოყენებული ლიტერატურა

- ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების და თეთრობის აღკვეთილის მენეჯმენტის გეგმა;
- მონოგრაფია „საქართველოს ლანდშაფტების სივრცე-დროითი ანალიზი“ (დალი ნიკოლაიშვილი; ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ. - [თბ.], 2009 წელი;
- დაპროექტების ნორმები - „სამშენებლო კლიმატოლოგია“ (პნ 01.05-08). საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის ბრძანება #1-1/1743, 2008 წელი;
- სამშენებლო ნორმების და წესები – „სეისმომედეგი მშენებლობა“ (პნ 01.01-09). საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის ბრძანება №1-1/2284, 2009 წელი.

ვებ-გვერდები:

- დაცული ტერიტორიების სააგენტო - www.apa.gov.ge
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური - www.geostat.ge
- ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია www.gnta.ge
- <https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/ramsar-wwd2012-leaflet-en.pdf>
- https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/key_res_vii.08e.pdf
- <https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/pdf/cop11/res/cop11-res07-e.pdf>
- https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/ramsar_unwto_tourism_e_sept2012.pdf
- https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/services_09_e.pdf

7 დანართები

დანართი 1.

ოქმი

ქ. თბილისი

23.10.2023

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტის საჯარო განხილვის სხდომა

2023 წლის 23 ოქტომბერს, 12 საათზე, საქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტოში (მის. ქ. თბილისი, ვლადიმერ წითლანაძის # 1) გაიმართა ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტის საჯარო განხილვა.

საჯარო განხილვას ესწრებოდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს წარმომადგენლები, შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (SIDA) წარმომადგენლები, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის თანამშრომლები, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლები, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლები, ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტის ავტორი კომპანიის (შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“) თანამშრომლები და სხვა. შეხვედრის დროს მიმდინარეობა აუდიო ჩაწერა და ფოტოგადაღება.

საჯარო განხილვაში მონაწილეთა სია მოცემულია ქვემოთ.

შეხვედრა გახსნა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს დაგეგმვისა და განვითარების სამსახურის უფროსმა, ქალბატონმა ნატა სულთანაშვილმა. მან ყურადღება გაამახვილა ეკოტურიზტული გეგმების შემუშავების მნიშვნელობაზე, რაც დაცული ტერიტორიების შენარჩუნებისა და დაცვის მიზნებს ემსახურება. დაცული ტერიტორიების მართვის პროცესში კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ექსპერტების ჩართულობა და თანამშრომლობა შესაბამის უწყებებთან. ქალბატონმა ნატამ ხაზი გაუსვა, რომ კარგი საერთაშორისო პრაქტიკაა, როდესაც დაცული ტერიტორიების დაგეგმარების პროცესში ჩართული არიან მომიჯნავე ადმინისტრაციული ერთეულების - მუნიციპალიტეტების, წარმომადგენლები, ვინაიდან მათ შესაძლოა ჰქონდეთ ისეთი წინადადებები, რომელიც შემდგომში გათვალისწინებული უნდა იყოს დოკუმენტში.

შეკრებილ საზოგადოებას გენერალური გეგმის პროექტის საპრეზენტაციო მასალა გააცნო შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“-ს თანამშრომელმა სერგი სოფაძემ. მიმოხილული იქნა გენერალური გეგმის პროექტის მომზადების მიზნები და ამოცანები, სამუშაო პროცესი და მეთოდოლოგია. აღინიშნა, რომ მომზადებული გენერალური გეგმის პროექტი სარეკომენდაციო ხასიათისაა და წარმოადგენს დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის ქვემდებარე დოკუმენტს.

შემდგომ მიმოხილული იქნა ეკოტურიზტული ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის ძირითადი საბაზისო ლოკაციების შერჩევის კრიტერიუმები: პროექტის სამოქმედო არეალს ძირითადად ვიზიტორთა და ტრადიციული გამოყენების ზონები წარმოადგენდა. მკაცრი დაცვის ზონები საზღვრებში უარი ითქვა მნიშვნელოვანი ეკოტურიზტული ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე. ლოკაციების შერჩევისას ასევე ყურადღება გამახვილდა აუცილებელი კომუნიკაციების (ელექტროენერგია, წყალმომარაგება, ბუნებრივი აირით უზრუნველყოფა და სხვა) არსებობაზე, ასევე რელიეფზე, გეოლოგიურ გარემოსა და ბიოლოგიური კომპონენტების

მგრძნობელობაზე. ლოკაციების შერჩევის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი ადგილობრივი მოსახლეობის და ხელისუფლების ტრადიციული გამოცდილება წარმოადგენდა.

შემდგომ, მომხსენებელმა მიმოიხილა შერჩეული ლოკაციები (ჯამში 7 ლოკაცია). წარმოდგენილი იქნა პროექტის ავტორი კომპანიის მოსაზრებები შერჩეული ლოკაციების დადებითი და უარყოფითი მხარეების შესახებ, მათი სივრცითი განვითარების კონცეფცია. ამ მხრივ აღინიშნა, რომ შერჩეულ ლოკაციებზე გამოყოფილი იქნა 4 ძირითადი ზონა (სამშენებლო, სარეკრეაციო, ადმინისტრაციული და სატრანსპორტო ზონები). თუმცა აქვე მომხსენებელმა აღნიშნა, რომ შერჩეული ზონების კორექტირება და მათი საზღვრების ცვლილება უნდა მოხდეს დეტალური კვლევების საფუძველზე. ასევე წარმოდგენილი იქნა იმ ეკოტურისტული სერვისების/ატრაქციების ჩამონათვალი, რომელიც შესაძლებელია განვითარდეს ამა თუ იმ ლოკაციებზე. გარდა ამისა მიმოხილული იქნა ის არსებული და პერსპექტიული ღირშესანიშნაობები, რომლებიც დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტული ბილიკების მეშვეობით ხელსაყრელ განლსაგებაში იქნებიან შერჩეულ ლოკაციებთან.

დასასრულს მომხსენებელმა მადლობა გადაუხადა დამსწრე საზოგადოებას და კიდევ ერთხელ ხაზი გაუსვა მათი მხრიდან შესაბამისი შენიშვნების, რეკომენდაციების და მოსაზრებების წარმოდგენის მნიშვნელობას გენერალური გეგმის პროექტის შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით.

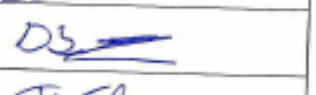
პრეზენტაციის დასრულების შემდგომ შეხვედრა გადავიდა კითხვა-პასუხის რეჟიმში.

საჯარო განხილვის პროცესში დასმული კითხვების, შემოსული შენიშვნებისა და წინადადებების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ქვემოთ.

სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

თარიღი: 23 / 10 / 2023

თემა: ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ეკოტურიზმის განვითარების გენერალური გეგმის პროექტის განხილვა

#	სახელი, გვარი	ორგანიზაცია	პოზიცია	საკონაქტო ინფორმაცია: ელფოსტა, მობილური	ხელმოწერა
1	ნადისვლიშვილი	APR - დიდი ფრანკო, მს. სპეც.	დავითიძე და ქაფიშვილი სამსახურის უფროსი	Sulhamishvili.natid@gmail.com	
2	სპრეიშვილი	SIDA-ს განვითარების სამსახური	მწვერვალი - სპეციალისტი	spareishvili@gmail.com	
3	მარიამ ბერიძე	SIDA-ს დაცული ტერიტორიების განვითარების სამსახური	MEPA ბიომონიტორინგის სამსახური	maria.m.beridze@mepea.gov.ge	
4	ხუტსიშვილი	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	განყოფილების უფროსი	khutsishvili.namoz@gmail.com	
5	მამელიძე	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	მამელიძე, დ. დ., სპეც. საგარეო ურთიერთობების სამსახური	m.m.melidze@gmail.com 595358003	
6	ლ. დიმიტოვი	APR	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	ladimov@gea.gov.ge 592-10-70-80	
7	ს. ბერიძე	APR	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	568777705	
8	ბ. ბერიძე	სპეც.	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	ba.beridze@gmail.com	
9	ვახაგ 99	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	Vahag 99@gmail.ru 592150812	
10	ბ. ბერიძე	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	საგარეო ურთიერთობების სამსახური	berm.m.melidze@gmail.com	

11	ბიზნის გეგმა	დავით ჯანაშია	დავით ჯანაშია	hati.andghladze@gmail.com 577907272	ბ. ჯანაშია
12	მედიის გეგმა	APA	მედიის გეგმა	like-sapi-a@yahoo.com 577101618	მ. ჯანაშია
13	მედიის გეგმა	APA, SIDA	მედიის გეგმა	irakligogo.kadze301@gmail.com 595220975	ი. კადე
14	მედიის გეგმა	APA	მედიის გეგმა	data.kob@gmail.com 598214113	დ. კობია
15	მედიის გეგმა	APA	მედიის გეგმა	khutgishvili.m3@gmail.com 595003083	მ. ხუტგაშვილი
16	მედიის გეგმა	APA	მედიის გეგმა	marisvimonishvili27@gmail.com 597285335	მ. ბიზნის გეგმა
17	მედიის გეგმა	APA	მედიის გეგმა	khumarashvili17@gmail.com 514107771	მ. ბიზნის გეგმა
18	მედიის გეგმა	GN. corporation	მედიის გეგმა	S.Sepulze@ecovision.ge. 599926600	ს. სეპულზე
19	მედიის გეგმა	GN. corporation	მედიის გეგმა	597728871	ს. სეპულზე
20					

ინფორმაცია საჯარო განხილვის დროს დასმული კითხვების, შემოსული შენიშვნებისა და წინადადებების შესახებ

№	შეკითხვა/შენიშვნა/წინადადება	პასუხი/რეაგირება
1.	რა სარგებელი უნდა მიიღოს ადგილობრივმა მოსახლეობამ დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურიზმის განვითარების კუთხით და როგორ უნდა იყოს მათი ჩართულობა უზრუნველყოფილი?	ტბების მომიჯნავედ მცხოვრები მოსახლეობამ თავად შესთავაზოს ტურისტს სხვადასხვა ტურისტული სერვისები. მაგ: საოჯახო სასტუმროები, ცხენების გაქირავების სერვისი, ნავეების გაქირავების სერვისი, ტრადიციული საქმიანობის წარმოჩენა. ეს მიმართულებები, სარკომენდაციო სახით დოკუმენტში გაწერილია. ამასთანავე, დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ აუცილებელია დაცული ტერიტორიების მომიჯნავედ მცხოვრები მოსახლეობისთვის გაკეთდეს საინფორმაციო კამპანია, რათა მოსახლეობისთვის ნათელი გახდეს თუ რა სარგებელი შეიძლება მიიღონ მათ დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურისტული გენ.გეგმების განვითარების შედეგად.
2.	თქვენ გამოყოფილი გავთ 2 ზონა, სამშენებლო ზონა და სარეკრეაციო ზონა. რანდენადაც ვიცი გარკვეული სახის მშენებლობები სარეკრეაციო ზონაშიც მოიაზრება, თუ სარეკრეაციო ზონაში არ გულისხმობთ რაიმე სახის მშენებლობების დაგეგმვას? დოკუმენტში თუ არის კონკრეტულად მითითებული რომელ ზონაში რა შეგვიძლია გავაკეთოთ?	ზოგადად, სარეკრეაციო ზონაში მშენებლობის განვითარებას რეკომენდაციას არ ვუწევთ, თუმცა სარეკრეაციო ინფრასტრუქტურის მოწყობა, მათ შორის მოსახვენებელი ადგილების განთავსება, ან ე.წ. „თოკების პარკის“ მოწყობა, მსგავსი ტიპის ინფრასტრუქტურის განვითარება შესაძლოა განხორციელდეს სარეკრეაციო ზონაში. სამშენებლო ზონა ძირითადად დატოვებულია იმ მიზნით, რომ მომავალში სხვადასხვა ინვესტორი დაინტერესდეს ამ ადგილებით და განახორციელოს გარკვეული სახის ინვესტიცია. ზონების განმარტებები და ზონების მიხედვით დაშვებული საქმიანობები საბოლოოდ ასახული იქნება დოკუმენტში.
3.	თქვენ ბრძანეთ, რომ 9 ლოკაცია გახლავთ შერჩეული და ბუფერული ზონები დაახლოებით 2 მეტრია, კარგი იქნება თუ დოკუმენტში ცხადად გამოჩნდება როგორ უნდა მოხდეს თუნდაც კერძო საკუთრების ან სახელმწიფო საკუთრების ინტეგრირება პროექტთან, მაგ. როგორ უნდა გავიდეს გზა კერძო საკუთრებაზე თუ ასეთი შემთხვევა იარსებებს, როგორ უნდა დაიტვირთოს ეს გზა? გადაწყვეტის გზები, რომ შემოგვთვაზოთ?	ჯავახეთის რეგიონში მიწის თემა ძალიან სენსიტიური საკითხია. ამიტომ, პროექტის ფარგლებში შევარჩიეთ ისეთი ლოკაციები, სადაც მიღწევადობა შესაძლებელი იქნება უკვე გაყვანილი საგზაო ინფრასტრუქტურით, მაგ: იგივე სოფლის გზით. ეს მიდგომა იმიტომ, შეირჩა რომ არ გამოგვეწვია ინტერესთა კონფლიქტი ადგილობრივ მოსახლეობასთან. დოკუმენტში ცხადად ჩანს, რომ არ ვეხებით კერძო საკუთრებას, საკადასტრო კოდები და რუკების ამის ნათელი მაგალითია. როგორც უკვე აღინიშნა, სანამ დაიწყება გარკვეულ ინფრასტრუქტურის

		განვითარება, უნდა მოხდეს მოსახლეობის სწორი ინფორმირება, რომ მათ კარგად დაინახონ დაცულ ტერიტორიების განვითარების შედეგად რა სახის სარგებელი და შესაძლებლობები შეუძლიათ მიიღონ.
4.	როგორ უნდა მოხდეს ნარჩენების მართვა გაზრდილი ტურისტული ნაკადების პირობებში?	კონკრეტულ დაცული ტერიტორია ამ საკითხს დაარეგულირებს ნარჩენების მართვის გეგმის შესაბამისად. უნდა შემუშავდეს ნარჩენების მართვის გეგმა. იდენტიფიცირდეს ვინ აბინძურებს, რა სახის ნარჩენი იყრება და სად უნდა განთავსდეს აღნიშნული ნარჩენები. შემდგომში აღნიშნულმა დოკუმენტმა ასახვა უნდა ჰპოვოს საერთო მენეჯმენტის გეგმაში. აღნიშნული კომენტარი შეძლებისდაგვარად გათვალისწინებულია მოწოდებული მასალების მიხედვით.
5.	თუ გამოჩნდა ინვესტორი, თუნდაც ადგილობრივებს შორის, ვის უნდა მიმართოს სამშენებლო ნებართვებზე?	ნებართვის შესახებ უნდა მიმართოს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს და მუნიციპალიტეტის შესაბამის სამსახურებს. წინასწარ უნდა იყოს მომზადებული პროექტი, შესაბამისი ნახაზით და დასაბუთებით თუ რა სახის ინვესტიცია ხორციელდება.